

ശ്രീ
വിഷ്ണുപാദാദികേശാന്ത
വണ്ണനസ്തോത്രം.

സ വ്യംഖ്യം

വ്യാഖ്യാതാ,
പുലിയന്നൂർ എസ്. രാമയ്യർ.

ശ്രീ
വിഷ്ണുപാദാദികേശാന്ത
വണ്ണനനേട്യാത്രം.
സ വ്യാഖ്യാനം

ഇഗദ്ഗുരു: പരമഹംസപരിവ്രാജകാചാര്യ
ശ്രീമച്ഛങ്കരഭഗവദ്പാദപ്രണീതം.

വ്യാഖ്യാതാ,
പുലിയന്നൂർ എസ്. രാമയ്യർ.

ബാലപതിപ്പ് കപ്പി 1000.

“ശ്രീരാമവിലാസം” പ്രസ്സ്,
കൊല്ലം.

വില്പനം
1109. വില്പന വ.

പ്രസ്താവന.

“നാരായണായ നമിനായതലോചനായ
നാമാവശേഷിതമമാബലിവൈഭവായ
നാനാചരാചരവിധായകജനദേശ -
നാഭീപുടായ പുരുഷായ നമഃ പരസ്മൈ.”

മഹാകവിസാർവ്വഭൗമനും കേരളസാഹിത്യവക്ത്രവർത്തി
യുമായ ബ്രഹ്മശ്രീ ഉള്ളൂർ എസ്. പാമേശ്വരയ്യർവർകാം
എം. എ; ബി. എൽ; എം. ആർ. ഏ. എസ്സി-ന്റെ അവ
താരികയ്ക്കു പറമെ ഈ വ്യാഖ്യാനത്തിന് ഒരു പ്രസ്താവന
യുടെ ആവശ്യമില്ലെങ്കിലും ഇതിന്റെ ആഗമത്തെക്കുറിച്ച്
അല്പം പറയാനുള്ളതുകൊണ്ട് ചുരുങ്ങിയ പ്രസ്താവനചെയ്യ
ണമെന്നാണ്. ഇപ്പോൾ ആറുജാതർ ഡിസ്ട്രിക്റ്റിന് മുൻസി
ഫ് ആയിരിക്കുന്ന ദേഹവുറ, ഇതിന്നുമുമ്പ് മിനച്ചൽ ഡി
സ്ട്രിക്റ്റിന് മുൻസിഫ് ആയിരുന്ന മഹാറാജ; ഒരു ഭഗവത്
ഭക്തനും ആയ ശ്രീമാൻ എം. രാമൻമേനോൻ അവർകൾ
ബി. എ; ബി. എൽ; പാലായിൽ ഇരുന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹ
ത്തെ എനിക്കും എന്നെ അദ്ദേഹത്തിനും പരിചയപ്പെടുന്ന
തിനിടയായി. പ്രസംഗവശാൽ “ശ്രീകൃഷ്ണകണ്ഠാമൃത”ത്തിനു
വിപുലമായ ഒരു ഭാഷാവ്യാഖ്യാനം എഴുതണമെന്ന് അദ്ദേ
ഹം എന്നോടാവശ്യപ്പെടുകയും ഒരു പുസ്തകം സംഭാവന

ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. അന്നുമുതൽ അതിനു ഞാൻ ഉദ്യമിക്കുന്നുണ്ട്. അങ്ങനെയിരിക്കുമ്പോൾ ഭഗത്ഗുരു ശ്രീമഹാശാസ്ത്രപാത്രങ്ങളെ സ്തോത്രങ്ങളെപ്പറ്റിയും ഈ സ്തോത്രത്തെപ്പറ്റിയും പ്രസ്താവനയുണ്ടായി. ഒരു രണ്ടു പദ്യം ചൊല്ലിക്കേൾപ്പിച്ചപ്പോൾ ഇതിന്റെ വ്യാഖ്യാനം ഉടൻ എഴുതിത്തീർക്കണമെന്നാവശ്യപ്പെടുകയും അതനുസരിച്ച് യഥാമതി എഴുതിത്തീർക്കുകയും ചെയ്തു. മഹാകവി പറയുന്നതുപോലെ മലയാളികൾക്ക് ഇതു ഉപയോഗപ്പെടുന്ന പക്ഷം അവർ എന്റെ ആപ്തസംഗ്രഹമായ മിസ്റ്റർ രാമൻ മേനോൻ കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്ന് ആദ്യമായി പ്രസ്താവിക്കട്ടെ.

ഈ സ്തോത്രത്തിന്റെ പരിപൂർണ്ണമായ ഒരു ഉത്തരം വായനക്കാർക്കു നൽകുന്നതിനു കൃത്യാന്തരപരതന്ത്രനായ മഹാകവി അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിലയേറിയ സമയം വ്യയം ചെയ്തു കേരളീയരോടു് അദ്ദേഹത്തിനുള്ള കടമയാണെന്നു വേണമെങ്കിൽ പറയാം. എന്നാൽ ഏതാനും മാസക്കാലമായി ഈ വ്യാഖ്യാനം അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൈവശമാണിരുന്നിട്ടുള്ളതെന്നും, അദ്ദേഹം ഇതു ക്രമേണമായി പരിശോധിച്ച് ആവശ്യമുള്ള ഭിക്ഷകളിലെല്ലാം തിരുത്തിയിട്ടുണ്ടെന്നും, പല ഭാഗങ്ങളിലും തെറ്റാമെന്നു വാത്സല്യശിഷ്യനെ എന്നപോലെ ഉപദേശിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും, ഈ അവതാരിക സൂക്ഷ്മമായി വായിക്കുന്നവരെ വേദത്തിൽ കൂടുതലായി എന്നെ പരിചയപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടെന്നും, ചിന്തിക്കുമ്പോൾ ആ മഹാകവിസാർവ്വഭൗമനോടു് എനിക്കുള്ള കൃതജ്ഞത പറഞ്ഞറിയിക്കുന്നതിനു ഞാൻ അശക്തനായി ഭവിക്കുന്നു.

അസ്സാദൃശമായ വാത്സല്യശിഷ്യന്മാരെ വേണ്ടതുപോലെ ഉപദേശിക്കുന്നതിനും കൈരളീഭാവത്തിനെ സർവ്വലോകവിദ്രോഹിതയാക്കുന്നതിനും സാക്ഷാൽ വിശ്വപരനായ വിശ്വേശ്വരൻ അദ്ദേഹത്തിന് അനുഗ്രഹം നൽകുമാറാകട്ടെ.

മുതങ്ങിയസമയത്തിനിടയിൽ ഈ പുസ്തകം ഇത്രയും വൃത്തിയായി അച്ചടിച്ചതന്ന് കൊല്ലം 'ശ്രീരാമവിലാസം' പ്രസ്സ് മാനേജർമാർക്കുണ്ട് എനിക്കുള്ള കൃതജ്ഞതയേയും ഇവിടെ രേഖപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളുന്നു.

പുലിയന്നൂർ, } വ്യാഖ്യാതാ,
1109 മേടം 9. } പുലിയന്നൂർ എസ്. രാമയ്യർ.

അ വ ത ാ രി ക .

യതിവർത്തനം കവിവർത്തനം ആചാര്യവർത്തനം ആയ ശ്രീമദ്ഭക്തദേശവൽപ്പാദർ സമുത്തോപാസകന്മാരായ സാമാന്യജനങ്ങളുടെ അനുഗ്രഹത്തിൽ അഭിനിവേശത്തോടുകൂടി അനുവധി സ്തോത്രരത്നപഥം നിർമ്മിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതു സർവ്വിദിതമാണല്ലോ. അവയിൽ സൗന്ദര്യലഹരിയും ശിവാനന്ദലഹരിയും അത്യന്തം വിശിഷ്ടങ്ങളാണെന്നിവിടെ, അപ്പയിൽനിന്നു് ഒട്ടം താണപടിയിലല്ല ആ മഹാനദാവരൻ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാഭികേശാന്തസ്തോത്രം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. ബ്രഹ്മരാവുത്തത്തിൽ മെ വർണ്ണനപദ്യങ്ങളും ഒരു ഫലപ്രതിപദ്യവും ചേർന്നു് മെ പദ്യങ്ങളടങ്ങിയ ഈ പാദാഭികേശം ശബ്ദംകൊണ്ടും അർത്ഥംകൊണ്ടും ശയ്യംകൊണ്ടും പാകംകൊണ്ടും രീതികൊണ്ടും വൃത്തികൊണ്ടും രസംകൊണ്ടും ധ്വനി കൊണ്ടും അന്യാദൃശമായ മഹിമയ്ക്കു് ആകുമായി സമുല്പസിക്കുന്നു. അദ്വൈതമതപ്രതിഷ്ഠാപകനും സ്വാർത്ഥമമാഗ്ഗർശിയ്ക്കുമായിരുന്ന ആചാര്യപാദർ വിഷ്ണുവും ശിവനും ഒരുപോലെ ആരാധനാമ്യുക്തികളായിരുന്നു എങ്കിലും എങ്ങനെ ഭക്ത്യാഹരി,

“മഹേശ്വരോ വാ ജഗതാമധീശ്വരോ
ജനാർദ്ദനോ വാ ജഗദന്തരാത്മനി
നവസ്തൂഭേ പ്രതിപത്തിരസ്തിമേ;
തഥാപി ഭക്തിസ്തൂഭണേന്ദുശേഖരേ”

എന്നു വൈരാഗ്യശതകത്തിൽ തന്റെ ശിവപക്ഷപാത
ത്തെ പ്രകടിപ്പിച്ചുവോ, അതുപോലെ നാരായണീയത്തിൽ
മേല്പത്തൂർ നാരായണഭട്ടതിരി,

“ശ്രീശങ്കരഭാഷി ഭഗവാൻ സകലേഷു താവാൽ
ത്വമേവമാനയതി; യോ ഹി ന പക്ഷപാതീ,
തപ്നിയുദ്യമേവ സഹി നാമ സഹസ്രകാദി-
വ്യാഖ്യത്; ഭവത്സ്തുതിപരശ്വഗതിം പ്രപേദേ”

എന്ന പദ്യത്തിൽ ഉപപാദിക്കുന്നവിധം ആ മഹാനഭാവ
ന്റെ ചിത്തവൃത്തി “ത്വമഹി ഭക്തിശ്ശതപത്രലോചനേ”
എന്നു പറയത്തക്ക നിലയിലാണിരുന്നിരുന്നതെന്നുള്ളതിനു
സംശയമില്ല. ഭഗവൽപാദർ വിഷ്ണുസഹസ്രനാമമാണു് ശി
വസഹസ്രനാമമല്ല, രണ്ടും മഹാമാതാത്തർക്കതങ്ങളാണെ
ങ്കിലും, വ്യാഖ്യാനിച്ചതു്. വിഷ്ണുജ്ഞംഗസ്തോത്രം മുതലായി
അനേകം സ്തോത്രങ്ങൾ വിഷ്ണുചരങ്ങളായി അവിടുന്നു രചി
ച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അവയിൽ പ്രാഥമ്യത്തെ അർപ്പിക്കുന്നതു
വിഷ്ണുചാലാദികേശാനന്തസ്തോത്രംതന്നെയാണു്. ആ പ്രാഥ
മ്യം അതിന്റെ സാഹിത്യഗുണകൊണ്ടുമാത്രം സിദ്ധിച്ചത
ല്ല; “യോ വിശപ്രാണഭൂതസ്തന്നരപി” ഇത്യാദി പദ്യങ്ങളി
ലെ മന്ത്രശക്തികൊണ്ടു സിദ്ധിച്ചതുംകൂടിയല്ല; അതു് ആ
ചാര്യരുടെ ഭട്ടവിലത്തെ കവിതയാണെന്നുള്ള മെച്ചമാണു്
സർവ്വപക്ഷി ആ സ്തോത്രത്തെ അന്യകൃതികളിൽനിന്നു ഭേദി
തിരിച്ചു നിറുത്തുന്നതു്. ആചാര്യർ കൈലാസത്തിൽ
വച്ചാണു് ചരമഗതിയെ ലഭിച്ചതു് എന്നു മാധവാചാര്യർ

ശങ്കരവിജയത്തിൽ പ്രസ്താവിടുന്നതെങ്കിലും ആ പ്രസ്താവന ശരിയല്ലെന്നും അദ്ദേഹം സിദ്ധിയെ പ്രാപിച്ചതു കേളിണകൈലാസനായ തൃശ്ശിവപേരൂരിൽവെച്ചാണെന്നുമത്രേ അഭിപ്രായമതം. തൃശ്ശൂർമതിവകത്തു വിഷ്ണുക്ഷേത്രത്തിന്റെ പുരോഭാഗത്തുവെച്ചാണ് ആചാര്യർ പാദാഭികേശം രചിച്ചതു്. തന്മൂലമത്തെ ശ്ലോകത്തിൽ “തൃക്ഷസ്താരേക്ഷപാപചൂതശരണികരക്ഷീണലക്ഷ്മീകടാക്ഷ പ്രാൽപുല്ലൽപത്മമാലാവിവസിതമഹിതസ്ഫാദികേശാനഭിഭേഗം” ഇത്യാദി പുണ്യസ്തുതിപരമായ പദ്യത്തിൽ ‘പത്മ’ എന്ന പദം വരെ ഉൾപ്പെടുത്താൻ ആ മഹാൻ യശസ്സേറുന്നായിത്തീർന്നുവെന്നും തന്നെത്തന്നെ പദ്യങ്ങൾ ആചാര്യരോടു കൂടിയുണ്ടായിരുന്ന പത്മപാദൻ നിർമ്മിച്ചു എന്നുമാണ് കേരളത്തിലെ ഐതിഹ്യം. നല്ലതിമുന്നാമത്തെ പദ്യംവരെയുള്ള ഭാഗത്തിനും അതിനപ്പുറമുള്ള ഭാഗത്തിനും തമ്മിൽ രചനയിൽ യാതൊരു വ്യത്യാസവും സന്ദർഭഭേദം കണ്ടുപിടിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. എന്നാൽ ഈ ഐതിഹ്യത്തെ അതുകൊണ്ടുമാത്രം അവിശ്വസിക്കണമെന്നു നിർണ്ണയവുമില്ല. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ഭഗവൽപാദങ്ങളെ പ്രഥമശിഷ്യനും വശ്യവാക്കും മഹാകവിയുമായിരുന്ന പത്മപാദാചാര്യർ തന്റെ ഇരുന്നാലയുടെ ശൈലിയെ ഏഴെട്ടു പദ്യങ്ങളിൽ അനുകരിക്കുവാൻ വലിയ പ്രയാസമൊന്നുമുണ്ടാകുന്നതല്ലല്ലോ. ഏതായാലും ഇത്തരത്തിലൊക്കെതിരും ഈ പാദാഭികേശാന്തസ്തവവുമായി അനുബന്ധിച്ചു കിട്ടുണ്ടെന്നു വായനക്കാർ സ്ഥിരീകരിക്കേണ്ടതാണ്. ആചാര്യർ സമാധിയടങ്ങുന്ന സ്ഥാനത്തു് ഇന്നും വിഷ്ണുവിന്റെ ഒരു

പിറമുണ്ടു്. മേല്പുതുരിന്റെ “വേൽസ്തരിപരശ്വരഗതിം പ്രപേദേ” എന്ന പ്രസ്താവനയും ഈ ഐതിഹ്യത്തിന്നു് ഉപോൽബലകമാണെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ.

ഇത്ര മഹനീയമായ ഒരു സ്തോത്രത്തിന്നു സംസ്കൃതത്തിൽ അനേകം വ്യാഖ്യാനങ്ങൾ ഉണ്ടെങ്കിലും മലയാളഭാഷയിൽ ആദ്യത്തെ വ്യാഖ്യാനമാണു് എന്റെ സ്നേഹിതൻ ശ്രീമാൻ പുലിയന്നൂർ എസ്. രാമയ്യർ ഇപ്പോൾ എഴുതി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നതു് എന്നാകുന്നു എന്നിങ്ങ തോന്നുന്നതു്. രാമയ്യരെ ഒരു യുവകവിയുടേയും ഗ്രന്ഥവിമർശകന്റെയും നിലയിൽ കേരളീയർ ഇവിനു മുൻപു തന്നെ നല്ലപോലെ അറിയും. അദ്ദേഹത്തിനു കൈരളീഭൂവിന്ദുവിന്റെ നേർക്കുള്ള ഭക്തി അറിയാതാണു്; തന്നാൽ കഴിയുന്നവിധത്തിലൊക്കും ആ ഭാവിയെ അദ്ദേഹം അനവരതം ആരാധിക്കുന്നുമുണ്ടു്. വിഷ്ണുപാദാദികേശാന്തസ്തോത്രം അത്യന്തം ഗഹനമായ—എന്നാൽ അതേസമയത്തിൽത്തന്നെ അത്യന്തം പ്രസന്നവുമായ—ഒരു കാവ്യതല്പരമാകുന്നു. മഹാകവിമൂല്യന്യന്മാരുടെ മഹിമയായ സൂക്ഷികൾ അത്തരത്തിലല്ലാതെ വർദ്ധാൻ തരവുമില്ല. പ്രസന്നതകൊണ്ടു് ശ്ലോകം കേട്ടാൽ അർത്ഥത്തിന്റെ ഒരു സ്വരൂപജ്ഞാനം കിട്ടും; ഗഹനതകൊണ്ടു് അവഗാഹനം ചെയ്യുന്നോരും ആ അർത്ഥം അധികമധികമായി വ്യക്തിഭവിഷ്കേയും ചെയ്യും; അതാണു് ഈ സ്തോത്രത്തിന്റെ ഒരു വൈശിഷ്ട്യം. രാമയ്യർ അനവധാർമ്മത്തിനു പുറമേ ഭാവവിവരണവും നൽകുന്നുണ്ടു്; തന്നിമിത്തം സംസ്കൃതസാഹിത്യത്തിൽ

പരിചയം സിദ്ധിച്ചിട്ടില്ലാത്ത ഏവർക്കും ഈ കൃതി ഇനി അഭിഗമ്യമായിത്തീരുന്നതാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വ്യവസായം അതിന്റെ ഉദ്ദേശസാധനത്തിന് എല്ലാവിധത്തിലും പര്യാപ്തമായിട്ടുണ്ട്; ഇനിയും സൂക്ഷ്മവിചിന്തനം ചെയ്യുന്ന സഹൃദയന്മാർക്ക് ഇതിലുമധികം അർത്ഥം ലഭിക്കുവാൻ കഴിയും. ഗ്രന്ഥവിസ്താരത്തിലുള്ള അസ്ഥാനസ്ഥമല്ലാത്ത ഭയംകൊണ്ടു വ്യാഖ്യാതാവു തന്റെ ഉദ്യമത്തിന് ഒരു പരിധി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നത് സമുചിതമെന്നു പിപാഷിപ്പുള്ള ഈ വ്യാഖ്യാനം മാർഗ്ഗസ്ഥന്മാരാകും. ബാക്കിയുള്ള സഞ്ചാരം അവർക്കു തന്നെത്താൻ സാധിക്കാവുന്നതുമാണ്.

ഈ വ്യാഖ്യാനം ഞാൻ നിഷ്കുഷ്ഠിച്ചു വായിച്ചുനോക്കുകയും ആവശ്യമുള്ള ഭാഗങ്ങളിൽ തിത്തുതുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. രാമസ്തയുടെ ഈ സദ്യവസായത്തെ ഞാൻ സ്വന്തമെന്നു അഭിനന്ദിക്കുകയും ഈ വ്യാഖ്യാനത്തിന് ഭഗവൽ ഭക്തന്മാരുടെ ഇടയിൽ ധാരാളം പ്രചാരമുണ്ടായിക്കാണുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. എന്റെ സ്നേഹിതന്മാർ കാലാന്തരത്തിൽ ഇനിയും അനേകം വിശിഷ്ട സംസ്കൃത ഗ്രന്ഥങ്ങൾക്കു മർമ്മസ്പർശകളായ വ്യാഖ്യാനങ്ങൾ രചിക്കുവാൻ യോഗമുണ്ടാകട്ടെ.

തിരുവനന്തപുരം. } ഉജ്ജ്വൽ എസ്. പരമേശ്വരയ്യർ.
16-8-1109.

ശ്രീ രാമസ്വ.

ശ്രീ

വിഷ്ണുപാദാദികേശാന്ത വർണ്ണനസ്തോത്രം.

സർവ്വോപാസനം

വക്ത്രീമന്ത്രർജ്ജാഗ്രേ കൃതവസതിസിതം
യസ്യ രൂപം വിശാലം
നീലാഭപ്രസ്തംഗശൃംഗസ്ഥിതമിവ രജനീ-
നാഥബിംബം വിഭാതി
പാമാന്യഃ പാഞ്ചജന്യഃ സ സകലഭീതിജ-
ത്രാസഹനഃ പൂരമൻ ഹിംസപ-
ന്നിധിപാഹ്നനഗ്നീകരോഽധിപനിപരിഭവജൈ-
രഞ്ജതം കഞ്ചമാലഃ

വ്യാഖ്യാനം.

ശ്രീകൃഷ്ണം കരുണാകരം കലിമലപ്രധാപംസ്തം ഭൂതധരം
ദേവദൂതസമുന്മീലനവദിതപദാംഭോജം ഭഗത്പൂജിതം
ഗോപാലം ശിശുപാലാധാതിനമ്യം പാമാവതീപാലകം
വന്ദേമം വസുദേവസുനമമലം കംസാന്തകം സർവ്വജ്ഞം.

൨ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാദികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

ശ്രീമദ്വ്യാഹുധാരിര കല്പതന്മാർദ്ദവേ, മഹത്പൂജിത-
ശ്രീരാജമണിമണ്ഡപ, സുവിലസദ്ഭക്തസ്തുവാനോമിതേ,
സർവ്വജന്യ ഊപാകടാക്ഷലഹരീ സംശ്രീധനാത്മം മയാ
ഭക്തിപൂത്രമനുഷ്ഠതം വിരചിതോ ഗുണമാസേനാപ്തിതഃ

പക്ഷിദന്തുർ-മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ വ്രജാഗ്ര-ധാമഭാഗ
ത്തുള്ള മുരളിപാകടത്തിൽ, കൂതവസ്തി-ഐല്യാജ്യോം സ്ഥി
തിചെയ്യുന്നതാ സിതം-ചവട്ടുന്നതും. വിശാലം-മഹ
ത്തം ആയ രസ്യ (കണ്ഠരാജസ്വ) രൂപം-യന്തെന്ത പാ
ഞ്ചജന്യത്തിന്റെ രൂപം. നീലാഭഭൂ-ഇന്ദ്രനീലമണിപർവ്
തത്തിന്റെ. ഭാഗ്യശാസ്ഥിതം-അത്യുന്നതശ്രോതാത്തിൽ
സ്ഥിതിമായ. ഭജനീനന്ദമണിംബം ഇവവിഭാതി-മഹദ്വ
ണ്ഡലം എന്നതുപോലെ ശോഭിക്കുന്നു. സകലഭിത്തിജത്രാ
സന്തേജഃ-അസ്മാദശരൂപാസകുലാമായി നീലഭൂഷധപനി
പരിഭാഷയെ-ഭേഷണിർഭേഷാലയ്ക്കുള്ള അഭിദവിപ്പിടുന്ന
തുകളായിരിക്കുന്ന സൈവഃ നീലധാരണൈഃ-സ്വപജയായ ഗം
ഗീധധപനിവിദഗ്ദ്ധാലയ്ക്കുള്ളക്കൊണ്ട്. അഞ്ചരപൂരയൻ-ആ
കാശത്തെ പൂർവിപ്പാ-അന്നതായിട്ട് കണ്ഠരാജ സഃ പാഞ്ച
ജന്യഃ-ശംഖരാജനായ ആ പാഞ്ചജന്യം. നഃ പായാത്
-നമ്മളെ പാലിക്കട്ടെ.

പാഞ്ചജന്യസ്തുതിഃ - പക്ഷിനാഥനായ മഹാവിഷ്ണുവി
ന്റെ വാമോൽപാകത്തേതിൽ സദാ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതും ശുഭ
വും മഹത്തമായ പാഞ്ചജന്യം ഇന്ദ്രനീലമണിപർവ്വതത്തി
ന്റെ അത്യുന്നതശിഖരത്തിൽ ഉദിച്ചയന്ന് ഹിമകിരണനെ
പ്പോലെ ശോഭിക്കുന്നു. ഭഗവന്മുഖ്തിയെ ഇന്ദ്രനീലമണി
പർവ്വതമായും ഒരു കാത്തെ അതിമുള്ള കൊടുമുടിയായും
പാഞ്ചജന്യത്തെ ആ കൊടുമുടിയിൽ തെളിഞ്ഞു വിലസുന്ന
മഹദ്വണ്ഡലമായും കല്പിച്ചിരിക്കുന്നതിന്റെ ശ്രേഷ്ഠം അ
നർവ്വഹനയമായ്കിടന്നു. അസ്മാദാശായ ഭഗവാൻ സ

കൊന്നു താല്പര്യം. സുഷ്ണതപ്പോലെ തെജസ്സമത്. സുഷ്ണ തെജസ്സിനെ പ്രദാനം ചെയ്യുന്നതെന്നുമാകാം. വിശപ്പു വെച്ചു അതായതു ലോകാഭ്യം. ലോകസ്തു ദ്രവ്യങ്ങളേ എന്നുള്ളതുകൊണ്ട് സാക്ഷാത്കാരം—ബ്രഹ്മാണിയായിട്ട് അന്നു ഭവിച്ചിരിക്കുന്ന സകല ജീവജാലങ്ങളും—വന്നിരിക്കുകയും ചെയ്തു. കാലാനുരൂപവും, വിരതിക്കുതക്കതായതും, നിശ്ശേഷ തത്വാനുരൂപതയും, വിശ്വ വസ്തുതയും, സുഷ്ണ വിശ്വ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നതായി വേദം പ്രഘോഷിക്കുന്നു എന്നുള്ള തത്വവും ഇവിടെ ധരിച്ചിരിക്കുന്നതു കൊണ്ടും ഇപ്രകാരം വിവര്യുന്ന സാക്ഷാത് വക്ത്രാണി'യുടെ ഒരു സുഖം നമുക്കു നമുക്കു മനസ്സായ മനസ്സു പ്രദാനം ചെയ്യപ്പെട്ടു.

സവ്യാനിർഘാതഘോഷാഹരവിദ്വജപരനാ

മധ്വനാധ്വമാതമുരേത-

വസ്തുൻ വിദ്വേദനേത്ര ത്രിദശനതീയഃ

സാധുക്കാരൈഃ സുതാമഃ

സർവ്വം സംഹർത്തുമിച്ഛാശക്തികപട്ടവൻ

സ്ഫോരവിസ്ഫോരനാദഃ

സംയത് കല്പാതസിന്ധൗ ശരസേ നിധവതാ

വാമ്ഭവഃ കാമ്ഭകസ്വ.

൩

നിർഘാതഘോഷഃ=നിർഘാതഘോഷാഹരഃ പ്രഘോഷാമി. വിദ്വേദനേത്രം=ദശാനതിവചഃ സാധുക്കാരൈഃ=വികസിതങ്ങളായ നേത്രങ്ങളാകൂട്ടിയ ഭവജാലൈഃ ത്രിദശനതീയഃ സംയത് കാരണങ്ങളാകാൻ. സുതാമഃ=സുതമുമാന. ഹരവിദ്വജപരനാ=മധ്വനാധ്വമാതമുരേതഃ=മഥാവിഷ്ണുവിന്റെ കരമാകുന്ന പരനാന്റെ തലോടൽ മേന്മയായി : ക്ഷിതശരീരത്തോടു കൂടിയതായത്. അക്ലിപട്ടവനം സർവ്വം സംഹർത്തുമിച്ഛാശക്തികപട്ടവൻ.

൩൩ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാഭി കേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

ശത്രുപോകസംഹാരചെയ്യുന്നതിൽ സദാ അത്യാഗ്രാഹം
തോടുകൂടിയതായി. സഞ്ചിതകൃഷ്ണാത്മസിന്ധവ്യം യുദ്ധമാകു
ന്ന പ്രളയസിന്ധവിൽ. ശരസഫിഖംലടാവാർമ്മ്യം ശര
മാകുന്ന സ്ഥിരപരമ്പരയെ വർഷിക്കുന്ന മേഘമായ. കാ
ർമ്മ്യം കർമ്മകരണിന്റെ. സ്ഫോരവിസ്ഫോരനാഭഃ
അത്യാഗ്രമായ ധനുഃശബ്ദം. അസ്തംഭം അസ്തംഭം നമ്മളെ
രക്ഷിക്കട്ടെ.

ശാർദ്ദൂലസ്തുതി:—ഇവിടെയാത്രയും ഉണ്ടാകുന്ന മേ
ഘനിർമേഘാദിപാലം ഭയങ്കരമായി; ആനന്ദപരമ്പര
നായ ഭവനാർ അഭിവർണ്ണി “ജയജയ രക്ഷാക്ഷ”
എന്നിപ്രകാരമുള്ള ശബ്ദങ്ങളെപ്പോലെയുള്ളതും ഉണ്ടാ
കുന്ന ധ്വനികൊണ്ടു വളരെ വളരെ മുഴങ്ങുന്നതായി; മഹാ
വിഷ്ണുവിന്റെ കരതവസ്ത്രം ശരണാകൊണ്ടു സ്വതന്ത്രമായി
കൂടാതെ ശരീരപുഷ്പിയുമായും, ശത്രുസമൂഹത്തെ ഒന്നൊ
ഴിയാതെ നശിപ്പിക്കുന്നതിൽ അത്യാഗ്രാഹമുള്ളതും അ
തിഭയങ്കരമായതാകുന്ന പ്രളയസമുദ്രത്തിൽ ഇടവിടാതെ
ശരണാഭയം വർഷിക്കുന്നതുമായ മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ കര
കാർമ്മ്യകരണിന്റെ അതിശക്തിയായിരിക്കുന്ന ശബ്ദം നമ്മ
ളെ രക്ഷിക്കട്ടെ. ഒരു മഹാജയത്തിന്റെ ചിത്രം ചേരതാ
രമായി പ്രതിപ്രദിച്ചിരിക്കുന്നു. അശനിപാതംപോ
ലെ ശബ്ദം പുറപ്പെടുന്നു. “നായണജയജയ രക്ഷാക്ഷ”
ആദിയായ ശബ്ദകാലാഹര അളാൽ അഭിവർണ്ണി ഭവ
നാർ അന്തരിക്ഷം മഹാനാദികൊള്ളിക്കുന്നു. തത്കരസ്സ
ഗ്നം മേഘമായി അതിശക്തമായ ചൈതന്യം അഭി
മുദ്രിക്കുന്നു. കല്പകാലമേഘം വർഷിക്കുന്നതുംപോലെ കാർമ്മ്യ
കരണിയിൽ ഇടവിടാതെ ശരണാഭയമുണ്ടാകുന്നു. ആ
കാലം കൂടെ അത്യാഗ്രമായ ഒരു ധ്വനി ഉയരുന്നു. ആ
ധ്വനി നമ്മളെ രക്ഷിക്കട്ടെ എന്നു വിവക്ഷിതം.

ജിമൂതശ്യാമാഭാസാ മുഹൂരപി ഭഗവാൻ
 ഖ്യാതനാ മോഹയന്തീ
 യഥേഷ്ടമുപയാനാ സ്ഥിതി തത്ത്വം ദിവാ
 ലക്ഷ്യതേ യസ്യ മുർത്തി
 സോസിദ്ധ്യാസാക്ഷാക്ഷത്രിശരരിഃ പരപ
 ശോണിതാസ്ഥാദൃച്ഛാ
 നിത്യാനന്ദായ പ്രഭാവശുദ്ധന മനോ
 നന്ദകോ നന്ദകോ നഃ.

൪

ജിമൂതശ്യാമാഭാസാ ഭഗവാൻ എന്നാലുവാ = കാളമേഘാഭാപാ
 ലെ ശ്യാമാഭാസമായ, ഭഗവാന്റെ തൂക്കമുണ്ടായത്. മുഹൂ
 രപി = പിന്നെയും പിന്നെയും. യഥേഷ്ടമുപയാനാ = ഇഷ്ടപ്പെടു
 ന്നതും. മോഹയന്തീ = ശത്രുക്കളെ മോഹിപ്പിക്കുന്നതും ആയ.
 യസ്യ മുർത്തി = ഭക്തന്മാരായ നന്ദകന്മാരുടെ മുർത്തി യഥേഷ്ട
 മായുള്ളത്. സ്ഥിതി = പെട്ടെന്നു. തത്ത്വം ഇവ = ത
 ഡിത്തെന്നതുപോലെ. 1. ബ്രഹ്മജ്ഞ = കാണപ്പെടുന്നു. ത്രാ
 സാക്ഷാക്ഷത്രിശരരിഃ പരപ = ശോണിതാ സ്ഥാദൃച്ഛാ = ദയം
 കൊണ്ടു പെട്ടെന്നുതന്നെ കണ്ണുകളോ പ്രദിയ അസുഖമായ
 പെ ശരീരശുദ്ധിയെ നശിതാസ്ഥാദൃച്ഛായ് ദൃഷ്ടമായി (അഥ
 മാതം) മധുര മനോഹരനന്ദക = മധുരമനന്റെ മനസ്സുനെ
 ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നതായി, നന്ദകന്മാരും എന്ന പ്രസിദ്ധ
 മായിരിക്കുന്നു. സഃ സംസ്ഥി = ആ വധം. നന്ദകാ = നന്ദകർ. നി
 ത്യാനന്ദായ = നിത്യാനന്ദത്തിനായിരിക്കൊണ്ടു. പ്രഭാവ = ഭവി
 ക്കാൻ.

നന്ദകസ്തുതി: — കാളമേഘശ്യാമാഭാസമായ ഭഗവാ
 ന്റെ തൂക്കമുണ്ടായ നന്ദകം ചരിച്ചുകൊണ്ടു പ്രകാശിക്കുന്നു.
 ദർശനമാത്രമായ ദൈത്യന്മാരെ മോഹിപ്പിക്കുന്നു. മി
 ന്നർപോലെ പെട്ടെന്നു പ്രത്യക്ഷമായും അപ്രത്യക്ഷമായും
 ഭവിക്കുന്നു. ഇവിടുത്തെ സ്വാസ്ഥ്യം ഐശ്വര്യം മഹിമയെ

൮ ത്രിവിക്രമപാദാഭികരണവർണ്ണനാമോത്രം

നാ. അസുരസംഹാരഗ്രിയോദ്യുക്തമായിരിക്കുന്ന വാളിനെ നാസമയവും കാണാൻ സാധിക്കുന്നില്ല. ഇപ്ലി-യ്ക്ക് അസുരസംഹാരമദ്ധ്യത്തിൽ മിന്നൽപ്പിണർപോലെ കാണുന്നു. അസുരദ്രവകാന്തിയും നന്ദകന്ദ്രയും കാർമ്മ്യകാന്തിയും തരിതദ്യുതിയും എന്നവയാലെ ശോഭിക്കുന്നു. മയകൈഴ് തരളിതജ്വാലിരിക്കുന്ന കണ്ണുകളോടുകൂടിയ അസുരന്മാരുടെ ശരീരങ്ങളിലുള്ള പ്രപാതം മേന്മയായി നന്ദകം ദൃഷ്ടമായിരിക്കുന്നു. മധുചന്ദനന്റെ മനസ്സിനെ ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നു. അഹമാരംകൊണ്ടു മതിയെന്ന നന്ദകത്തിന് നിത്യാനന്ദാനന്തരിത ശക്തിയുണ്ടോ? എന്നൊരു ചിന്തിക്കേണ്ടതാണ്. കാമക്രോധമദമാസർപ്പാഭികളായ സംസാരചർമ്മങ്ങളെ നശിപ്പിക്കുകൊണ്ട് ചിദ്രൂപാനന്ദത്തിൽ ലയിച്ചിരിക്കുന്ന ഒരു രാജപാമൃതാസപാദനത്താൽ ദ്രോണയോഗ്യാ ആ ആഗ്നിൻ നിത്യാനന്ദഭായകാനുഗ്രഹശക്തിയുണ്ടെന്നറിയാമല്ലോ. മധുചന്ദനമനോനന്ദകം എന്ന പദപ്രയോഗവും ഇവിടെ ചിന്തിക്കേണ്ടതാണ്. അസുരവിനാശകന്റെ മനസ്സിനെ ആനന്ദിപ്പിക്കണമെന്നതിൽ തത്ത്വമാദേശവാനി നോക്കുകൊണ്ടുമാത്രമേ സാധിക്കുമുള്ളൂ. നാകൈഴ്ശ്വര്യസ്ഥികളാണത്രെ മഹായോഗികളല്ലേ പലം പരാജിതന്മാരായെന്നതിന് മഹാദാഹതന്മാർക്ക് സാധിക്കുമെന്നുള്ളതിന് അംബരീഷാദികളുടെ കഥകൾ ദൃഷ്ടാന്തങ്ങളാണ്. തന്റെ ധർമ്മപ്രവൃത്തികൊണ്ടു മധുചന്ദനനെ ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നതിന് നന്ദകത്തിന് ത്രാണിയുണ്ടെങ്കിൽ തത്ത്വമാദേശന്മാർ നിത്യാനന്ദഭായ പ്രദാനംചെയ്യുന്നതിനും ശക്തിയുണ്ടായിരിക്കും. ആ നന്ദകം നമുക്കു നിത്യാനന്ദത്തിനായിക്കൊണ്ടു ദ്രവിക്കട്ടെ. ഖഡ്ഗസംഹാരമാത്രമല്ല തെരുക്കളുടെ ഇവിടെ സ്തുരിക്കണം. അപ്ലായധനരത്നമായ നാഡാഞ്ചലുകളോടുകൂടിയ ഗോവർദ്ധ്വനി പുരാണകളിൽ പ്രതിപദിക്കുന്നു.

കുട്രാകാരാ മുരാശേ കരകമലതരേ-
 നാനരാഗാദ്ഗ്രാമീതാ
 സത്യക് വൃത്താസ്ഥിതാഗ്രേ സപദിനസമാത
 ദർശനം യാ പാദേജ്ഞം
 രാജന്തീ ഞ്ഞേജ്ഞീവാസവമുദൃതിതാ
 ലോഹിതാ ലോപനാർദ്ദ്രാ
 കാമം ദീപ്താശ്ചേകാന്താ പ്രദംശതു യയിതേ
 വാസ്യ കൗമാരകീനഃ

൭

കുട്രാകാരം=മനോഹരമായ ശോഭയുള്ളതും (അതിസൗന്ദര്യവതിയും) മുരാശേ=മുരാരിയുടെ. കരകമലതരേന=കരകമലത്തായ്. നാനരാഗാദ്ഗ്രാമീതാ=നാനരാഗത്തോടു കൂടി ഗ്രാമിക്കപ്പെട്ടതും (അത്യന്താനരാഗത്തോടുകൂടി പാണിഗ്രഹണം ചെയ്യപ്പെട്ടവളും) സത്യക് വൃത്താ=വർത്തുമായതും (പാരിത്രുണസംവനവും) അഗ്ര സ്ഥിതാ=പുരാദാഗത്തു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതും (മുൻപി നില്ക്കുന്നവളും) പാദേഷാം ദർശനം=ശത്രുക്കളുടെ ദർശനം തന (പരപ്രജനരുടെ ദർശനത്തെ) ന സംഭതേ=സഹിക്കുന്നില്ല. സാദി=മടനെ (നാഷ്ടാസനം ചെയ്യുന്നതായ്) സഹിക്കാത്തതും (സഹിക്കാത്തവളും) രാജന്തീ=ശോഭിക്കുന്നതും (ശോഭയമാനവും) ഞ്ഞേജ്ഞീവാസവമുദൃതിതാ=ഞ്ഞേജ്ഞാരുടെ ജീവനമാകുന്ന ആസവധാനംകൊണ്ടുണ്ടായ മദം നിമിത്തം സന്തോഷിക്കുന്നതും (അസുരജീവനകമായ മധുവിന്റെ പാനം ഹേതുവായിട്ടുണ്ടായ മദംകൊണ്ടുസന്തോഷിക്കുന്നവളും) ലോഹിതാ ലോപനാർദ്ദ്രാ=കുത്തം പനത്തായ് കൃന്നമായതും (അംഗമാകുമ്പോൾ ന്തരാം അംഗംപിടിച്ചവളും) ദീപ്താശ്ചേകാന്താ=നന്തിപ്രകാശം നാനാകൂടിയതും (നന്തിപ്രകാശമായ വസ്തുവെങ്കിലായവളും) വാസ്യ ഭക്താ ഇവ=ഭഗവാന്റെ ഭക്തിതന്ത്രവോടെ പ്രിയപ്പെട്ടതും (പ്രിയപ്പെട്ടവളും) യാ=യതൊരേ നാ? (യാതൊ അനിയോ)സാ കൗ

ചേദകീ-ഈ കൗമാരകീ എന്ന പ്രസിദ്ധമായ ഭഗവദ്ഗദ്യം നീ-നമുക്ക്. കാമം പ്രദംഗത്തുകാമത്തെ പ്രദാനംചെയ്യട്ടെ

ഭഗവദ്ഗദ്യം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദരിതരോപമി ഉൾക്കൊണ്ട ഗദാസംസ്കൃതത്തിൽ സ്രീവിശ്വപദമാണു്, തന്നിമിത്തം ആചാര്യപാദങ്ങളെ പ്രശംസിച്ചതും ഏകമാണു്. അതു മേന്മയുള്ള വ്യാഖ്യാനംകൊണ്ടു മനസ്സിലാക്കുമെന്നുള്ളതിനാൽ ഇവിടെ ഇനിയും വിശദപ്പെടുത്തുന്നില്ല.

കൗമാരകീസ്തുതി: - ഭഗവദ്ഗദ്യം മനോഹരമൃതിയോടു കൂടിയതാണു്. ആത്മാധനത്തിൽ സമ്പാദിച്ചുകൊടുക്കുന്ന വിജയം മേന്മയായി അനുരാഗത്തോടുകൂടി പിടിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭഗവാൻ ഗദ്യപര്യവേഷിക്കാതെതന്നെ വിജയം സിദ്ധമാണെന്നുള്ളതിനെ ഇവിടെ സ്മരിക്കേണ്ടതല്ല ശത്രുക്കളുടെ ദർശനംചേരലും സഫലമാകയില്ല. ശത്രുക്കൾ മുൻപിൽ വന്നു നിൽക്കാൻ വഴികൊടുക്കുകയല്ല അതിനുമുൻപുതന്നെ ശത്രുസംഹാരം ചെയ്യുമെന്നു ധ്വനി. തന്റെ കിണേഴുതൽ ബ്രാഹ്മണ്യം മുഴുവനും പ്രകാശിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അസംസംഖ്യാതത്തിന്റെ ജീവനമാകുന്ന ആസവത്തിന്റെ അമിതമായ പാനംനിമിത്തം ഉഷാശമരോലം വളരെ സന്തോഷിച്ചിരിക്കുന്നു. മഹാവിഷ്ണുവിനു വളരെ പ്രിയകരമാണു്. ആ വിധം പരിലസിക്കുന്ന താൾ കേന്ദ്രമായ ഗദ്യ നമുക്കു് ആഗ്രഹപ്രദം ചെയ്യട്ടെ.

യോ വിശപ്രാണദൃത സ്തോമപി ച ഹരേ-
 യാനകേതുസ്തത്രപോ
 യം സഞ്ചിക്കന്ത്യവ സദ്യഃ സ്വയമുദാഗവധു
 വർഗ്ഗഗർഭം ചതന്തി

സവ്യാഖ്യാനം

മഞ്ചത്ത് മണ്ഡാരുതൃസ്യാതുടിതാ ഹണിവസാ

രക്തപങ്കാങ്കിതാസ്യം

വദന്തേ മന്ദോമയം തം ചഗപതിമമപി-

സ്വപ്നം വസ്വം സ്വപ്നം.

൩൭

ഈ വിശേഷാണഭൂതഃ=അവനൊരാളെ വിശേഷാണഭൂതനാക്കുന്നു; അപിചായഃ ഹരഃ തന്തഃ=എന്നതെന്നയല്ല; അവനൊരാളെ ഹരിയുടെ മൂർത്യന്തമാക്കുന്നു, യഃ ഹരഃ യാനകേതുസപ്രാപഃ=യാവനായത്തൻ ഹരിയുടെ യാന സപ്രാപമാവും കേതുസപ്രാപമായും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. യം സഞ്ചിഞ്ചൈവ=അവനൊരാളെ പിന്തിരിയോത്തെന്ന, സദ്യഃ=ഉടനെ, സ്വയം ഉഗ്രവധുവർഗ്ഗഗർഭഃ=സ്വയമേവ ഉഗ്രവധുവർഗ്ഗം ഉടെ ശർഭങ്ങൾ, ചതന്തി=ചതിക്കുന്നു. മഞ്ചത്ത് മണ്ഡാരുതൃസ്യാതുടിതാഹണിവസാരക്തപങ്കാങ്കിതാസ്യം=ശോഭനമാനവും മണ്ഡവും മഹത്തമായ കൊരുകൊരിട്ട് കൊത്തുകയേറുവാവി മരിന്നങ്ങായ ഹണികളുടെ വസകളുടേയും രക്തത്തിന്റേയും പങ്കാങ്കാണ്ടു് അങ്കിതമായ ആസ്യം എന്നാട്ടുകൂടിയ ചന്തം, അമലസ്വപ്നം വസ്വം=അമലമായ സ്വപ്നം വസ്വമുമാവണം, മന്ദോമയം=മന്ദോമയനും, ചഗപതി=ചഗപതിയുമായ, തം സ്വപ്നം=ആ ഗന്ധനെ, വദന്തേ=ഞാൻ വന്ദിക്കുന്നു.

ഗന്ധസ്തുതിഃ—വിശേഷാണഭൂതികളിന്നു ദേവിപുത്രൻ വിശേഷപ്രഭൻ പ്രാണഭൂതികളിന്നു ദേവിപുത്രൻ എന്നുമാകാം. അതായതു ഭഗവാന്റെ അംശാവതാരമെന്നു ധരിക്കണം. എന്നതെന്നയല്ല; ഭഗവാന്റെ മൂർത്യന്തമാക്കുന്നു ഗന്ധൻ എന്നും പ്രാണഭൂതിൽ ഭാഷിക്കുന്നു. ഭഗവാൻ ഭഗവതാരമുല്പാദിച്ചുവെട്ടാ. അതിൽ ഗന്ധനെ ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടില്ലല്ലോ എന്നഭിപ്രായപ്പെടുന്നവരോടു് ഇവിടെ അല്പം പക്ഷമുണ്ടായാകൂട്ടു്. കാപിനാദികളായി അനെ

കരെ ഭഗവാന്റെ അശോഭനാംശങ്ങളായി ഭാഗവതത്തിൽ പ്രകടമായി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഈ ഭാഗത്തുള്ള വലിയ സാരം ഭഗവദ്ഗീതയിലുള്ള ഒരു പദ്യമാണു പരിഹരിക്കാതെന്നു വിചാരിക്കണം. “യദഭിപ്രതിമത്സതപം ശ്രീമദ്ഭജിതമേവ വാ തത്ത്വദേവാനാമപ്യതപം മമ തേജോശരണം മവം” അല്ലയോ അർജുന! ഈ വാക്യങ്ങളിലെ അത്യുപോക്ഷിപ്പോ യാതൊരു സതപം വിപ്രതിമത്തായോ (പ്രാജാപത്യന്തിന്റെയോ പ്രഭാവാനിന്റെയോ ധന്വന്തിന്റെയോ പുണ്യകർമ്മങ്ങളുടേയോ വിദ്യയുടേയോ രഹസ്സിന്റെയോ ശൗർയ്യയെടുത്തുടേയോ ശൗഭാഗ്യമേടമേടമേടിനേട്തുണ്ടാകുമ്പോഴോ ജ്ഞാനത്തിന്റെയോ സമുദയമുള്ളതു വിപ്രതിമത്ത്) ഉത്തമീതമായോ (ജെസ്സ്, തേജസ്സ്, ബലം, ചിത്തബലം, ഓർവ്വ്വം, ഉത്സാഹം ഇവയിൽ ഏതിന്റെയെങ്കിലും ഭാവമുള്ളത്) ശ്രീമത്തായോ (ശോഭ, ലക്ഷ്മി, കാന്തി, സരസ്വതി, ബലി, കീർത്തി, സ്ഫുർത്തി ഇവയിൽ ഏതിന്റെയെങ്കിലും ഭാവമുള്ളത്) നി കർമ്മണവെങ്കിൽ അതെല്ലാം എന്റെ അംശ സംഭവംതന്നെയാണെന്നു ധ്വനിയായി വിശ്വസിച്ചുകൊള്ളുക. ഇതിൽനിന്നു ലോകം മുഴുവൻ ഭഗവന്മാരായെന്നു പ്രത്യക്ഷമായി അനുഭവപ്പെടുന്നതാണ്. ഇത് മനസ്സിൽ പരിചയപ്പെടുന്ന സന്യാസനമെന്നാൽ ലോകത്തിൽ ഇത്തരമൊന്നില്ല. അതാണ് ഹിന്ദു മതം ഇതുമതങ്ങളെ അവഗണിക്കാത്തതെന്നു സൂക്ഷ്മദർശനം മനസ്സിലാക്കുമല്ലോ. അതുമൂലം ഗരുഡൻ ഭഗവാന്റെ മൂർത്തന്യമായി കല്പിക്കപ്പെടുകയും ലോകരാൽ വന്ദിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ട്. യാനന്ദം കേളവും ഗരുഡൻതന്നെ എന്നു പറയുന്നതു മറ്റൊന്നല്ല. ഗരുഡനെ കണ്ടാൽ; മിന്നിപ്പോയ മാത്രം മതി; സ്പർശം സമീപമല്ലെങ്കിൽ അത് അറിയില്ല. യമത്രയണത്തിൽ തന്നെ അധർമ്മസമൂഹം നാശമാകുമെന്നു ധ്വനി. അധർമ്മിന്ദ്രന്ദർ ധർമ്മം എന്നൊരു വാക്യംതന്നെ ഇപ്പോഴും അവതാഴ്ന്നു. ഉദ്യമിക്കുന്നതിൽ യോജിക്കുമ്പോൾ എന്നു

ധരിക്കണം ഇല്ലാത്തതല്ലാത്തതായ ഗവയസ് സപ്തവി-
ദ്വേഷം എങ്ങനെ വന്നു? അതു വരാമോ? ഇതെന്നും ഇവി-
ടെ അധികമായി ചിന്തിക്കേണ്ടില്ല. മാതാവിന്റെ ഭാഗ്യം
എതു പുത്രനും അസഹനീയമാണ്. മാതൃഭാഗ്യമോചനം
സംഭവിച്ചാൽ പ്പന്ന അതു ചിന്തിക്കേണ്ടമോ? എന്നാണു
ങ്കിൽ; മാതാവിനെ ഭാഗ്യപ്പെടുത്തിയാൽ ഭാഗ്യമാണെങ്കിൽ
— അവയെക്കൊണ്ടു പോകും നശിക്കുമെങ്കിൽ— അവരെ
മിന്നിക്കൊണ്ടു പോകാക്കുകയെന്നു ധർമ്മമാണ്. വിശ്വ
പ്രാണഭൂതശബ്ദം ഇവിടെയും അർത്ഥവത്തുതന്നെ. സപ്ത
വസാനകാലപര്യായംകൊണ്ടു നാശിതമായ ഗവധാസ്യചിത്രം
സ്മരിക്കേണ്ടതെന്നു. വിശ്വപ്രാണപ്രാപിതമെങ്കിൽ ഭൂത
നമരം എന്നു പറഞ്ഞപ്പോഴേതെന്നു ഭാഗ്യസപ്രാപം സിദ്ധി
ച്ചു. അതുപോലെ മാതാവിനെ എന്ന് നാശിതമെങ്കിൽ
മൃതനായിരിക്കുന്നത് ആമാർഗ്ഗപാദക ഗവധാസ്യമേ
ഭക്തിയെ പിന്നെയും ഉദ്യോഗിപ്പിക്കാൻ. ഗവധ
ന്റെ വസ്ത്രം സപ്തവസ്ത്രമാണ്. പക്ഷികൾക്കെന്നു
പറഞ്ഞുവെച്ചു. ഇപ്രകാരമെല്ലാമിവിടെന്നു മാതാവിനെ
യെന്നു ഗവധനെ ഞാൻ വെളിച്ചം. രക്ഷിക്കട്ടെ എന്നു
ലിയായ പക്ഷികൾ ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നതിന്റെ ആത്മ
മായ തത്വവും സപ്രാസ്യവും ആലോചനാകരമാകാൻ
ധരിക്കുന്നതാകുന്നു.

വിദ്യാർത്ഥിശേഷപരസ്യ ഉപദേശമെന്നതു
സർവ്വലോകകയർത്ത
നേരുന്നതും സർവ്വതഃ പ്രപഞ്ചമെന്നു
സർവ്വലോകമെന്നു
മാതാവിശ്വപ്രാണപരസ്യ സകലസംവിദ്യ-
ധാരണ പരമാർത്ഥം
സപ്തവസ്ത്രം സർവ്വവസ്ത്രം സകലവിഷയം
പാതു ദോഷീകരമാകുന്നു

വിശേഷശാസ്ത്ര വിഷ്ണുഃ-വിശേഷശാസ്ത്രായ വിഷ്ണുവി
 ന്റെ പ്രവാചരനത്രത്-ഭദ്രേഷുശൃത്യും, സർവ്വലോകൈ
 കധർത്താ-സർവ്വലോകങ്ങളെയും ധരിക്കുന്നവനും, സർവ്വതഃ
 =സകലലോകാദ്യഭക്തനും, പ്രഹവിചരതശാ-മഹത്തം
 വിമലവുമായ സുരസ്സേഖമനം സർവ്വലോകേശ്വരവദ്വ്യം-
 സർവ്വഭൂതഭൂതാലം അറിയപ്പെടേണ്ടവനും, വിശേഷശാസ്ത്ര
 താ-ലോകരക്ഷകനും, ശാപത്സകവസുരരിപധാസന
 =എപ്പോഴും സകല ഭൂതഭൂതങ്ങളെയും സംഹരിക്കുന്നവ
 നും, പാപമന്താ-പാപത്തെ ഹരിക്കുന്നവനും, സർവ്വജ്ഞ
 =സർവ്വജ്ഞനും, സർവ്വാക്ഷി-സർവ്വാക്ഷിയും ആയ സ
 ദ്ദ്ധാശിശാസ്ത്ര നാനന്ത-ആ സർവ്വഭൂതേഷുനായ നാനന്തൻ,
 ന-നമ്മളെ, സകലവിചാരമത്-സകല വിചാരങ്ങളിൽ
 നന്നും, പാതു-രക്ഷിപ്പട്ടെ

ആദിശേഷസ്തുതി: -- വിശേഷശാസ്ത്രായി വ്യാപകശീ
 ലനായ വിഷ്ണുവിന്റെ അത്യന്തപ്രഭുവായ ശസ്ത്രയാകുന്നു.
 ലോകം നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന വിശാലമന്തിയുടെ ശസ്ത്രമാണ്.
 വിശേഷശാസ്ത്രം തന്നെ തന്നെ തത്സദൃശമായ ഒരുതന്നെ
 ആവശ്യമാണ്. വിഷ്ണുഭഗവാൻ ഇദ്ദേഹം അദ്ദേഹംതന്നെ
 രല്ലാക്കത്തയാണുള്ളത്. ഇവിടെ അനന്തൻ-നാനന്തസ്ത്
 ആദ്യത്തരമിതനായ ഏകശാസ്ത്രപൻ-എന്നുള്ള തത്വ
 മെന്തെല്ലാം ധരിച്ച് വിശേഷണങ്ങൾക്ക് നാമം ധരി
 ക്കേണ്ടതാണ്. വിഷ്ണുശസ്ത്രയാകുമ്പോൾ അതുനിമിത്തംത
 ന്ന സർവ്വലോകങ്ങളെയും ധരിക്കുന്നവനാകണമല്ലോ. കക്ഷി
 സ്ഥലമായ സകലലോകങ്ങളെയും ധരിക്കുന്ന ഭഗവാനെ ധ
 രിക്കുന്നവൻ ലോകൈകധർത്താവാ ആകും. ഇതരസഹോമി
 ല്ല ഇതരമാരാൽസാധ്യവല്ല സൃഷ്ടികാലത്തിൽ സർവ്വത
 ലേളം ഇവനിൽനിന്നുണ്ടാകുന്നതായി പരാണാദികളിൽ
 ചേർത്തിരിക്കുന്നു. കഴിഞ്ഞ പദ്യത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനം ഇവി
 ടെയും മനസ്സിലാക്കേണ്ടതാകുന്നു. മിഥുനം വിശുദ്ധമാ

ധകനാരാണെന്ന സപ്താകാണനവർ ഈ ശ്രദ്ധിച്ചുവാ
യ്ക്കേണ്ടതാകുന്നു. സദ്യം സ്മൃതം സപ്രാപിയാണം. അ
തുല്യസദ്യശംസിയാണം. ദോഷദോഷാദികളാൽമാത്രമേ
അറിയപ്പെടുന്നുള്ളൂ. വിശ്വപ്രതിപത്തിയെക്കൊണ്ടാണ്. സ
കസ്മിന്നിഷ്ടമേവം ധർമ്മാർത്ഥം ശിഷ്യാർത്ഥമേവം. അ
ധർമ്മവിനാശകനും ധർമ്മസംരക്ഷകനും എന്നു ധർമ്മി.
സകല പാപങ്ങളേയും മറന്നിടുന്നവൻ. ഭക്തന്മാരുടെ
പാപങ്ങളെ നീക്കി പണ്ഡിതന്മാരുടെയും വഴിതെളിക്കും.
സർവ്വം അറിയാവുന്നവനും സർവ്വത്തിനും സാക്ഷിയും ആക
ുന്നു. ഭഗവാൻ വിശ്വഭൂതാഭിമാനം കാണാത്തതോ യാ
തൊന്നുമില്ല അന്തരമില്ലാത്തതും സർവ്വതരമായി
സമല്ലിക്കുന്നതിനാൽ സകല വിശേഷണങ്ങളും അന്യരോ
ദ്യമെന്നു ധരിക്കണം. സാമാന്യ ഉത്തമവൃത്തിയെ അജ്ഞാ
നാപോഹത്തെന്ന് ഗണിക്കണമെന്നു ധർമ്മി. ദൃഷ്ടന്റെ
മറിതം അജ്ഞാനം സാധിക്കാത്തതുകൊണ്ടു കഴിയില്ല

വാഗ്ദത്തം പ്രാപ്തിദേവതാദിഭിരഹിതം മനോ

യോ യദീദൃശ്യം പാണ്ഡിത്യം

കാരുണ്യം പ്രാപ്തികാരുണ്യം സദാപി പതിതൈ

സംപദസ്യ സദാ

കന്ദേന സപ്രാപ്തികാരുണ്യം സദാ

ദോഷമോ സന്ദോഷം

വേദ വേദാദിഭിരഹിതം മനോ

യദീദൃശ്യം പാണ്ഡിത്യം

൧൮

യോ-യതൊരു വെളിച്ചമില്ലാത്ത, മനോ-മനസ്സാദി
മർമ്മാർത്ഥം, വാഗ്ദത്തം പ്രാപ്തിദേവതാദിഭിരഹിതം-സദാ
തി, പ്രതി, സദാ, ആദിയാദി നിവൃത്തി: നാമദേവതാദി
മൊന്നും, വിദ്യ-ജ്ഞാനം. യദീദൃശ്യം കാരുണ്യം പ്രാപ്തികാ
കാരുണ്യം-യോ വേദാദിഭിരഹിതം കാരുണ്യം

൧൬ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാദികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

ഈ കടാക്ഷങ്ങൾ, സ്തുതപിപതിതൈഃ ശൈലൈഃ പരിച്ഛാൽ, പാണ്ഡുപുഷ്പാക്ഷാൽ, സമഗ്രാഃ സംപദ്യഃ സമഗ്രാഃ സമ്പന്നകൾ, സ്യുഃ-ഭവിഷം, കന്ദേന്ദുസ്വപ്തമനുജിതമധുരമുഖാമുഖാമഃ-കന്ദം ഇന്ദു ഇവദം പെ സ്വപ്തമായ മനുജിതംകൊണ്ടു മധുരമായ മുഖപത്മത്തോടുകൂടിയവളും, സന്ദരാംഗീം=പ്രത്യേകപ്രത്യേകവും പൊതുവേയും അതിസന്ദരാമായവളോട് കൂടിയവളും, അശൈഖഃ അപി വന്ദ്യാം=എല്ലാവരാരും വന്ദിക്കപ്പെടേണ്ടവളും, മുരളീഭരതമന്ദിരാം-മുരളീഭട്ടന്റെ ഉറസ്സാകുന്ന മന്ദിരത്തോടുകൂടിയവളും ആർ. താം ഇന്ദിരാം=ആ ലക്ഷ്മീദേവിയെ, അമ്മം വന്ദേ-ഞാൻ വന്ദിക്കുന്നു.

മഹാലക്ഷ്മീസ്തുതി:—ശക്തിസ്വരൂപിണികളായ സകല ദേവതകളും മഹാലക്ഷ്മീതന്നെയാണെന്നു മനസ്സിലാക്കിയ മഹർഷിപരമാനന്ദരവികളും ലക്ഷ്മീദേവിയെത്തന്നെ ഓരോ കാഴ്ചയും സാധിക്കുവാൻവേണ്ടി ഓരോരുത്തർ ഓരോ ഭാവിയിൽ ആരാധിക്കുന്നു. ആ ആരാധനകളെല്ലാം ലക്ഷ്മീദേവിയിൽത്തന്നെ ചെലവുചെയ്യാതായി വ്യാസാദികളായ മനസ്സീന്ദ്രങ്ങൾക്കിടയ്ക്കു. “അനുകാശാത് പരിതം തോമം യഥാ ഗച്ഛതി സാഗരം” എന്നുള്ളപോലെ എന്നറിയണം. ലക്ഷ്മീദേവതയുടെ കരുണാസമ്മിതിയായ ത്രയാക്ഷരം ട്രിശങ്കുപദിലും പരിചരിക്കുന്നവനാൽ സകല സമ്പന്നകളും സമ്പദ് നിർദ്ധിഷം. സാധാരണ ധനം മുതൽ മോക്ഷസാധനമായവ എന്നു വ്യംഗ്യം. അതിധവളമായ--മനുജിതരവിപ്രമയ--മുഖപത്മം ട്രിശങ്കു ദർശനാർഹിതവന്നാൽ സമ്പദ് മഹാദാഗ്ദ്ധവാൻമാരിലും ദാഗ്ദ്ധവന്നാകുന്നതാണ്. സർവ്വലോകസൗഖ്യസർവ്വസംഹൃത്തു പാദാരുതാൽ സൗഖ്യദോത എന്നു മനസ്സിലാക്കാം. സകല സൗഖ്യവും ഇവിടെനിന്നുതന്നെ വന്നതാണ്. സൗഖ്യം അകർഷിക്കുന്നതാണല്ലോ, സൗഖ്യം അന്വിയ

വുമാണ്. സാക്ഷാൽ മഹാക്ഷി ആത്മാർത്ഥി-
 യ്ക്കും വന്ദ്യനാണല്ലോ. സംസാരവിമോചകനായ സാ-
 ക്ഷാൽ ഭഗവാന്റെ ഉത്സാഹം ഭാവതിയുടെ മന്ദിരം.
 വിദ്വാൻ വിദ്വാനെ അറിയും. എന്നതുകൊണ്ട് സത്യ-
 യുസംസ്ഥം സത്യസംസ്ഥമായതെ അറിഞ്ഞ് സദാ
 അവിടെ കടികൊണ്ടിരിക്കും. ഭഗവതിയെ സേവി-
 യ്ക്കാൽ ഭഗവാൻ പ്രത്യക്ഷമാകണമെന്നും ആകയാൽ
 ഇനി രണ്ടാമത്തെതുപറയണമെന്നിട്ടു. വിപ്ലവത്തിന്ദ്ര-
 റൂപിണിയായ മഹാക്ഷിയെ ആരാധ്യസ്വാമിപദങ്ങൾ
 പ്രണമിക്കും. ആരാധ്യസ്വാമിപദങ്ങളുടെ ദേവീപര-
 ഷഭമായ സ്തോത്രങ്ങൾ അന്യദൃശ്യമായൊരു പ്രസിദ്ധമാ-
 കുന്നു.

ഓ സത്യേ സതപശ്ചൈ സകലമിതി സദാ

സന്നിധാനേന പരസോ-

ധത്തേ ഓ സതപശ്ചൈരാമൃതമചാമിതം

ഭൂതേ ഭൂതജാതം

ധാതൃം സ്ഥാതൃം ജനിതൃം പ്രകൃതിമവികൃതിം

വിശ്വേശ്വരം വിധാതൃം

വിഷ്ണുവിശ്വവർത്തനസ്തം വിപ്രമുണമയം

പ്രാണനാഥം പ്രണമി.

൯

ഓ=ഓരോരുത്തരും ഭൂമിദേവി, പരസഃസന്നിധാനേന=
 പരപരന്യന്യനായ വിഷ്ണുഭഗവാന്റെ സാന്നിധ്യം മാത്രം
 കൊണ്ട്. സതപശ്ചൈ സദാ സത്യേ=പ്രാണിസമുദയത്തെ
 എപ്പോഴും ജനപ്പിക്കണം. ഓ=ഓരോരുത്തരും ഭൂമിദേവി,
 പരസഃസതപശ്ചൈരാമൃതം=പുരുഷന്റെ സതപസസ്വർഗ്ഗം
 ഉദ്ധരി, ഇതും പരം അപരം=ഈ പരപരങ്ങളായ, ഭൂത-
 ജാതം=ഭൂതജാതം, ഭൂതേ ധത്തേ=ദൈവകവികൃതിക്കു-
 യിക്കൊണ്ടു ധരിക്കുന്നു. ധാതൃം—സ്ഥാതൃം—ജനിതൃം—
 പ്രകൃതിം—അവികൃതിം—വിശ്വേശ്വരം—വിധാതൃം—

൧൮ ത്രിവിക്രമപാദാദികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

വിപരഹൃണമയീം-ധാത്രീയും സ്ഥാത്രീയും ജനിത്രീയും പ്രകൃതിയും സാവിത്രീയും വിശാലകുന്തിയും വിധാത്രീയും വിപരഹൃണമയീയും ആയ, വിശ്വപാതന വിഷ്ണുഃ=വിശ്വപാതനവായ വിഷ്ണുവിന്റെ താം പ്രണനമദാം=ആ പ്രാണനാഥയെ, അഥം പ്രണമമി-ഞാൻ പ്രണമിക്കുന്നു.

ഭൂമീസ്തുതി:—ഭൂമീദേവതി പരമപുരുഷന്റെ സാന്നിധ്യം മന്ത്രകൈകാള സങ്കല്പവിധമുള്ള സത്വങ്ങളേയും ജനിപ്പിക്കുന്നു. ഭൂമിയിലുള്ളതു മാത്രമല്ല, സകല ബ്രഹ്മാണഡങ്ങളിലും ഉള്ളവയാകുന്നു. പരമപുരുഷന്റെ സത്വഗുണമൂർച്ഛകാള സർവ്വലോകാഭ്യന്തരീനായി സകല പാദപാതകമായ ഭൂതജന്തങ്ങളെ ധരിക്കുന്നു. ഇവിടെ സൗന്ദര്യവാഹിനിയിൽ “തേജശകത്യായുരേതായാദി ഭവതി ശക്തപുരാതനം നരേവദോം ദേവേന വലു കശംസ്യസിതു മപി അതസ്ത്വപാതനാധ്യാം ഹരഹരാഹിരിത്യാദിദിവിപ്രണാതും സ്തോത്രം വാ കപമക്രതപുഷ്പപ്രജവതി” എന്നുള്ള പ്രമോദവും സൂചിക്കുന്നതു കൊളുത്തം ദേവതീതിൽ നിന്നും മറ്റൊരും ഉണ്ടാകുന്നതിനാൽ പ്രകൃതിയെന്നും, വികാരഹരിതയാതേജാകൊണ്ട് സാവിത്രീയെന്നും—അതാമയ്ക്കു് ആദ്യന്തവിഹിനം—ധർമ്മ ശീലമോഹിനാൽ ധാത്രിയെന്നും അഗ്നാ പാദാധർമ്മക, പ്രാപഞ്ചത്തിൽ ശക്തിയെ ഉല്പാദിപ്പിക്കുന്നതായും സാമർത്ഥ്യം മേന്മയായി വിധാത്രിയെന്നും, സ്ഥിരസ്ഥിരാചാരങ്ങൾ സ്ഥാത്രിയെന്നും അപൂർവ്വമായ ആരാധനയോടുകൂടിയ സകലദേവന്മാരും ഉൾപാടിപ്പിക്കുമെന്നുമായി ഭവത്രീയെന്നും, വിപരഹൃണയായ സത്വജഗ്ഗുരോരഹൃണാധിപ്താനുഭവതലകാകാൽ വിപരഹൃണമയീയെന്നും മറ്റും ധരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. വിശ്വപാതനവിന്റെ പ്രാണനാ നാഥരായുള്ളവരും പ്രാണഭൂതസ്യെന്നർത്ഥം. ആ ദേവതയെ മെന്ത് മോക്ഷപോലെ വന്ദിക്കുന്നു.

യേദ്യോസുയദ്ഭീതയൈഃ സപഭി പദമുത-
 തൃജ്യതേ ഐതൃവയൈഃ-
 യേദ്യോ ധത്തും ച മുർധ്വന്നാ സ്ഘോമയതി സതതം
 സർഗീർണ്ണവർഗ്ഗഃ
 നിത്യം നിർമ്മൂലയേദാനി ചിതതാമഗീ
 ഭക്തിനിഷ്ഠാത്മനാം നഃ
 പത്മാക്ഷസ്യാഹ്വൈപതമ പ്രയതനനിപഭോഃ
 പാണ്ഡവഃ പാപപങ്കം.

൧൦

യേദ്യഃ=യോദ്ധാവിഃ പാപഭാഗത്തുജ്ജ്വലിക്കുന്നിടം. യാ
 സുയദ്ഭീതയൈഃ=ഭീതന്മാരായ ഐതൃവർഗ്ഗന്മാ
 രായ്. യേദ്യഃ ഉപപദം സപഭി തൃജ്യതേ=നാത്യധികമായ
 ഐശ്വര്യമുള്ളതായ മഹത്തായ സ്ഥാനം തത്ക്ഷണം തൃ
 ജിക്കപ്പെടുന്നു. സർഗീർണ്ണവർഗ്ഗഃ=സകല ദേവസമൂഹവും.
 സതതം=ഏപ്പോഴും. മുർധ്വന്നാ=മുമ്പാകെത്തന്നെ. ധത്തും=
 ധരിക്കുന്നതിന. യേദ്യഃ=യാദ്ധവീപാപപഞ്ചജന്യകൾ
 കാശിക്കൊണ്ടു്. സ്ഘോമയതി=ആഗ്രഹിക്കുന്നു. പത്മാ
 ക്ഷസ്യാഹ്വൈപതമപ്രയതനനിപഭോഃ=പത്മാക്ഷന്റെ നാഭം
 ഞ്ച=അദ്വൈതന്റെ നാഭയാദിദശങ്ങളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന
 പാണ്ഡവപാപപങ്കം. ഭക്തിനിഷ്ഠാത്മനാം നഃ=
 ഭക്തിനിഷ്ഠനായ അത്മാദോഷശൂന്യനായ നമ്മുടെ. നിത്യം
 നിമിത്തത്തരം പാപപങ്കം=ഓരോ ദിവസവും ഉപയുക്ത സ
 ബ്ധതയായിരിക്കുന്ന പാപപങ്കത്തെ. നിർമ്മൂലയേദാനി
 മൂലനാശപ്പെട്ടു്.

പാപപാണ്ഡവന്മാർ:—സാക്ഷാൽ ഭഗവാനായ മഹാ
 വിഷ്ണുവിനെ സ്തുതിക്കുന്ന അസുരന്മാർ ഭഗവാകമായി കഥ
 ഹിച്ചു് സകലശാസ്ത്രമുള്ളതായ ദേവലോകാദികളെ കര
 സ്ഥമാക്കി. ഭഗവത്സ്തോണയല്ലാത്തകാലങ്ങളിൽ ദുർമ്മദോ
 വർദ്ധിച്ച സാധുക്കളെ ഉപദ്രവിച്ചു. സാധുക്കൾ ഏതെങ്കിലും

തിന് ഇവിടെ വിവക്ഷിച്ചിരിക്കുന്ന അർത്ഥം “സാധാരണ
 ഏതും മറ്റും സാധുനാം ഏതെങ്കിലും മറ്റേതെങ്കിലും നല്ല
 നന്മിനാമം തെളിയിക്കുന്നതിന്നായി” എന്ന ഭാഗവതത്തിൽ ഭഗ-
 വദ്വനിർദ്ദേശമായ രഹസ്യമാണ്. ദേവസ്വാർത്ഥം അല്ല
 അനന്തരം വന്നിരിക്കാം. തൽക്കണ്ണം ദേവസ്വാർത്ഥം അനു-
 രന്തരം ഭഗവാന്റെ സ്മരിക്കുകയായി. തത്സമയം അപ്പോ-
 ഞ്ച ഭഗവാന്റെ പാദധൂതിയിൽനിന്നുപ്രഭു കൈപ്പുട്ട് പര-
 ന്മാർ ഉപദ്രവിച്ചുവന്ന പ്രവൃത്തി അവസാനിപ്പിച്ചു. ദേ-
 വന്മാർ - സപ്രഭുക്കൾ - സമാസമയം ഉപ്യാദയമുള്ള
 യായ ധൂതിയെ ശിരസ്സിൽ ധരിക്കുന്നതിന് നാത്യാഗ്രഹമുണ്ടു-
 വാണെന്നു പ്രത്യേകിച്ചു പറയേണ്ടതായ ആശ്ചര്യമില്ല
 ഞ്ച. പാദമണ്ഡലമല്ല പാദകൾ ഉപ്യാദയമുള്ള
 ഉണ്ട അധഃഭാഗം ആവാസാധാരണമാക്കിയിരിക്കുന്ന
 അവിടുന്നു വിട്ടുമാറാത്ത മനസ്സുവണിപ്പു. പാദപ്രമുഖമായ
 ഭാരതമാതാവു ഭാഗ്യവതികളിൽ അഭ്യർത്ഥിക്കുന്നതാണ്” എ-
 ന്നതാണ് പറഞ്ഞത് മനസ്സിലാക്കുക. ഭാരതപ്രമുഖപ്പെട്ട ഓ-
 രോ രണ്ടുക്കളും പാദമണ്ഡലമാകെ പരിപാണയത്തിൽ
 ഉള്ളതോ? എന്നുകൂടി ചോദിക്കുന്നത് ഉപ്യാദയം അ-
 ന്യഥാ വാദൻ വരിയുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല നിശ്ചയിച്ച
 ക്ഷേത്രം ഓരോദിവസവും ഉപസ്ഥാപി പാപം സഞ്ചയിച്ചി-
 രിക്കുന്ന ജീവികൾ സൂത്രവാതിലുകൾക്കൊണ്ടു പരമാഭാഗവത-
 നാരാജി, പരപാവനമായ ഭാരതമാതാവിന്റെ ഉദരത്തിൽ
 അവിടവിച്ച് ഹോകോ കാരാത്മം ജീവിതം നമിച്ചുതുട-
 ങ്കിയത് ഉപ്യാദയം സഞ്ചിതമായ പാപം നാജപോലെ
 തന്നെ അശ്വൈര്യം നശിച്ചു പരബ്രഹ്മാന്തരംഗമായി പര-
 മസത്യങ്ങളായിത്തീരും അപ്രകാരം നമസ്കരണവ്രതാദിക-
 ഉടെ ജീവിതം ശോഭനതരമാക്കിയിടുന്നതിന് കൈപ്പുട്ടു
 ഉപ്യാദയകൾ നമ്മുടെ കണ്മണിയെല്ലാം കടയോടെ പരി-
 ച്ചകളായെ.

രേഖാലഖാദിവദ്യാശ്ചരണതലഗതാ-

ശ്ചക്രമസ്യാദിരൂപാഃ

സ്തിശ്ലാഃ സുകൃഷ്ടാഃ സുജാതാഃ ദൃഢഭിതതര

ക്ഷാമസ്യത്രായമാണാഃ

ദ്വേഷാൻമാ മംഗളാനിഭൂമരോജ്ജ്വലാ

കോമളേനാബ്ധിജായാഃ

കഭ്രണാഃപ്രേഡ്യമാനാഃ കിസന്ധമുദനാ

പാണിനാ ചക്രപാണേഃ.

ഫ

രേഖാദിവദ്യാഃ=ദൈവമാലയ്ക്ക് അടിവെച്ചുകൊണ്ട്. സ്തിശ്ലാഃ=നാകരിനകളായി. സുകൃഷ്ടാഃ=ശുശ്രൂഷകളായി. സുജാതാഃ=സുജാതകളായി. ദൃഢഭിതതരക്ഷാമസ്യത്രായമാണാഃ=മൃദുക്കളും അതിമനോഹരങ്ങളുമായ മണത്തുട്ടിയുടെ ആചാരം പോലെ ആയിത്തീർന്നവകളായി. അബ്ധിജായാഃ=മഹാലക്ഷ്മിയുടെ. കിസന്ധമുദനാ=കിസന്ധം എന്ന പേരുള്ള മുട്ടയായി. കഭ്രണാഃ=മനോഹരമായി ഭൂമരോജ്ജ്വലാ=വട=പദസമൂഹത്താൽ സേവിക്കപ്പെടുന്നതായിരിക്കുന്ന. പാണിനാ=പാണിയായ്. ആപ്രേഡ്യമാനാഃ=വീണ്ടും വീണ്ടും തവെടുന്നവകളായി. ചക്രപാണേഃ=ചക്രപാണിയുടെ. ചരണതലഗതാഃ=ചരണതലഗതകളായിരിക്കുന്ന. ചക്രമസ്യാദിരൂപാഃ=രേഖാഃ=ചക്രമസ്യാദിരൂപകളായ രേഖകൾ. നാ മംഗളാനി ദ്വേഷാഃ=നമുക്കായിക്കൊണ്ടു മംഗളങ്ങളെ തരട്ടെ.

പാദരേഖാപൂതി:—സദാ സമയവും ദേഹന്മാർ പ്രണമിക്കുന്നു. നെടുമ്പൻ മേലിടുന്ന തോല്പിക്കുന്ന കൃഷ്ണമായ പാദരേഖയിൽ കുറിക്കുകയായ രേഖകൾ ഉണ്ടാകുകയുണ്ടു്. ഹരിതം (നല്ലപേലെ) കാണുന്നുമുണ്ടു്. ദൈവം ആഭ്യയസ്ഥാനമായ സമതലപ്രദേശത്തിന്നു വിശേഷം വരുത്തുന്നില്ല. മണത്തുട്ടിയുടെ കൾപോലെ മൃദുനകോമളങ്ങളാണു്. മഹാലക്ഷ്മി തന്റെ അങ്കതലത്തിൽ എടുത്തു വെച്ചുകൊ

ണ്ടു് ഇപ്പോഴുള്ളതേതോടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. തന്തിരുവടി
യുടെ കരതലങ്ങളോ കിസലയംപോലെ ഭൃദവും മനോഹര
വും ആണു്. ആ കരതലങ്ങളുടെ സുഗന്ധംകൊണ്ടു വണ്ടു
കൾ ധാരാളം മുറിക്കൂട്ടിയിരിക്കുന്നു. കരതലത്തിലുള്ള പ
ത്മത്തിന്റെ വാസനകൊണ്ടും ആകാം. അഥവാ ഭഗവത്
പാദപത്മങ്ങളുടെ സുഗന്ധമാണെന്നു വരുന്നതോ? ഭൂമരഭാ
ജു് എന്നതിന്നു് മഹാലക്ഷ്മിയുടെ കരപ്രകോപ്പങ്ങളിൽ
കിലകിലശബ്ദങ്ങളോടുകൂടി കിടക്കുന്ന ഭഗവാദങ്ങളാൽ
സേവിക്കപ്പെട്ടതെന്നും വരാമെന്നു കാണുന്നു. ചരണതല
ങ്ങളിൽ സാമുദ്രികാശാസൂത്രകാരം ഉത്തമപുരുഷനായിത്തീർന്ന
യിരിക്കുന്ന ചന്ദ്രൻ മത്സ്യം മുതലായവയുടെ ആകൃതികളി
ലുള്ള രേഖകൾ കാണുന്നു. ആ രേഖകളുടെ വിശേഷണ
ങ്ങളാണു് മുൻപു പറഞ്ഞപ്പോൾ. ആ രേഖകൾ ചമുക്ക
മംഗളാന്തരമു.

യസ്താദാപ്രാമതോദ്യാം ഗന്ധധമണിശിവാ-

കേതുഭണ്ഡായമാനാ-

ഭാഷ്യോതന്തീണ്ഡാസേ സുരസദിഭമവാ

ഭൈരവന്തിവകാന്താ

പ്രമിഷ്യായസ്സുധാന്യോ ഭാഗനഗ്രഹണ്യമത്-

സ്തംഭശോഭാമടധാനഃ

പാന്താമേതരപായാജോ ഭാദലിതതലര

പങ്കജാക്ഷസ്യപാദര.

൧൧

ഗന്ധധമണിശിവാ കേതുഭണ്ഡായമാനാത്=മരതകക്ക
ല്ലാകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ കൊടികൾപോലെ ആയിത്തീർന്നതും.
ദ്യാം ആപ്രാമതഃ=ദ്വോധിക്കു ആശ്രയിക്കുന്നതുമായ. യസ്താ
ത്=യാതൊരു വാചപദത്തിൽനിന്നു്. ഭാഷ്യോതന്തീ=
ആചരിക്കുന്ന. അമലസുരസദിത്=നിർമലമായ ദോ
ശംഗ. കാന്താഭൈരവന്തിണ്ഡുവണ്ഡാസേ=മനോഹരമായ

കൊടിക്കൂറുപോലെ ശോഭിച്ചു. അന്ത്യായുഷഃ-അന്ത്യമായ ഭക്ഷിണപാദം. ഭൂമിഷ്ടസന്-ഭൂമിസ്ഥിതമായിത്തന്നെ. ഭുവനഗ്രാമസ്വയത് സ്വാഭാഭാഭാധാനം-ത്രിഭുവനമാകുന്ന ഗ്രാമത്തിന്റെ ബൃഹത്തായ സ്തംഭത്തിന്റെ ശോഭയെ ധരിച്ചു. ഏതപയോഃജാതമപിതത്വം-ഈ പയോജ്ഞിന്റെ അനന്താശാസ്ത തോല്പിക്കത്തക്ക തലങ്ങളോടു കൂടിയ പരജാക്കുസ്യപാദം-മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ പാദങ്ങൾ. (അസ്തം) പാതം-നമ്മളെ രക്ഷിക്കട്ടെ-

പരണസ്മൃതി:-ഈ ചിത്രം അത്യന്തം മനോഹരമായിരിക്കുന്നു. ഭഗവത്ത്വപ്പാദം-വാമപാദം-മരതകക്കല്പ കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്ന ഒരു കൊടിമരംപോലെ ശോഭിക്കുന്നു. അതിന്റെ ഉയരമോ ബ്രാഹ്മണ്യകപാലാസ്സർശിയാകുന്നു. ആ മുകളിൽനിന്നു നിർമ്മലവും ചരിപാവനയും ആയ ദേവഗംഗ ആവിർഭവിക്കുന്നു. അതു താഴോട്ടു മാത്രമേ ഒഴുകുകയുള്ളൂ. എന്നാൽ ഭൂമനംകൊണ്ടു ചാരിഞ്ഞു വളഞ്ഞു മറയും വരാം. ആ ഗംഗാനദി ആ കൊടിമരത്തിലെ അതിമനോഹരമായ കൊടിക്കൂറുപോലെ ശോഭിച്ചു- വാമപാദത്തെ അത്യുന്നതമായ ഒരു കൊടിമരവും അതിൽനിന്നു പുറപ്പെടുന്ന ദേവഗംഗയെ ആ കൊടിമരത്തിലെ കൊടിക്കൂറായും ആക്കി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. പരസ്സരമുള്ള വസ്തുവും മറയും അതിമനോഹരമായിരിക്കുന്നു. ഭക്ഷിണപാദം മറുപിച്ചു കത്തിയിരിക്കത്തന്നെയാണത്. അതോ ത്രിഭുവനത്തെയും നില്പയ്ക്കുന്നിറുന്ന സ്തംഭം ആണത്. താമരപ്പൂവിന്റെ ഉദയത്തോടൊരം മനോഹരങ്ങളാണത് ഈ പാദപാദങ്ങൾ. ആ പാദപാദങ്ങൾ നമ്മളെ രക്ഷിക്കട്ടെ. വാമനാവതാര ചിത്രം സൂചിപ്പക മഹാബലിയെ അനന്താശാസ്ത കളഞ്ഞു പാർത്തുവെന്നാകുന്നു. ബ്രാഹ്മണ്യക്ഷയകാര്യം തന്റെ അനന്തകർമ്മത്തിന്റെ വിജയധർമ്മമോ എന്നു തോന്നുമാറു ഭക്ഷിണപാദം ഉയർന്നു പ്രകാശിക്കുന്നു. പാദാഗ്രവാനായ

൨൪ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാഭികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

ബ്രഹ്മാവിന്റെ കമണ്ഡലു തീർത്ഥം പാദപ്രക്ഷാളനം ചെയ്യുന്നു. വാമനൻ വർഗ്ഗിതശരീരനായതുപോലെതന്നെ വാമനപാദതീർത്ഥവും വർഗ്ഗിതശരീരവും പരിപാവനയും ആയ ഗംഗാനദിയായി പ്രവഹിക്കുന്നു. ആ ഗംഗാപ്രപാതംകൊണ്ടു ത്രിഭുവനത്തിനു ചലനംവാങ്ങി ഭക്ഷിണപാദത്തെ ഊന്നിയെറിക്കുന്നു. ഭഗവാന്റെ അത്ഭുതാവതാരങ്ങളെ ഏകദേശം ഇണങ്ങിപ്പോലെ ഭാഗവതനാമം ചെയ്തുകൊടുക്കുന്നത്. പരിശുദ്ധമായ ഗംഗാനദി പൂർവ്വജന്മത്തിൽമായ ഭൂതസഞ്ചയത്തെ അടിയോടെ നശിപ്പിക്കുന്നു.

അശ്രാമദ്വ്യാം ത്രിഭോകീ അസംസ്പർശീ
 തത്കണ്ഠാ ദോഷീത
 യാദ്യാംയോചനീന്ദ്ര യഗപദപിപ്ലവത്
 സമ്പദോകകയാമ
 താദ്യം താദ്യോദാദ്യം മൂഢാമമജിത-
 സൃഞ്ചിതാദ്യംമൂഢം
 പ്രാപ്തശ്ചപദ്യംദാദ്യം പ്രണതിപഗതഃ
 പാപമോഹമൊദ്യം.

മനു

തത്കണ്ഠാത്പുവഃ-ആ കണ്ഠത്തിൽത്തന്നെ. ത്രിഭോകം-മൂന്നു ഭാഗത്തെ. അശ്രാമദ്വ്യാം-അശ്രാമത്തുകൂടായ യാമിനിപാദങ്ങളാൽ അസംസ്പർശീവൈരോചനീന്ദ്ര-അസംസ്പർശികളായ ബലീന്ദ്രൻ. യഗപത്ത്-അപി-കൈകാലത്തുതന്നെ. (സമകാലത്തുതന്നെ) വിപത്സമ്പദോകകയാമ-വിപത്സമ്പത്തുകൾക്കു യാമമേക്കി. നീന്ദ്രം-നയിക്കപ്പെട്ടു. താദ്യോദാദ്യം-മുഖന ഉൾപ്രദേശത്തോടു (അധോഭാഗത്തോടു) കൂടിയതും. പ്രാപ്തശ്ചപദ്യംദാദ്യം-അധികമായി ഐശ്വര്യപ്രദാനംചെയ്യുന്നതും. അഞ്ചിതാദ്യം-ബ്രഹ്മഭികളാൽപോലും പൂജിക്കപ്പെടുന്നതുമായ. അജിതസ്യ-മരവാപ്തവിന്റെ.

നാട്ടുപാഠശാലകൾ പൊതുവേ അധികാരം - ആ മനുഷ്യ പാദപത്മങ്ങളിൽ. അവർക്കുമുള്ള പ്രണയിനത്തിന്റെ പരിഭവം - യഥാർത്ഥമായി പിന്നെ വരും എന്നതും പ്രണയത്തിന്റെ പ്രാപ്തികളെപ്പറ്റിയതായി.

പാദപത്മസ്തോത്രം:—മഹാബലിയുടെ ദാനോദകം എപ്പോൾ ദത്തമാകുമോ ആ ക്ഷണത്തിൽ തന്നെ മൂന്നു ലോകത്തെയും ആക്രമിച്ചുകൊണ്ടു ഭഗവത്പാദപത്മങ്ങൾ അസ്പർശിയായ മഹാബലിയുടെ വിപരീതഭാവത്തെയും സാധനമായ ദേവഗുണ സമ്പന്നമായതെയും ദൈവികവൃത്തിയിൽ പ്രാപിച്ചു. ഭഗവൻ ഒരു ക്രിയ മാത്രമേ ചെയ്യൂ. ആ ക്രിയയുടെ ഫലം രണ്ടുപേർ വിഭജിക്കുമ്പോൾ അപ്പോൾതന്നെ അനുഭവിച്ചു. ഇവിടെ മഹാബലി വിപരീതഭാവത്തെ പ്രാപിച്ചു എന്നുള്ളത് പ്രത്യേകം സൂക്ഷിക്കേണ്ടതാണ്. ദാനോദകം ദത്തമാകുന്നതിനുമുമ്പെ പ്രാദംബിണിപ്പാൽ മഹാബലിയെ വിപത്തു സംഭവിച്ചു എന്നു തോന്നിപ്പോകും. എന്നാൽ ഭഗവത്പാദം ഉന്നം ചെയ്തിട്ടുള്ളവർ അങ്ങനെ വിചാരിക്കുകയില്ല. മഹാബലിയുടെ അഹങ്കാരം നശിപ്പിക്കണമെന്നും ഐശ്വര്യമേറിയതെന്നും ബലിയെ ദൈവഗുണഗുണങ്ങളെക്കൊണ്ടുമാണെന്നും ഭഗവന്റെ സമുല്പാദം. ശിരസ്സിൽ തൂപ്പാദംവെച്ചിട്ടുപോലും തെളിഞ്ഞ ബലിയുടെ മനസ്സ് പ്രിയപത്നിയായ സന്ധ്യാവലിയുടെയും പിതാമഹനായ പ്രഹ്ലാദദേവന്റെയും സ്തുതികൊണ്ടു തെളിഞ്ഞവരായി ദേവപാദകാധിപത്യത്തെക്കാൾ ശ്രേഷ്ഠമായ പാതാളാധിപത്യമാണു ഭഗവൻ ബലിമനസ്സിലാക്കിയത്. ഉള്ളത് ആസക്തി പ്രവർത്തനം ചെയ്യുന്നതിനായിട്ടല്ല. അതിനിഷ്ഠയായ ബലിയുടെ സ്ഥിതിയെയാണ് ആപാദസാമ്രാജ്യം സൂക്ഷിക്കുന്നത്. തത്ത്വജ്ഞാനോദയം എന്നുള്ള പദം പ്രത്യേകം നിഷ്കർഷിച്ചാൽ അതെ ക്ഷണത്തിൽ ദൈവ സ്ഥിതിയാണെന്നും നിശ്ചയമാകുമല്ലോ. ത്രിലോകാധിപത്യം കിട്ടുന്നതിനും അധഃപതനം

൨൩൩ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാഭികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

സിലിക്കുന്നതിനും തന്നിരുവടി വിചാരിച്ചാൽ എത്ര സമയം വേണമെന്ന് ഇന്ദ്രാൻനയും ബലിയുടേയും തൽക്കാല സ്ഥിതികൊണ്ട് ഏവർക്കും ബോദ്ധ്യമാകും. അപിശബ്ദം അന്തരത്തെ സ്ഫുടമാക്കുന്നു ആബ്രഹ്മകീടപത്ര്യാന്തം നന്തി നന്തികളെക്കൊണ്ടു ഭഗവദ്യുക്ത ചെയ്യാന കാലമായിരുന്നു തത്സമയം. ഭക്തന്മാർക്കു സർവ്വേശ്വര പത്മപ്രഭുക്കളായിരിക്കുന്ന തത്പാദപത്മങ്ങളെ ഓർത്ത് പഠിക്കുന്നതും ചിന്തനവും നമസ്കരിക്കുന്നു. പാദമഹാസപരിവൃന്ദകനായെന്ന ജഗത് ഇവ ശങ്കരാചാര്യസ്വാമികളുടെ ലോകോപകാരപ്രദമായ ഉപദേശം നോക്കുക. നിഷ്കൾ കാണുന്നതെന്തെന്നും ശാശ്വതമാണെന്നും വിചാരിക്കരുത്. ഇവ ഏകാകാരം കൊടുക്കാനും വ്രണമുള്ളയാളിന്നു അല്ലവും അനമില്ല. സമ്പത്തിൽ പരമവിദ്യയെന്ന്. “ശ്യാനായസംദൃതാത്ഥമാനാം” എന്നുള്ള കാളിഭാസചാക്യം എത്രയും ഉത്തമമായിരിക്കുന്നു. അറിഞ്ഞുപോലും അറിയാതെപോലും ഹോമിക്കുന്നവർ കണ്ഠ കാണാതെ ഹോമിച്ചുചെയ്താലും ഹോമപ്രവൃത്തി അനാസ്ഥാനത്തുതന്നെ പതിച്ചു. ബഹിഷ്കരണവും ഇന്ദ്രനും ശ്യാനാത്ഥമാക്കുകയും ചെയ്തു.

യേദ്യോവർണ്ണശ്ചതുർത്ഥം ശ്വാമതളഭഭ-

ഭാഭി സർവ്വേ പ്രജാനാം

സാഹസ്രീ ധാപി സംഖ്യാ പ്രകടമഭിമ താ

സർവ്വേശ്വരേഷ്വരേഷാം

വ്യാപ്താ വിശപംഭോഭയേ രതിവിതതതനോർ

വിശപമുത്തേർവ്വികാഭോ

വിഷ്ണോ സ്വേദ്യോ മഹദ്ഭ്യഃ സതതചപിനമോ-

സ്തപശ്ചി പക്ഷേരമേത്യഃ.

൧൪

പ്രജാനാം ആഭിസർവ്വേ=പ്രജകളുടെ ആഭിസ്രാപ്തിയിൽ. യേദ്യോ=യാതൊന്നുകളിൽനിന്നും. ചതുർത്ഥം=ചതുർത്ഥം=ചതുർത്ഥമായിരിക്കുന്നവർണ്ണം അഥവാ

ത്തിൽ ഉണ്ടായി. അപിപഠനത്തന്നെയല്ല. യേഷാം സാഹസ്രീസംഖ്യായാവവിലപാദങ്ങളുടെ സംഹസ്രിയായ സംഖ്യ. സർവ്വേഷേഷഃപുണ്യോ വേഷങ്ങളിലും. പ്രകടം സൃഷ്ടമായി. അഭിഹിതാ=അഭിഹിതയായ് (പറയപ്പെട്ട) ഹൈവിശപാദോന്യാപ്താ=യാവവിലപാദങ്ങളായ് ഭൂമി വ്യാപ്തയായി. (നന്ദത്ത) അതിവിതതനേജ=അതിവിസ്തുതശരീരനായി. (അപരിച്ഛിന്നസ്വരൂപൻ) വിശപമുദേന്ത വിഷജ്വാലിശപുത്തിരായിരിക്കുന്ന വിരാട് സ്വരൂപൻ. അഹ്വേദിപരേഷമുദേ=തുല്യാവേദമുദേകമായിക്കൊണ്ടു്. സതതം=സർവ്വത. നമഃഅസ്ത=നമസ്സുവിഷ്ണു. (നമസ്കരിക്കുന്നു)

സഹസ്രപദ്യുതിഃ—പ്രഭകളുടെ അഭിസൃഷ്ടിയിൽ പാതുർണ്ണസൃഷ്ടികൾ ആത്മ—നമഃമുതൽ വർണ്ണകളായ തുല്യർ ആവസാനമായി എന്നുപറഞ്ഞാൽ ത്രിമുഖസൃഷ്ടികൾക്കുശേഷം ഉണ്ടായി. “പദ്ഭ്യോം തുല്യോ അഥ യത” എന്നുള്ള പദ്യമനുസൃതം അഭിസ്ഥാനം. സകല വേഷങ്ങളിലും വേഷാദങ്ങളിലും മറ്റും വിരാട് സ്വരൂപനായ വിശേഷമാവാൻ അനവധി പാദങ്ങളും ഉണ്ടെന്നു പ്രകടമായി പ്രസ്താവിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. വിശ്വരൂപിയായി—ലോകസ്വരൂപിയായി—ബ്രഹ്മാണ്ഡസ്വരൂപിയായിരിക്കുന്ന വിശപുത്തിമുക്ത അഞ്ചനെ തദ്യായെ വാൻ തരവുചിട്ടല്ലൊ. ഇവിടുത്തെ സഹസ്രസംഖ്യയ്ക്കു് ആയിരം എന്നു പദ്യപുമായ സംഖ്യയല്ല. അപരിച്ഛിന്നസംഖ്യയാണു്. “സഹസ്രാക്ഷം സഹസ്രപത്” എന്നു പുരുഷസൂക്തം. “നമോസ്തുവനായ സഹസ്രമുദേന്തേ സഹസ്രപാദാക്ഷിശിരോരുദ്ധാമവേ” എന്നതും അഭിസ്ഥാനമായി കല്പിക്കാം വിരാട് സ്വരൂപിയുടെ പാദങ്ങളാൽ ലോകം നിറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. “പദ്ഭ്യോഽപ്രഥി” ഇതിപുരുഷസൂക്തം. ബ്രഹ്മാണ്ഡസ്വരൂപിയായ ഭഗവാന്റെ ശരീരം അതിവിതതമാണെന്നു പറയാനില്ലല്ലൊ. അതു് അപരിച്ഛിന്നത്തന്നെയെന്നർത്ഥം. അ

൨൮ ത്രീവിഷ്ണുപാദാദികേധാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

പ്രകാരമുള്ള പാദപത്മജരൂപമായി സദാസമയവും സകല
 തരം നമിക്കേണ്ടതാകുന്നു. അതായത് ഏകസ്വരൂപനായ
 വിശ്വമൂർത്തിയുടെ പാദങ്ങളിൽ പ്രണമിക്കണം. ബ്രഹ്മാ
 ണ്യപുരുഷൻ ആകൃഷ്ടി ഒരു മൂർത്തിയായി സങ്കല്പിച്ചു ചിത്രം
 ഭരിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നവൻ സനാതനമതത്തിന്റെ അ
 ിന്ധനമെന്നെന്ന് എളുപ്പം ബോദ്ധ്യമാകും. സത്യാജ
 സ്തമോജ്ഞസംഗ്രതമായ ഭീമൻ ആദി, തമോജ്ഞസംപൂ
 ജ്ഞമായിരിക്കും. പാദമേകതികൊണ്ട് അതിന്റെ ദോഷം
 നശിച്ചു ഭജേജ്ഞമായിത്തീരും. അവിടെനിന്നുമുതൽ
 കളങ്കമില്ലാത്ത സത്യാജ്ഞസംഗ്രതമായിത്തീരും. അതുപോ
 ണെ മാത്രമേ ചാതുർവർണ്യസൃഷ്ടി ഗണിക്കേണ്ടതുള്ളൂ. ചതു
 വർണ്യം പാസ്വരോപകാരപ്രദമാണെന്നു പറയാനുണ്ട്
 ഒല്ലാ. ആ സ്ഥിതി തുടരാമിട്ടാൽ “ജനനാ ജായതേ
 ഇതു കർമ്മണാ ജായതേ ഭവിഷ്യ” എന്ന പദമാർഗ്ഗവും കര
 തലാമേകരൂപാലൈ ഭവീഷാ.

വിഷ്ണുഃ പാദോഽയാത്ര വിമലഃ പരമശിവഃ-

ഭ്രാജിതാ രാജതേ യാ

രാജീവസ്യേവമ്യാ ഹമമജപകണികാ-

ലംകൃതാഗ്രാ ഭവേളീ

അസ്മാകം വിസ്തൃതാമാണുവിഭജനീജന.

പ്രാത്ഥനീയാനിസേവം

ഓദ്യോദ്യാനാദ്യോതതിരതിതപിതാ

മംഗളാസ്തംഭീനഃ.

൧൫

യാ=യാതൊരു ഓംഹാരിസമൂഹം. വിഷ്ണുപാദോ
 യാത്ര=വിഷ്ണുവിന്റെ പാദോഽയാത്രത്തിൽ, വിമലപരമ
 ണിഭ്രാജിതാ (നരീ)-വമലകളായ നഖങ്ങളാകുന്ന മണി
 കളാൽ പ്രകാശിക്കുന്നതായിട്ട്. ഹമമജപകണികാലംകൃതാ
 ഗ്രാ=ഹമമജപിനുകളാൽ അഗ്രശാഗം അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട.

രാജീവസ്യലോഹീതവ-താമരപ്പവിന്റെ ലേസമൂഹം എന്നു പോലെ. മൃതം=മൃതയായി. രാജതം=ശോഭിക്കുന്നു. സാഹായം=ഈ ഈ. ആദ്യം=ആദ്യമായി. അനന്തദ്യം=അനന്തമായി. അതിജയികാ=അതിമനോഹരയായിരിക്കുന്നു. അംഗുലീനാംതരിഃ=അംഗുലീതരി. (അംഗുലീസമൂഹം.) അസ്താകം=നമുക്ക്. വിസ്തയാഹം=അവിശയാഹം=അവിശ്വമുനിജനപ്രാർത്ഥനയായിരിക്കുന്ന. മഹാഹി=മഹാമഹിമയെ. ദ്വേത്=ദാനംചെയ്യട്ടെ.

അംഗുലീതരി: -- സംക്ഷാൽ മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ പാപയാഗങ്ങളിൽ അതിമനോഹരമായ വിരലുകൾ പ്രകാശിക്കുന്നു. ആ വിരലുകളുടെ നാഗദംഗം നിമഗ്നമായിരിക്കുന്ന അനന്തരൂപപക്ഷി നഖങ്ങളിൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. രത്നപതിച്ചിരിക്കുകയാണോ എന്നു സംശയിക്കും. അത്യന്തം പ്രകാശിതമുണ്ട്. നാലു കൈകൾക്കുള്ളിലും അനന്ത വീണിരിക്കുന്ന താമരപ്പൂക്കളുടെ ഇഴകളാണോ എന്നു തോന്നും. ആദ്യമേകാം നാല്. അതിന്നു പൂർവ്വമായി യാതൊന്നുമില്ലായിട്ടില്ല. സൃഷ്ടിയാകിലോ മുമ്പ് മഹാവിഷ്ണു മഹാമഹിമയായി മനസ്സുവെച്ചു. ഇത്രയും നാല് കൈകളാ യാതൊന്നും കാണുകയില്ല. ശുദ്ധ സത്വസ്വരൂപമാകയാൽ അതിനിർമ്മലം. അത്യന്തമനോഹരം. സത്വസ്വരൂപസ്വരൂപമാകയാൽ അതിനേക്കാൾ മനോഹരമായി യാതൊന്നും കാണുകയില്ല. എങ്കിലുമുള്ള മഹാമഹിമയെ തരാം. അത്യന്തമഹിമയാ; മഹാമഹിമയാ അതിനിർമ്മലമല്ലെന്നതെന്നമല്ല സിദ്ധിയിൽ പൂർവ്വം അത്യന്തവും തോന്നും. എന്നാൽ സംസാരിക്കുകയാൽ അത്യന്തം തോന്നുന്നതാണോ? അല്ല സകല മഹാമഹിമകളും പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവയാണോ. അപ്രകാരമുള്ള അംഗുലീതരി നമുക്കു മഹാമഹിമയെ.

൩൦ ത്രിവിഷ്ണുപാദോദികേശാനന്ദവർണ്ണനസ്തോത്രം

യസ്യോ ദൃഢോ മലായോ പ്രതികൃതിമമരഃ

സ്വപാ ഭവന്ത്യോ നമതഃ

സേന്ദ്രാഃ സാന്ദ്രീകൃതേന്ദ്യാഃ സ്വപാസുരകലാ

ശന്ധയാ തക്ഷവന്തഃ

സംസദ്യ സാന്തിദേകാം സകലസുഖകരീം

സമ്പദം സാധയേന്ന.

ശ്രദ്ധേത് ചാർവ്വണ്ണവക്ത്രാ ചരണസ്ഥിനയോ-

ശ്രപ്രപാദേണമഖാളീ.

൧൩

അമലായായസ്യോ=അമലമായ യാതൊരു നഖാളിയിൽ. സേന്ദ്രാഃഅമരഃ=ഇന്ദ്രനോടുപ്രദിച്ച ദേവന്മാർ. ആനമരഃ=നമസ്സ് റിയാനോവരാമിട്ട്. സ്വപാ=പ്രതികൃതിം=തങ്ങളുടെ പ്രതിബിംബത്തെ. ദൃഢോ=കുറമിട്ട്. സ്വപാസുരകലാശന്ധയാ=തങ്ങളുടെ പ്രതിപക്ഷികളായ ദേവസമൂഹമോ എന്നുള്ള ഭയംകൊണ്ട്. സാന്ദ്രീകൃതേന്ദ്യാഃ=അത്യന്താ തുരുന്ദ്യയോടുപ്രദിച്ചവരായി. ആതക്ഷവന്തഃ=സംശയം നിമിത്തം ഭയമുള്ളവരായി. ഭവന്തി=ഭവിക്കുന്നു. ചരണത് ചാർവ്വണ്ണവക്ത്രാ=പ്രകാശിക്കുന്ന കിരണസാമസ്യതയായ ചക്രപാദേണ=ചക്രപാദിനിയുടെ. സാനഖാളീ=ആനഖതതി, നഃ സാന്തിദേകാം സകലസുഖകരീം സമ്പദം=നമുക്ക് ഐഹികമൃഗ്യാധികസുഖങ്ങളെ പ്രദാനം ചെയ്യുന്നതും അത്യന്താധികസ്വഭാവമുള്ളതും ആയ സമ്പദത്തിനെ. സദ്യഃസാധയേത്=ഉടനെ സാധിപ്പിക്കട്ടെ.

നഖാളീസ്തുതി:—അതിനുള്ളലായ തന്നഖാളി പ്രകാശിക്കുന്നു. ദേവേന്ദ്രൻ തുടങ്ങിയ ദേവസമൂഹം തത്പാപേതമത്തിൽ പ്രണമിക്കുന്നു. പ്രണമിക്കുമ്പോൾ ആ നഖാളിയിൽ തങ്ങളുടെ പ്രതിബിംബം അവർ ദർശിക്കുന്നു? എന്താണിത്? തങ്ങളുടെ പ്രതിപക്ഷികളായ ദേവന്മാരോ. ഓഹോ, ഇനി ദേവപോകവും അതിന്റെ ആധിപത്യവും

തങ്ങളോടൊക്കെ ഇവർക്കു സിദ്ധിക്കാൻ പോകുക. ഇപ്പോൾ
മേലുള്ള ഇതിൽപ്പുറമായ പിന്തകൊണ്ട് ഇന്ദ്രാദികൾ
യെപ്പൊക്കുന്ന രന്നിമിത്തം അത്യന്തം ഇരപ്പുവരുന്നു. തങ്ങളുടെ
സ്ഥാനം ആശ്രമിക്കാൻ വരുന്നവരോടു വിരോധം വരിക
സാധാരണമാണല്ലോ പ്രതിബിംബം ഒരിക്കൽക്കൂടി പ്രകാശമുള്ള
നഖാഗ്നി ഇന്ദ്രാദികൾക്കു ഭീതിയുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. അതുകൊണ്ട്
തമുണ്ടോ? ലേശംപോലുമില്ല. ഭഗവന്റെ ഒരു നവനതി
ന്റെ സഹസ്രാംശം ചിന്തിച്ചാൽ ആദ്യം ബ്രഹ്മാസനക
ടാഹം ഒരുനിമിഷത്തിൽ നൽകിക്കൊടുക്കും വാസ്തവത്തിൽ ഇ
ന്ദ്രാദികൾക്കു ഭയംവരും. ഇതുപോലെ പല ഭഗവന്മാരായ
കളും അവർ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. എന്തു? തങ്ങളുടെ ഭക്തി കാ
ണരുപോയോ? അവർ മനനം ചെയ്യുകയായി. നാപ്പോൾ
നോഡംവരികയെന്നുള്ളതു ആ നഖാഗ്നിയോ പ്രകാശമാണ
തെന്നോ ക്കണസമുദാനോടുകൂടിയതാണ്. സഹസ്രാദി
ത്യന്തർ ഒരേനിമിഷം ഉദിച്ചാൽ ഒരു നവനതിന്റെ പ്രകാ
ശം കാണുകയില്ല സമ്പത്തോ സാത്ഭാവികമായിരിക്കണം.
അതിൽ കൂടുതൽ വാൻ പാടില്ല അതാണല്ലോ അതിൽ
മഹാബലംപോലും സ്വപ്രമാണമാണ്. ഐഹികാമ
യ്ക്കിടയ്ക്കുള്ള പ്രദാനംചെയ്യുന്ന സമ്പത്താണ് വേണ്ടി
യ്. അല്ലാതെ നശപരമായ സമ്പത്തല്ല അത്ഭുതം. അ
തോ പെട്ടെന്നുവേണം. അതുകൊണ്ടിയിൽ തെളിഞ്ഞ ഭക്തി
സിദ്ധിച്ചാൽപിന്നെയെന്തിനാതാമസം? ചേലപ്പറമ്പിനു സി
ദ്ധിച്ചതുപോലെ ഒരു നവനതിയിൽ മോക്ഷം സിദ്ധിക്ക
ണം. എന്നാണോ? അങ്ങനെയും വരാം. നാപ്പോൾ സ
കാമഭക്തന്മാരെക്കൂടെ കരുതേണ്ടതോ? ഐഹികസുഖാ
പേക്ഷയുള്ളവർക്കും പാരത്രികസുഖാപേക്ഷയുള്ളവർക്കും ആ
ഗ്രഹസമ്പന്നന്മാർ നിമിഷത്തോളം കൊടുക്കുന്നതിന് തന്നെ
സഹസ്രാംശത്തിനു സാധിക്കും. നഖാഗ്നിയായാൽപിന്നെ
പറയാനാകില്ലല്ലോ.

കിരണസമുഹവുമായി ഇടകലസ്" ഒരു ശബ്ദവർണ്ണമുണ്ടാകുന്നു ഇപ്രകാരം പ്രകാശമാനമായ, ഭഗവാന്റെ പ്രപഞ്ചം ശോഭിക്കുന്നു. പ്രപഞ്ചമോ പലുത്തമങ്ങളുള്ളതിൽ നിർമ്മിതമായ മഹാകൂർമ്മത്തിന്റെ മായയ്ക്കു" അപകം ഉണ്ടാകുന്നു. പിന്നെയോ പാമുകതസാർവ്വ സകലശ്രേയസ്സുകളെയും പ്രദാനം ചെയ്യുന്നതുമാകുന്നു. ആയതെ പാപങ്ങളെയാണു നശിപ്പിക്കേണ്ടതു്. അതിനെപ്പറ്റി പറയുന്നമില്ല. സാഷ്ടാംഗപ്രണാമം ചെയ്യുന്ന പാമുകാവതമാരെപ്പറ്റിയുള്ള ചിന്തയല്ലേ ഭഗവാനുള്ള. അവന്റെ കാർയ്യത്തിൽ ഭഗവാൻ തന്നെതന്നെ മാനുപോകമെന്നുള്ളതു പാത്മസംരത്നമൃതിയയിലും മറ്റും പ്രത്യക്ഷമാൺ. ഭക്തപരധീനനാണെന്നുള്ളതു് അംബരീഷാദികളുടെ ചരിത്രങ്ങളിൽനിന്നു ഗ്രഹിക്കാം. കരുണാശിതമുസാത്തനായ ഭഗവാന്റെ ആ പ്രപഞ്ചം നമ്മുടെ പാപത്തിനു നാശം വരുത്തപ്പെട്ടു.

പ്രീമത്യം ചാരുവൃത്തേ കരപരിമളനാ-
 നന്ദാദൃഷ്ട രമായാഃ
 സൗന്ദര്യവ്യഭാസീഭവാ പരിമളമമാ-
 ഭണ്ഡയോഃ കാന്തിചൗരേ
 സുരീഷെന്ദ്രഃ സ്തൂയമാനേ സൗകുലസുഖഭേ
 സുഖിതാരാതിസംഭവേ
 ഭംഭേവ നാനായണീഭവ മൂർഛപി ഭവതാ-
 മസ്മദംഭോ മഹന്ത്യം.

ഹവ്യ

പ്രീമത്യം=ശോഭാവത്തുകളും. ചാരുവൃത്തേ=മനോഹരവൃത്താകൃതിയിലുള്ളവയും. രമായാഃ=രമയുടെ. കരപരിമളനാ=നന്ദാദൃഷ്ടം=കരത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെടുന്ന പരിമളംകൊണ്ടു് അത്യന്തം രൗനന്ദത്തോടുകൂടിയവയും. സൗന്ദര്യവ്യഭാസീഭവാ=പരമപരിമളമഹാഭണ്ഡയോഃ=നിറവധി സൗന്ദര്യമുള്ള ഇന്ദ്രനീലക്കല്ലുകളാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട രണ്ടു മഹാഭണ്ഡ

൩൪ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാദികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

ജമുതെ. കന്തിചരഭം-ശോഭയെ ഹരിക്കുന്നവയും. സുരീ
 ഐന്ദ്ര സ്മയമാനേ-വിഭവമണികളാൽ സ്മരിക്കപ്പെടുന്നവ
 യും. സുരകലസുഖഭദ്ര-ദേവകലങ്ങൾക്ക് അത്യന്തസുഖത്തെ
 ഓനം ചെയ്യുന്നവയും. സുദിതാമാതിസംഭവ-ശത്രുമർദ്ദനം
 ചെയ്യുന്നവയും ആയ. നാരായണീയേജംഭവ-സാക്ഷാൽ
 ഭഗവാൻ നാരായണസ്വാമിയുടെ ഭാവകൾ. മുഹൂരപി-പി
 ന്നെയും പിന്നെയും. അസ്മദംഭവ-നമ്മുടെ പാപത്തെ. ഹര
 ന്ത്യര-നശിപ്പിക്കുന്നതുകളായിട്ട് ജയതാം-ജയിക്കട്ടെ.

ജംഘാസ്തുതി:—സർവശോഭാസന്തതങ്ങൾ, ഹൃദയ
 സ്ഫുടമായ വൃന്താകൃതിയുള്ളവ; സാക്ഷാൽ ലക്ഷ്മീദേവി
 കാലകൾ തിരുമ്മിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നവരും തൽക്കരങ്ങളിൽ
 നിന്നു പുറപ്പെട്ടു നാ അതിസമാമായ സുഗന്ധാസ്വാദന
 ത്തിൽ അത്യന്തം സന്തോഷിക്കുന്നവ; സൗന്ദര്യസ്വർസ്യ
 ങ്ങളായ ഇന്ദ്രനീലമണ്ഡലകളാൽ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട് രണ്ടു മ
 ഹാദണ്ഡങ്ങളുടെ ശോഭയെ വിസ്മരിപ്പിക്കുന്നവ; സദാസമയ
 വും വിഭവൽകലകൾക്കുളുടെ സുഹൃതികൾക്കുളാൽ അർ
 മിക്കപ്പെടുന്നവ; ദേവനാമമാതന്ത്വം—സുരനവംശങ്ങൾ
 ക്ക്—സുഖത്തെ പ്രദാനംചെയ്യുന്നവ; ശത്രുസമൂഹങ്ങളെ
 മൃഗശ്ലേഷം ചെയ്യുന്നവ; ആവിധമുള്ള സാക്ഷാൽ നാരായ
 ണസ്വാമിയുടെ ഭാവകൾ പിന്നെയും പിന്നെയും നമ്മുടെ
 പാപങ്ങളെ നശിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു സർവ്വകർമ്മമാണു വന്തി
 ക്കട്ടെ.

സമൃദ്ധം സമൃദ്ധം വിധാന്തം സമമപി സതതം-

ജംഘായാ വിന്നയോദ്യേ-

ഭാഗീഭൂതോ മണ്ഡലോ മാനേകൃതോ-

നന്ദമദാപം ഭദ്രതേ

ചിത്താലം വിധാന്തം മഹിതമിവസതാം-

തേസമുദ്ഗാധമാനേ

വൃന്താകാരേ വിധാന്തം റ്റദി മുദമജിത-

സ്ത്രാതിശം ജാനന്തം

൧൯

യേ-യാവചിപജാനാക്കൾ. ഖിന്നയോ! ജാഹ്വയോ= ഖിന്നകളായിരിക്കുന്ന ജാഹ്വകൾക്കു സമൃദ്ധ് സാമൃദ്ധിയാ ഈ-ഐചിത്യവും സഹായകൃത്യത്തെ ചെയ്യുന്നതിനായി കൊണ്ടു്. സതതം=എല്ലാപ്പോഴും, സമമപി=ഒന്നിച്ചുതന്നെ. ദാശീഭൃതാരുദണ്ഡപയഭരണകൃതോരതംഭാവാം=ഭാരമായി ഭവിച്ച ഉരുദണ്ഡപയത്തിന്റെ ഭരണത്തിൽ സാഹായകം സമർത്ഥക്കൾ എന്ന ഭാവത്തെ. ഭജേതേ=ഭജിക്കുന്നു. സതതം=പരമഭാഗവതന്മാരായ സന്തുകളുടെ. ചിത്താഭംഗനിധാതും=ചിത്താഭംഗത്തെ നിധാനംചെയ്യുന്നതിനായിക്കൊണ്ടു്. മഹിതംസമുദ്ഗ്രാഹയമനേ ഇവ=സമർത്ഥങ്ങളെന്ന ഗാനം ചെയ്യാപ്പുടുന്നവരോ എന്നു തോന്നാമു്. പൃത്താകാരേ-പൃത്താകാരങ്ങളായ. അജിതസ്യ=മറൊവില്ലാവിന്റെ. തേജാനനീ=ആജാനാക്കൾ. നഃ ചിതേത=നമ്മുടെ ചിത്തത്തിൽ. മുദംനനിശംവിധയാം=സതതാധാരം എപ്പോഴും വിധാനംചെയ്യട്ടെ.

ജാനസ്തുതി:—മുട്ടകളെ വെണ്ണിക്കുന്നു. മഹാവില്ലാവിന്റെ ഇത്തുകൾ നന്മയിങ്കു ഭാരമേകാകയാണു് അവയെ ഭവിക്കുന്നതിന്നു കണക്കാച്ചകൾ വളരെവളരെ ഉദ്ധിക്കുന്നു. അപ്പോൾ പരമാരുടെ ആത്തിയിൽ അനുഭാവം നല്കിപ്പിടുന്ന ജാനാക്കൾ നിങ്ങൾ നാമത്തെ വിഷമിക്കുക: ഈ തുകളെ താങ്ങുന്നതിന്നു ഭാരമേകാതെന്നു വേണ്ടുവാൻ ഉം ശക്തിയുണ്ടു് എന്നുള്ള അഹങ്കാരത്തോടുകൂടി നാമരുടെ മധ്യത്തിൽ അതി ഐചിത്യവും സഹായം ചെയ്യുന്നു. ആ ജാനാക്കളോ പരമഭാഗവതന്മാരുടെ മഹിമയായ മനോഭൂപ്പണത്തെ ഭക്തിയായി സൂക്ഷിക്കുന്നതിനുള്ള വളർച്ചയ്ക്കുകയാണു്. ഏതേസ്പൃദ്ധായ വൃത്താകൃതിയോടുകൂടിയവയുമാകുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള ആദിമധ്യാഹ്നാദിനായ തന്തിശ്ചയിയുടെ ജാനാക്കൾ എപ്പോഴും നമുക്കു സന്തോഷം ഉണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടുതന്നെയിരിക്കട്ടെ.

൩൩ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാഭികേശാനുവർത്തനസ്തോത്രം

ദേവോ ഭീതിം വിധാതുഃ സ്വപദി റ്റിദധതൗ
കൈടഭാഖ്യം മധും യാ-
നരോപ്യാത്രവഗാർവധിജലധി യയോ-
ദേവ ദൈത്യൗ ജഘാന
വൃത്താബന്ധോന്യതുല്യൗ ചതുരമുപചയം-
ബിഭ്രതഃപ്രഭുനീലാ
വൃത്രചക്രമഹാസ്തൗ മുദമതിശയിനീം-
ജനഃസനോ വിധത്താം.

൧൦

വിധാതുഃ=ബ്രഹ്മാവിന്. സ്വപദി=ഉൽപത്തിമാത്ര
യിൽത്തന്നെ. ഭീതിം=വിടധതൗ=ഭയപ്പെട്ട ഉജാദമെന്നവാ
യി. ദൈത്രവഗാർവ്വം=വർദ്ധിച്ച അഹങ്കാരത്തോടു കൂടിയിരി
ക്കുന്ന കൈടഭാഖ്യം=മധുരം=കൈടഭെന്നും മധുവെന്നും
പേരുള്ള. യൗ ദൈത്യൗ=രണ്ടുസുന്ദരന്മാരെ. ദേവ=മ
ഗദ്ധൻ മഹാവിഷ്ണു. യയോ=യാവ ചിദ തുടക്കത്തിൽ. ആ
നോപ്=എടുത്തു വെച്ചിട്ട്. അധിജഗധി ഏവ=സമുദ്രാപ
രിഭാഗത്തുവെച്ചതെന്ന. ജഘാന=കൊന്നു. വൃത്തൗ=വൃത്താശ്ച
രിയുളളവയും. അബന്ധോന്യതുല്യൗ=പരസ്പരതുല്യരല്ലേ. ച
തുരൗ ഉപചയം ബിഭ്രതൗ=സമയംകൊത്തതത്തിൽ വർദ്ധന
വിനെ പ്രാപിക്കുന്നവരും. അഭുനീലൗ=കാർമ്മുകാശി
യോടുകൂടെ യുദ്ധം ആയ. ഹരോ=മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ. തൗ
ചക്രൗ ചക്രൗ=രണ്ടു മനോഹരങ്ങളായ ചക്രങ്ങൾ. നഃ മാന
സേ=നമ്മുടെ മനസ്സിൽ. അതിശയിനീം മുദം=അത്യ
ന്താധികമായ സന്തോഷത്തെ. വിധത്താം=വിധാനംചെയ്
ച്ചിട്ട്.

ഉത്തരസ്തോത്രം:— പ്രമുഖാവസാനത്തിൽ വിഷ്ണുക്കണ്ഠമ
ലംഭിതനായ മധുകൈടഭന്മാർ, നാഭിജന്മകലപ്രത
നായ ബ്രഹ്മാവിന് ഉദവമാത്രത്തിൽത്തന്നെ അതിഭയ
ത്തെ പ്രദാനംചെയ്തു. ബ്രഹ്മാവു് അതിനുമുൻപു് ഇങ്ങ
നെ രണ്ടുസുന്ദരന്മാരെ കണ്ടിട്ടില്ല. അവരുടെ സ്ഥിതിയോ?

അത്യന്തദയകരമാകുന്നുണ്ട്. പോരാ മരണാനന്തരമാണെന്ന്. പരസ്പരം തല്ലിക്കൊല്ലുന്ന വിചാരിച്ചാൽ സാധിക്കുമില്ല. ബ്രഹ്മാവേതാ ചെയ്യുക. അദ്വൈതം സാധ്യമല്ലയോ? സാധ്യങ്ങളുടെ ഏതെങ്കിലും മഹാവിഷ്ണു തൽക്കരണം ബ്രഹ്മാവിനു പ്രത്യക്ഷനായി. എവിടെവെച്ചാണ് അസുരന്മാർ നിഗ്രഹിക്കുക. എവിടെനോക്കിയാലും പ്രളയജലമാത്രമേയുള്ളൂ മഹാവിഷ്ണുവിനു നില്ക്കിയിട്ടുള്ളതെന്നു ചോദിക്കാം? പ്രളയജലത്തിനു മീനം തന്റെ രണ്ടു തൂക്കമിൽ മധുരക്കുടമാണ് എടുത്തു വെച്ചു. തൂക്കമോ അന്യം. ബ്രഹ്മാവിനുമാണ്. ബ്രഹ്മാവിന്റെ പരസ്പരം പ്രവൃത്തികളില്ല. ഈ ബ്രഹ്മാവിന്റെ പരസ്പരം പരസ്പരം പിന്നെയോ കർമ്മശാസ്ത്രം നിറയുകയാകട്ടെ. സർവ്വം തന്നെ മരണമാണ്. മതിയോ? നിമിഷമേതന്നെ വെട്ടിപ്പോകുന്നവെണ്മയാണ്. അതിൽ എടുത്തു വെച്ചു എന്നു വെച്ചാൽ ഒരു മാതാവ് അമ്മയെ ഒരു പിതാവ് കുഞ്ഞുക്കളെ തുടർച്ചയ്ക്ക് എടുത്തു വെച്ചു നോക്കുന്നു, എന്നത്മാ. കോഴിക്കാ. നല്ല കറുത്തവെണ്മ? അസുരന്മാർ നിമിഷമാത്രമേയുള്ളൂ എന്ന് വെച്ചാൽ ഈ ഉറക്കക്കരം—പ്രാപഞ്ചനിലാത്തവയെ ബ്രഹ്മാവിന്റെ മരണഭീതി തീർത്തു സമാധാനപ്പെടുത്തിയ ഉറക്കക്കരം—സർവ്വം സാതിരേകമായ സന്തോഷത്തെ വെച്ചു മറയ്ക്കട്ടെ. മധുരക്കുടമോടും ബ്രഹ്മാവും സ്വസ്വതന്ത്രമാല്ലയോ? പുത്രന്മാരെ നിഗ്രഹിക്കുന്നതു വിമർശനമോ? പിന്നെ എന്താണെന്നു ചോദിക്കൂ? വിസ്തരഭയംകൊണ്ട് അധികം ചിന്തിക്കുന്നില്ല. കണ്ണു മോശംകൊണ്ടുപോയ പാപജന്മമോശമെന്നും പാപമോശമെന്നും ഉണ്ടുവരാത്തതും സിദ്ധിച്ചു. വിധാതു! എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് പരമഭാഗവതെന്നും പ്രാപഞ്ചസൃഷ്ടാവെന്നും ആരുൾക്കാർ എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് ലോകോപദ്രവകാരികളെന്നും അതിദയകരന്മാരെന്നും ധ്വനിപ്പിച്ചു. “പരിത്രാണായ സാധുനാം വിനാശായ ചക്രവർത്തായ ധർമ്മസംസ്ഥാ

൩൮ ത്രീവിഷ്ണുപാദാദികേശാന്താർത്ഥനസ്തോത്രം

പനാത്മായ സംഭവാമി ധരേയമേ" എന്നു ഭഗവാൻ സ്വയമേവ പീഡ്യധാര വർഷിക്കുമ്പോൾ അന്യഥാ ചിന്തിക്കേണ്ടതില്ല. അസത്പുത്രനെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതു ധർമ്മശാസ്ത്രവിഹിതമെന്നു വിദൂരജം ഉപദേശിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ.

പിതേന ഭ്രോതതേയമൃതപരിഹിതേ-

നാംബരേണാത്മ്യഭാരം

ജാതാഭയജനയോഗം ജാമിവാ ഭലധേർ-

ബാധാധാഗ്നിപ്രഭാഭിഃ

ഏതത് പാതിത്യഭാണോ ജഘനമതിഹനാ-

ഭേന സോ മാനനീയം

സാതത്യേനൈവ ചേതാവിഷയമവതരത്

പാതു പീതാംബരസ്യ.

൨൧

അത്=അതൊരു രൂപനം. മന്ത്രപരിഹിതേന അംബരേണ=അവനരണകർമ്മശരണമായ ഭക്തന്മാരൽ ഭംഗിയാക്കപ്പെട്ട ബന്ധിക്കപ്പെട്ട പീതാംബരത്താൽ. ജാതാഭയജനയോഗം=ജാതമായ അത്ഭുതമേർച്ചയോടുകൂടിയതായിട്ട്. ബാധാധാഗ്നിപ്രഭാഭിഃ ജാലേജാമിവാ=ബാധാധാഗ്നിപ്രഭകളാൽ സമുദ്രത്തിന്റെ ജലം എന്നതുപോലെ. അന്യഭാരം ഭ്രോതതേ=വളരെ ഭ്രഷ്ടമായി പ്രകാശിപ്പുന്നു. പീതാംബരസ്യ=മാനവാർണ്യവർണ്ണം മാനനീയം ഏതത് ജഘനം=മാനനീയമെന്ന രൂപം. സാതത്യേനചേതാവ്ഷയം അവതരത് (സത്)=ഭക്തന്മാരെ മനോവൃത്തിയെ സമാഹാരണം ചെയ്തതായിട്ട്. അതിപമ്പത് പാതിത്യഭാത്=ഏകസംഭാതിഭാരത്തോടുകൂടിയതും ഓതുകൊണ്ടുതന്നെ പാതിത്വത്തെ പ്രദാനംചെയ്യുന്നതുമായ പാപത്തിങ്കൽനിന്ന്, നഃ പാതു=നമ്മളെ പാലിക്കട്ടെ. (രക്ഷിക്കട്ടെ.)

ജഘനസ്തുതി:— സജലജലദനീലവണ്ണനായ വിഷ്ണുദേവൻ കരുണാശിതളകദാക്ഷവിഭേഷപദോത്താമകൂടി ഇരുന്നതല്ലെന്നു. അലങ്കാരണകർമ്മകരണമായ പരമഭാഗവതനാഥർ തിരുമേനിയിൽ സ്വണ്ണവണ്ണത്തോടുകൂടിയ പീതാംബരം അണിയിച്ചിരിക്കുന്നു കേതുമുൻ മാനാഹരമായി അണിയിച്ചതു് എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു് അവർ ഏദയസ്പ്രക്കായി ആ പീണി നടത്തിയിരിക്കുമെന്നും കാഴ്ചക്കാർക്കു കരുതുകകരമായിരിക്കുമെന്നും വ്യഞ്ജിക്കുന്നു “അലങ്കാരപ്രിയോവിഷ്ണുഃ” എന്ന വാക്യം ജാതാവനാഭാരയോഗം എന്നതിൽ ഗർഭീകരിച്ചിരിക്കുന്നു പീതാംബരധാരിയായ ദേവവാനെ കണ്ടാൽ ബാധാധാണിപ്രഭയാൽ നൃകാശമാനമായിരിക്കുന്ന സമുദ്രമാണോ എന്നു തോന്നും. പീതാംബരംകൊണ്ടു് ജഘനം മാത്രമേ മാച്ചിട്ടുള്ളുവെങ്കിലും അതിന്റെ പ്രഭ നഖശിഖാന്തം വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു് ഉൽപ്രേക്ഷകൊണ്ടു് വിചാരിക്കുന്നു. ജഘനത്തിന്നു പീതാംബരം അനുയോജ്യമായിരിക്കുന്നു ആ ജഘനമോ മാനന്തീയമാണു്. ആ ജഘനം എന്തുചെയ്യണം? മുടംകൊണ്ടു നമ്മുടെ മന്ദാധ്യാപാത്തിൽ കുടിക്കാമെന്നും. എന്നിട്ടോ നൊമ്പരം ജന്മജാതാർ സഞ്ചിതമായിരിക്കുന്നതും അദ്ധ്വാനം വളരെ വളരെ ഭാരം കൂടിയതുമായ പാപത്തിങ്കൽനിന്നു് നമ്മെ ഉദ്ധരിക്കണം. ഭാഗ്യവതമായ പാപംകൊണ്ടു് നമ്മുടെ ഉള്ളിൽ അച്ഛ നന്നു പോകും. ദഹം കയറിയപ്പോൾ നാണപോകുമല്ലോ. സൂക്ഷ്മകണ്ഠംവെൻ്റെ സൂക്ഷ്മകണ്ഠം ഈ നമ്മുടെ സ്ഥിതി എന്താകുന്നു? എന്നറിയാതു് അതിൽനിന്നു് അടുത്തും സമാധാനം കാൻ ശ്രമിക്കേണ്ട നാം ഭാഗ്യവതമായ പാപം കണ്ഠത്തിൽ കെട്ടിത്തൂക്കി സംസാരസാഗരത്തിൽ കുടിച്ചുചാകാൻ അല്ല ശ്രമിക്കേണ്ടതു് എന്നു സ്മരിപ്പിക്കുന്നു. പാപസംഹാരിയായ ആ ജഘനം പാപകാലപാശത്തിൽനിന്നു നമ്മളെ മോചിപ്പിക്കട്ടെ.

രം ത്രിവിഷ്ണുപാദാദികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

യസ്യോ ഭാമന്ത്യാ ത്രിധാമന്തോ ജാപനകലിതയാ
 ഭ്രാജതേശ്വരം യഥാഭ്യേ -
 മ്മധ്യസ്ഥാ മനോദ്വീകൃതഗോപതിമഹാ -
 ഭോഗസന്നദ്ധമധ്യഃ
 കാഞ്ചീ സാ കാഞ്ചനാദാ മണിവാരികൈണ -
 ത്വല്ലസദ്ഭിഃ പ്രഭീഷ്ഠാ
 കല്യാണകല്യാണാദിം മമമതിമനിശാ
 കിമുത്രപാ കരഃതു.

൧൨

അഭ്യേഃ മധ്യസ്ഥഃ മനോദ്വീകൃതമുദ്രത്തിൽ മധ്യത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന മനോപർവതം, ഭ്രാജതേശ്വരമഹാഭോഗസന്നദ്ധമധ്യഃ-വാസുകിയുടെ മഹാകായത്താൽ മധ്യഭാഗം വേണ്ടത്രപോലെ ബന്ധപ്പെടുത്താൻ, യഥാ-എന്തുകാരം, ഭ്രാജത-ശോഭിക്കുന്നപോലെ, തഥാ-അത്രകാരം, ജാപനകലിതയാ-ജാപനകലിതയായ, യസ്യോ ഭാമന്ത്യാ-യാതൊരു കാഞ്ചിയുടെ ഘനനകാണ്ടു്, ത്രിധാമന്തോ അംഗമേ ഗവാനെൻ്റെ നാമമം ശോഭിക്കുന്നു. കാഞ്ചനാദാ-സ്വർണവർണ്ണമുള്ളതും, ത്വല്ലസദ്ഭിഃമണിവാരികൈണഃ പ്രഭീഷ്ഠാ-പ്രകാശമാനങ്ങളായ ഭൂപുരാണങ്ങളുടെ കിരണസമൂഹങ്ങളാൽ അത്യന്തം ദീപിക്കുന്നതും. കിമുത്രപാ-അതുകൊണ്ടുതന്നെ മനോനരവും ഭാര്യ, സാകാഞ്ചീ-ഈ കാഞ്ചി, മമമതിം-എൻ്റെ ബുദ്ധിമെ, അനിശാ-സദാസമയവും, കല്യാണകല്യാണാദിം-സമർപ്പവും മംഗളകാര്യം ആക്കി, കരഃതു=ചെയ്യട്ടെ.

കാഞ്ചിസ്തൂതിഃ - സാക്ഷാൽ ഭഗവാൻ നാരായണനെൻ്റെ അർച്ചിൽ സ്വർണസന്ദീപ്തമായ കാഞ്ചി ബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ കാഞ്ചിയോ ജാപനകലിതയായിട്ടു് ഭഗവത്ശരീരത്തെ ശോഭിപ്പിക്കുന്നു. അതു കണ്ടാൽ പാൽക്കുഴിയിൽ സ്വർണസഞ്ചേതമായ മനോപർവതം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതായും അതിനെൻ്റെ മധ്യഭാഗം വാസുകിയുടെ ശരീരത്താൽ ബ

സ്വീകപ്പെട്ടതായും തോന്നും. ഇവിടെ മഹാപുരുഷൻ മനു-
പവ്തമായും പീതാബോധത്തെ തിരയ്ക്കിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന
—അഥവാ മഹനത്തിൽ ഇളകിമറിയുന്ന—പാശ്ചാത്യരായും
പീതാബോധത്തിന്റെ മുകളിൽ ചാർത്തിയിരിക്കുന്ന കാഞ്ചി-
യെ വാസുകിയുടെ ശരീരമായും കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ദേവോസ-
മഹനത്താൽ പാശ്ചാത്യരായി ഇളകിമറിയുന്നു. മധ്യഭാഗ-
ത്തു നാശനാകമായ മനുപവ്തം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. ആ
പവ്തം വാസുകിയുടെ ബന്ധിപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഹേത-
സമൂഹം മേൽക്കൂർമ്മൽ അതിൽ വാനുണ്ടെന്നും. പീതാ-
ബോധം ചർമ്മിൽ അതിന്റെ മുകളിൽ കാഞ്ചി ബന്ധിച്ചിരിക്കുന്ന
മഹാപുരുഷൻ മേൽപ്പുറത്തും തോന്നുമെന്നു വിവക്ഷ. ആ
കാഞ്ചിയോ തന്നിന്നമനിമുഖമുത്; മതിയോ അതിപ്പു-
റകാശമാനങ്ങളായ ശ്രേയോനാശങ്ങളുടെ ക്ലേശസംസ്കാര-
ളാൽ ബ്രഹ്മാഭ്യം മുഖാൻ വീചിപ്പിക്കുന്നത്. തന്നിരിക്കുന്ന
ലോകൈകമെന്നുവരെയുത്. നമ്മുടെ ബുദ്ധിയെ എങ്ങ-
നെയാക്കിത്തീർക്കണം, സമത്വമാക്കിത്തീർക്കണം, എങ്ങി-
നാം ശോധിച്ചുതുടങ്ങണം. ഐഹികാമുച്ചിതധനസമ്പാ-
ദനസമർത്ഥമാക്കണം. പിന്നാലെയോ കല്യാണമാത്രം—മഹ-
ദ്വൈതം—പോകവിട്ടുനില്ക്കുക—തന്റെ സർവ്വവൃത്തികൊ-
ണ്ടു് പോകുവാൻ നന്മവരുത്തുന്നത്—ആക്കിത്തീർക്കുകയും
ചെയ്യണം

ഇന്നുതന്നെ കളമുറയെപ്പറ്റി ചർച്ചചെയ്യ-

ദ്വൈതപരമവിചിത്രം

പുറം ഗർഭാശ്വര്യം കലർത്തുമ്പോൾ

സ്വാർത്ഥം തത്പരമായും

തന്നിൽ നീയെപ്പറ്റി കലർത്തുമ്പോൾ

പുറത്തേക്കുവെക്കും

നാളികാഞ്ചസ്യ നാടീസംസ്ഥി വസതു ന-

ശ്ചിത്തരംസംസ്ഥിതം.

൨൩

യത്ര=യാതൊരു നാളീസരസ്സിൽ, ഉന്നദം=ഉന്നതവും, വിചിത്രൈഃ പത്രൈഃ ഉച്ചൈഃ ഉപചിതം=വിചിത്രതരങ്ങളായ പത്രങ്ങളാൽ അത്യതിശയനീയമായ വിധം വർണ്ണവിനെ പ്രാപിപ്പിക്കുന്നതും, കത്രം=അതുകൊണ്ടുതന്നെ മനോഹരവും, ഗർവ്വണപൂജ്യം=ദേവന്മാരാൽ പൂജിക്കപ്പെടുന്നതും, കമലമധുപസ്രാസ്യം=ബ്രഹ്മാധാകുന്ന മധുപന്റെ സ്ഥാനവാശ്യം, തത്പത്യാജം പൂർവ്വം ഉദഭൂതം=ആപദ്യോജം ആദ്യമായി ഉത്ഭവിച്ചു. നീലാശ്വനീപൈഃ=ഇന്ദ്രനീലവരന്മാരുടെ ഉദ്ദേശ്യം നീലാശ്വനമായ, തരൂരമിജപൈഃ=തരൂരദാമരദാമരങ്ങളാൽ, പൂരിതം=പൂരിതമായ, നാളീകാക്ഷസ്യതസ്സിൽ നാളീസരസി-കമലമുനേത്രന്റെ ആ നാളീസരസ്സിൽ, നഃ ചിത്താഹരം=നമ്മുടെ ചിത്തഹരം, ചിരായ കേളീബദ്ധ്യ വനതു=വളരെക്കാലം കേളീബദ്ധിയോടുകൂടി വസിക്കട്ടെ.

നാളീസൂതി.—കാരണമേശായിയായി ജ്യോതിർമ്മയ നായിരിക്കുന്ന ഭഗവാൻ ത്രിനാരായണൻ പ്രപഞ്ചമേ, ത്തിൽ പശ്ചിമൊട്ടുസ ഇന്ദ്രനീലപ്രാദാസ്യമായ ജ്യോതിർന്നാചമം ഓളം വഴുന്ന കാന്തിപൂജയ്ക്കായ് പൂരിതമായിരിക്കുന്നു. സജഗജഗാർവാസ്തുമായ ഭഗവാന്റെ നാളീപ്രാദേശത്തുനിന്ന് മേഘതാമരമായ ഒരു സരസിജം ബ്രഹ്മാസ്ഥമെന്ന മൂലൻ ഭാസ്യമാക്കിക്കൊണ്ടു വിവസ്യനാ. അതോ ആദ്യമായുണ്ടായതാണ്. എന്താണ്? ഭഗവദ്ജ്വലം ത്തിൽനിന്നുണ്ടായ താമരയാണ് ആദ്യമായി ഉണ്ടായതെന്നു പറയുന്നതു്? ഭഗവദ്ജ്വലം എപ്പോഴാണ് ഉണ്ടായതു്? ശരീരമല്ലയോ ആദ്യമുണ്ടായതു്? ഭഗവാനാണോ ആദിമുതലും അന്തമുള്ള വസ്തുവെന്നാണ് ആദിമുള്ളതു്. ആദ്യനാമഹിതനായി ചിത്തകർമ്മസ്വരൂപനായി സകലകാരണനായിരിക്കുന്ന ഭഗവാൻ എപ്പോൾ സൃഷ്ടിയിൽ ഇല്ലാത്തതോ അപ്പോൾ തന്നാളീസരസ്സിൽനിന്നു നാളീകം ആവിർ

വിട്ടു. ആ നാളികരമോ അതിശയനീയമായി ഉയർന്നിരിക്കുന്നു. വിവിത്രവസ്ത്രപ്രശോഭിതങ്ങളായ പത്രസമൂഹങ്ങളാൽ പ്രതിനിമിഷം ഉപമിതമായിരിക്കുന്നു. പാമരഭാവവത്തായ ദേവന്മാർ പൂജിക്കപ്പെടുന്നു. ഫോകസ്യന്മാർ കർത്തവ്യമായ ബ്രഹ്മാവു സഭാസമയവും അവിടെ കരിക്കെള്ളുന്നു. അവിടം വിടാൻ നിവൃത്തിയില്ല. മനസ്സുവയ്ക്കുന്നില്ല. പരമഭാവത്തോടെ ഭക്താഗ്രഗണ്യനായിരിക്കുന്ന ബ്രഹ്മദേവൻ എങ്ങിനെ ആ സ്ഥാനം ഉപേക്ഷിക്കുന്നു? വിവിത്രപത്രഭാസ്യമായി മിഥ്യാപാട്ടുതമഃസഞ്ചിതമായിരിക്കുന്ന ആ ദേവോജ്ഞാതാന്റെ ഉപതമപുപാനലഹരീസപതനായ സഭാനാളാർക്കുണ്ടോ തൃജിക്കുന്നു. ആ പൊത്താർക്കളുണ്ടെന്നായ ദഗ്ദ്ധന്റെ കമലോത്ഭവനാഭീസരസ്സിൽ എന്റെ മനോഭാജനം നമിക്കാൻ കേളീബലിദരൻ ക്രൂരിനാടിക്കട്ടെ എന്താ കേളീബലിദമടയ്ക്കി വാടിക്കുക എന്നവല്ലാമ്? അതിന്റെ സ്വസ്ഥാനമെന്നു കരുതി സേവ്യുദ്ധോപാധി വാടിക്കട്ടെ എന്നാണു സമുല്പാദനമതി വയ്ക്കുന്നതാണു ക്രൂരിനാടിക്കട്ടെ. അതിനോടോ മതിവയ്ക്കുന്നു? അതാണു ദേവപാപപ്രദത—പുനർജന്മരാമിതമായി—വാടിക്കട്ടെ എന്നാശയം. അതോടോ അഭ്യമായി ഉണ്ടായി എന്നു പറയുകയോ ദേവന്മാർ വന്നിട്ടുണ്ടെന്നു പറയുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടു് രണ്ടും ഒരു കാവചമെന്നാട്ടേ ശിക്ഷിക്കൂ. ദഗ്ദ്ധന്റെ നാഭീസരസ്സിലെ വസ്ത്രിച്ചുപ്പാർക്കമലോത്ഭവകാണമായ കമലം ആഭ്യമുണ്ടായി എന്നു സൂചിപ്പിച്ചു എന്നു മാത്രമേയുള്ളൂ.

പാതാളം അസ്യനാളം വായനാധി ഭിശാ
പത്രപരം കർമ്മം നമോസ്താൻ
വ്യാപാരസഭകസരജ്വിദ്യർക്കു വിപ്രം
കണ്ണികാ സപ്തസ്തംഭം

൪൪ ത്രിവിഷ്ണുപാദാഭികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

പ്രയാത് ഗായത് സ്വയംദ്ര മധുകരവേനം

പ്രമയം കാമഭം നോ

നാളികം നാളിപത്മാകരവേമുജത-

നാശശയ്യസ്യ ശരഭേ

൨൪

വിപാഃസഃ വിപാഃശാർ. യസ്യനാളം പാതാളം (ഇതി ച) യാതൊന്നിന്റെ നാളത്തെ പാതാളമെന്നും, യസ്യ പത്രപര്യ്കതിം ടിശാം വസയം (ഇതി ച) യാതൊന്നിന്റെ പത്രപര്യ്കതിയെ ടിങ് മണ്ഡലമെന്നും, യസ്യ കേസരാളീഃ നശേന്ദ്രാൻ (ഇതി ച) യാതൊന്നിന്റെ കേസരാളിയെ ഹിമാലയാദിപർവ്വതമെന്നും, യസ്യ വിപലാം കണ്ണികാം സ്വപ്നശൈലം (ഇതി ച) യാതൊന്നിന്റെ വിപലയായ കണ്ണികയെ സ്വപ്നശൈലമെന്നും, വിദ്യം നാദിയുനം. ഗായത് സ്വയംദ്ര മധുകരവേനം ഗാനമെടുത്തു ബ്രഹ്മാവകന്ന മധുകരന്റെ ഭവനമായ്, പ്രമയം-പ്രമദ് സ്വപത്രപമായിക്കുന്ന, നാശശയ്യശരഭം-നപ്തശായി സാഖയാൽ ഭഗവാന്റെ, നാളിപത്മാകരവേനം-നാളിപാകന്ന പത്മാകരത്തിൽ നിന്നുണ്ടായ, പ്രാതരാസ്തീകം-ബ്രഹ്മവായു ആ നാളികം വേകമേദം പ്രയാത്=നമഃകാർ ആഗ്രഹസ്തോത്രം ചെയ്യുന്നതായി ഭവിക്കട്ടെ.

നാളികരോന്മുതിഃ— ആദിനാരായണസ്വചിരഭക്തപ്രഭുവിമലശൈലങ്ങളാലും ആനന്ദോന്നമം ആദിശൈവൻ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന യാതൊരു സമുഹവൃത്തി ഭിഗ്യാതാജനായ. അനാദിനായ്കയിൽ ദത്താത്രിഭജകനായിരിക്കുന്ന അനന്തന്റെ ഉപദേശം തീർത്ത കാർമ്മപത്രം കൈമാറ്റം നായ സാഖയാൽ വിഷ്ണുഭഗവാൻ ശയിക്കുകയാണിത്. തന്നാളിപാകന്ന പത്മാകരത്തിൽനിന്നു് ഒന്നാന്തരം ഒരു സ്വപ്നശൈലം ഉദിച്ചുവന്നു ഭഗവതാജ്ഞാപുഷ്പമായി ശോഭിക്കുന്നു. ആ സ്വപ്നശൈലമേകം നാളം പാതാളമെന്നു വിപാഃശാർ നാദിയുനം. ആ കരവേനത്തിന്റെ പത്രപര്യ്കതിയാണു്

ഭിദ്യോമണ്ഡലമെന്നു വേദപാരംഗതന്മാർ അറിയുന്നു. ഫി
മാലയാദികളായ അഹംസ്വഭാവം ആ സരസിജ്ഞതിന്റെ
കേസരജ്ജ്വാണെന്നു ശാസ്ത്രകൾപന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.
മഹാമേഷപർവ്വതം ആ മോമാംഭോജത്തിന്റെ ബീജകോശ
മാണെന്നു മനനശീലന്മാരായ മഹർഷിപുംഗവന്മാർ യുക്തി
യുക്തം സമർത്ഥിക്കുന്നു. ഈ മഹാമേഷപർവ്വതത്തിനു കണ്ണി
കാലവമെന്നുംപേരുണ്ട്. ആ നാഭീകമലത്തെ പൃഥ്വിസ്ഥ
രൂപമാണു ആഗമജ്ഞന്മാർ അറിയുന്നു. ആ സ്വർണ്ണതാമ
രയോടൊ സ്വയംഭൂ തീർത്ഥാടിച്ചു കൈവശപ്പെടുത്തിയിരി
ക്കുന്നു. പതിച്ചുവാഴിക്കുക മാത്രമല്ല ചെത്തിയിടുന്നതു്.
സ്ഥിരമായി കൈവശം വച്ചുനടപിടിച്ചുവരുന്നു. മതിഭയം,
പോരാ. അതിൽ ധാരാവാഹിനായി പ്രവർത്തിക്കുന്ന ചിത്
രൂപാനന്ദമാകുന്ന മധുവിന്റെ പാനപാനി നിമിത്തം മ
ഭോജനനായി ആനന്ദപുളകിതനായി പരമഭാഗവതസ്ഥ
രൂപനായി സന്തോഷാഭിസംസാദിതനായി ഗാനാഭിനയം
പൊഴിച്ചുതുടങ്ങുന്നു. മധുപാനപാനി തലയ്ക്കു പാടിപ്പ
മ്പോൾ പാട്ടുപാടുക സാധാരണമാണു് ബ്രഹ്മഭാവന്റെ
പാട്ടുതന്നെ? സകലഗദ്യമേകനായി ബ്രഹ്മമണ്ഡസൃഷ്ടി
കരണായിരിക്കുന്ന സർവ്വഭൂതിന്റെ ഗാനം നിമമമല്ല
തെന്തായിരിക്കും? വേദസമയവും വേദം പഠയിച്ചുകൊ
ണ്ടാണു് സദ്വേദം അറിയട്ടെ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു്. വേദാ
ന്തമദ്യനായ ഭഗവാനു പരമഭിദ്യിക്കുന്നതിനു് ആ ഭി
ത്യാണു് ബ്രഹ്മഭാവർ സമീകരിച്ചിരിക്കുന്നതു് എന്നു ചേരും.
ആ നാഭീന മീകാ നമുക്കു് ആഗ്രഹമുണ്ടെന്നു ചെല്ലുന്നതാ
യിരിക്കുമല്ല. നമ്മുടെ ചെറുതരികാമുഹൂർത്തകാലമെല്ലെ സാ
ധിച്ചിരിക്കുന്നതായി തിരിച്ചെടു!

കാത്യായണോപനിഷദ്യുക്തം സദാസിതവം ||

ഭഗവദ്ഗോപതന്മാരംഭേ

ഗദ്യോപനിഷദ്യുക്തം ചതുർത്ഥാമഹാ-

വ്യാഖ്യാനം

ഒന്നു ത്രിവിക്രമപാദാഭികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

ക്രിസ്തപ്രസംഗമോദാനവിനമോ

അവസ്ഥാഗതിപ്രകാരം

കാ20 ഓമോളനീയോളസലിലനീയ

പിതാമഹസ്വരൂപിനഃ അഃ.

20

[illegible]

ഉദാഹരണത്തിന്: — “കക്ഷതസമുദ്രാശ്ചതപാതഃ” ആദിവിഷ്ണുവായ വിശ്വപുരുഷന്റെ കക്ഷിയിൽ നാലു മഹാസമുദ്രങ്ങളും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. വിശ്വപുരുഷന്റെ ഉഭയം സമുദ്രമായി സമപ്തപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. സമുദ്രത്തിൽ യഥേഷ്ടം ക്രീഡിക്കുന്ന മേയിൽ അതിനനുരൂപമായ മത്സ്യമായിരിക്കണം മനസ്സിനെ മത്സ്യമായി രൂപമാക്കി മാറ്റിയിരിക്കണം. ആ സമുദ്രത്തിൽ മനോമത്സ്യത്തിന് ക്രീഡിക്കാൻ സാവകാശമുണ്ടാകണമെന്നാണ് ചിന്തിക്കേണ്ടത്. ആ നാഭീസരസ്സ് ദേഹകാന്തിയാകുന്ന സർവ്വപുരാകൊണ്ടു സംപൂർണ്ണമാണ്. ഉദാ

കാണിയാകുന്ന അദ്വൈതം — നീയാഭ്യർത്ഥനയോടൊ നിമയം
 ദ്വൈതം — ഉദാഹരണ നമുക്കുവെച്ചു പൂർണ്ണമാക്കിയിരിക്കുന്നു. ആ
 ഉദാഹരണത്തിൽ ശോഭനമാകുന്നതായ ത്രിവേദികൾ ചിന്തിക്കുന്നു.
 ത്രിവേദിയെന്ന കല്പനാപരമാകട്ടെ കൃത്യമാണ് ഉദാഹരണ
 ചിന്തിക്കുക. ഉദാഹരണത്തിൽ ചിന്തിക്കുന്ന ത്രിവേദികൾ കണ്ടാൽ
 ഉദാഹരണത്തിൽ ചിന്തിക്കുന്നതാണോ എന്നു തോ
 നും. ആ വേദത്തിൽ അത്യന്തമായ നാലുപുരി കാണുന്നു.
 ആ നാലുപുരി ഉദാഹരണത്തിൽ പരിചരിക്കുന്ന സന്ദർഭ
 മായ ചിന്തിക്കുന്നു എന്നു കാണിക്കുന്ന ശോഭനമാക്കിത്തീ
 രുന്നു. അതു കണ്ടാൽ ഉദാഹരണത്തിൽ നിന്നും ഉദാഹരണ
 വാചസ്പത്യം ആയിരിക്കുന്നു. അതോടൊപ്പം ഉദാഹരണ
 സന്ദർഭമായ ഉദാഹരണം ബന്ധിപ്പിക്കുന്നു. ദിവ്യതാമര
 പ്രകാശമാകുന്ന ആ ഉദാഹരണത്തിൽ കാണാൻ ഉദാ
 ഹരണത്തിൽ ബന്ധിപ്പിക്കുന്ന ബന്ധിപ്പിക്കുന്നതാണോ എന്നു സം
 ശ്ലേഷം. “മോക്ഷമാത്രം മിഥ്യ” എന്നതിന് പകരം “മോ
 ക്ഷമാത്രം മിഥ്യ” എന്നു മനസ്സിലാക്കുക. ആ
 പക്ഷത്തിൽ സ്വർണ്ണത്തിന്റെ നിലം എന്നു ധരിക്കുന്നു.
 ആ നാലുപുരികളിൽ കണ്ടാൽ ഉദാഹരണത്തിൽ ഉദാഹരണ
 കാശിക്കുന്ന ബന്ധിപ്പിക്കുന്നതാണോ എന്നു തോന്നാ
 ന്നു വിചാരിക്കുക. ഉദാഹരണത്തിൽ ചിന്തിക്കുന്നതാണോ
 ഉദാഹരണം ത്രിവേദികൾ ചിന്തിക്കുന്നു. ഇതു കണ്ടാൽ
 മോക്ഷമാത്രമായ ഉദാഹരണത്തിൽ ഉദാഹരണ മനസ്സാകുന്ന
 മനസ്സും സ്വർണ്ണപാത്രം ത്രിവേദികളിൽ. മനസ്സിന്റെ മനസ്സു
 മായി ത്രിവേദികളിൽ ചിന്തിക്കുന്നതിന്റെ സാധാരണ വാചസ്പത്യം
 മോക്ഷമാത്രം. മനസ്സും അദ്വൈതത്തിലും ഒരു സ്ഥിതി
 ഈ സ്ഥിതിയിൽ ഉദാഹരണ മനസ്സും സ്ഥിതിയിൽ നി
 വ്വിന്നിട്ടു. സ്ഥിതിയിൽ ഉദാഹരണ മനസ്സിന്റെ മനസ്സ് ദാഹരണ
 ദാഹരണമാത്രമായി ചിന്തിക്കുക. കണ്ടാൽ ഉദാഹരണ മനസ്സിന്റെ
 ദാഹരണമാത്രമായി ചിന്തിക്കുക. കണ്ടാൽ ഉദാഹരണ മനസ്സിന്റെ
 ദാഹരണമാത്രമായി ചിന്തിക്കുക. കണ്ടാൽ ഉദാഹരണ മനസ്സിന്റെ

ഭാരതത്തിന്റെ ഭാവനം:— നവോത്ഥാനത്തിന്റെ നവോത്ഥാനം

ന്റെ നാഭിനാഭീകമുഖത്തിൽനിന്ന് ഒരു രോമാങ്കി മന്ദതാനം ആരംഭിച്ചിരിക്കുന്നു. അതു ഉപര്യപരി കയറിക്കയറി ശ്വാമയമാനയായി സ്ഫുരിക്കുന്നു. അതു കണ്ടാൽ നാഭീഹോമാവിരുദ്ധലതയിൽ നിന്നു വക്ത്രപത്മത്തെ പക്ഷിഭിക്ഷിച്ചു ശമിക്കുന്ന മാധാന്യപണയുള്ള വാദിൻസമുഹമാണോ എന്നു തോന്നും. എന്നാ ള്ലു വാദകർ താമരയുടെ മുഖട്ടായ്നിന്നു ചാലാഴ കരപത്രാന്തികവാദ്യം മുഴങ്ങുന്നതു ഗമിക്കുന്നു. നാഭീസരസിജലാർച്ചാ മുഖട്ടിൽ ചാലം കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നപ്പോൾ അതിനേക്കാൾ വിശിഷ്ടമായ ഒരു സുഗന്ധം ആകർഷിക്കുന്നു. തോന്നി അതിൽ അത്യാത്മ ഭോമം ആവിർഭവിച്ചു. സുഗന്ധം പ്രാപ്തനാക്കിയ ചെന്നുപിരിച്ചു വാദകർ ചാല്പന്നതു സ്വാഭാവികമായല്ലോ. അങ്ങനെയൊരു യാത്രചെയ്യുന്നതായ്കൂടി. ആ രോമാങ്കിയെ നാസ്ത്യന്ദ്രസുരേഷാ ശ്വാമയമാണു്. കൃഷ്ണവർണ്ണ ആകർഷിക്കുന്നതാണെന്നു—ഇതാ നാസ്ത്യന്ദ്രേഷാക്കൾ—നിശ്ചയമാണല്ലോ. അതിന്റെ കാരണത്തോ അതിമഹത്താണു്. ആ രോമാങ്കിയെ നാസ്ത്യന്ദ്രേഷാക്കൾ പാർവ്വതാകൾ അതിമഹത്താമരമായിരിക്കുന്നു മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ മധ്യഭാഗസംബന്ധിയാണു്. സൗന്ദര്യധാമമായ വിഷ്ണുഭാവാൻ നെല്ലുടെ സൗന്ദര്യത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതാണോ? ആ രോമാങ്കിയോ നമ്മുടെ വിജ്ഞാതരിൽ സ്ഥിരമായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവരിരിക്കുന്നു. ഒരിക്കലും വിട്ടുമാറാത്തു്. ഭക്തന്മാർ ഉപരിയായ ഐശ്വര്യത്തെ സാധിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു. ഭക്തന്മാർ ഉപരി എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് ഉപാസകന്മാരു് എന്നതാണു് ആഗ്രാമം എന്ന രോമാങ്കിക്ക് അറിയാ എന്നും ആ ഐശ്വര്യത്തെ പ്രദാനം ചെയ്യുന്നതിന്നു ത്രാണിയുള്ളതാണെന്നും ധ്വനിക്കുന്നു. ഒരിക്കലും അസ്പഷ്ടതയിൽനിന്നു വിട്ടുമാറാൻ ആഗ്രാമിക്കുപോലും ചെയ്യരുതെന്നാണു വിവക്ഷ. പരമഭാഗവതന്മാരുടെ ഹൃദയാന്തരംഗിയിൽ സ്ഥിതനായ ഭാവാൻ അ

൧൦ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാഭികേശാനന്ദവർണ്ണനാസ്തോത്രം

വിഭക്തിന്നു വിട്ടൊഴിയുകയില്ലല്ലോ ഇതിന്നു വിപരീതമാ
യി സംഭവിക്കണമെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തിന്നവിടം വാസയോ
ഗൃഹമുതലായവന്നും. അതിന്നു വിഷമം യാതൊന്നുമില്ല ഭക്തി
നിപച്ചാൽ—നശിച്ചാൽ—മാത്രമേതി. ഭക്തിനശിക്കുമോ?
ദൈവത്സങ്കതി കണത്താൽ ഭക്തിയും കാടുകയറും. അല്ല
യോ കാരണസ്വരൂപിൻ! ഒരിക്കലും എന്തിമേ ഭക്തി കയ
രുതേ എന്നുപേക്ഷ.

ഈ കല്പസ്യ യസ്താത് പ്രഭവതി വിത്തം-
വിശാലമതലികളെ
കല്പാദൈ യസ്യ മാതാഃ പ്രവിശതി സകലം-
സ്ഥാവരം ജംഗമം ച
അത്യന്താചിന്ത്യമുദാഭിരശ്വിരതമജിത-
സ്യാന്തരീക്ഷസ്വരൂപ
തസ്മിന്നസ്താമനന്തകരണമതിമുദാ-
ശ്രീധരതത് ശ്രോഡമാനഃ.

൨൭

യസ്താത് = യാതൊന്നും ശ്രോഡമാനാണെന്നു (ഭജമധ്യ
പ്രദേശം—വർണ്ണിക്കാൻ അശോഭനം) വിത്തം സകലം
വിശാലം = വ്യാപ്തമാകുന്ന സകലം വസ്തുക്കളും. കല്പസ്യ
ഈദൗ = കല്പത്തിന്റെ ആദ്യം. പ്രഭവതി = ഉത്ഭവിക്കുന്നു.
തമ കല്പാദൈ = അപ്പകാരത്താന്നു കല്പാന്തത്തിൽ യസ്യ
മാതാഃ = യാതൊന്നും ശ്രോഡമാനത്തിന്റെ മാതാമാതാ.
സ്ഥാവരം ജംഗമം ച വിത്തം സകലം വിശാലം വിശതി =
സ്ഥാവരം ച സചിതമായി വ്യാപ്തമാകുന്ന സകലവസ്തു
വും പ്രവേശിക്കുന്നു, അത്യന്താചിന്ത്യമുദാഭി അജിതസ്യ =
പരമഭാഗവതന്മാരായി മനസ്സിനെക്കാൾ നാഭാഭി മഹ
ത്വപരവന്മാരായോളം വളരെത്തരം പരിശുദ്ധിച്ചിട്ടും ശ
രീരം ഏകാന്തം ഇരിക്കുന്നു എന്നറിയാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ലാ
ത്ത സാക്ഷാൽ മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ. അന്തരീക്ഷസ്വരൂപ

തന്മൂലം ക്രോഡഭാഗം അന്തരികസ്വരൂപമായ ആ ക്രോഡഭാഗത്തിൽ. അന്യോകം അന്തരഭാഗം ചിന്തയ്ക്കും അതിമുഖം ക്രീഡതാത്-നമുക്കു അന്തരഭാഗം വളരെക്കാലം അതിമോദത്തോടുകൂടി ക്രീഡിക്കാതെ

ക്രോഡഭാഗത്തിൽ: കല്പത്തിന്റെ ആഭിയിൽ സ്ഥാവാഭാഗമാകുമായ ഈ സകല ലോകങ്ങളും എവിടെനിന്നുണ്ടായിരുന്നു. കല്പാവസാനത്തിൽ അതേപടിതന്നെ—അതായത് എവിടെനിന്നുണ്ടെന്നു ഉണ്ടായിപ്പോവാ അവിടെ അകത്തുതന്നെ—ലായിരുന്നു. നമുക്കു ദൃഷ്ടിഗോചരമായ ഈ ലോകം മാത്രമോ? അല്ലല്ല: വിശ്വമുന്തിയുടെ ആകാരരൂപമായ സർവ്വലോകങ്ങളും. പ്രഭവതി എന്നും ഉദവിശതി എന്നും പറഞ്ഞിരുന്നതിന്റെ അർത്ഥം മനസ്സിലാക്കേണ്ടതാണ്. ഇല്ലാത്തതുകൊണ്ടുനിന്നുണ്ടാകുകയില്ല. ഉല്പാദന സ്ഥാനത്തു ഉണ്ടാകുകയില്ല. സകല ബ്രഹ്മാണഡങ്ങളുടേയും നിത്യനാമാണ് ക്രോഡഭാഗം തന്നെ അവിടെ വിചാരിക്കേണ്ടതാണ് അവിടെ പാദങ്ങളുടേയും. ബ്രഹ്മാണഡാപാരം മതി എന്നു തോന്നുമ്പോൾ തീരിച്ചു അതേപടിതന്നെ ഉള്ളിലേക്കു പ്രവേശിക്കുന്നു “ക്രോഡഭാഗം” എന്നും അതിന്റെ സ്വേച്ഛാപാത്രം പാദങ്ങളുടേയും കാണ്മാനും ഉള്ളിലേക്കു വരികയും ചെയ്യുന്നതുപോലെ എന്നർത്ഥം. പാദസൃഷ്ടി ചെയ്യുന്നതു ബ്രഹ്മാണഡം എന്നാണ് ഒറ്റാ കേൾക്കേണ്ടത്. അദ്വൈതാനുഭവത്തെ സൂക്ഷ്മതയോടെ നോക്കേണ്ടതാണ്. ഇപ്പോൾ സംശയാധാരമാക്കിയ നല്ലൊരു സൂക്ഷ്മതയോടെ വിചരിക്കേണ്ടതാണ്. ബ്രഹ്മാണഡം ഉദവിച്ചുവന്നതു്—അഥവാ നിത്യമിതിയെന്നു കാണുക—അദ്വൈതത്തിൽ യാതൊന്നും കാണുകയില്ല. കാണുന്നതൊന്നും ഒരു മോഹമോളം ഉയർന്നു പ്രകാശിക്കുന്നു. അതിൽ താൻ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. എവിടെനോക്കിയാലും ജഡംതന്നെ. വിഷ്ണുമായ വിഷ്ണുമായിത്തീരുന്നു.

൨൨ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാദികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

അംഭോജനാളത്തിൽ കൂടി ഇറങ്ങി അതിന്റെ ഉത്ഭവം ആ
 രായനം. അറിയാൻ സാധിക്കുന്നില്ല തിരിച്ചു സ്വസ്ഥമാ
 നത്തത്തി. മുഷ്ടി രീതി. ഭക്തിയുടെ ഉഭയം ആയി ഏ
 മയകരമായി ഭക്തിദേവത ആവിർഭവിച്ചുപ്പോൾ വിശ്വ
 സൃഷ്ടിക്കു മാതൃക പ്രത്യക്ഷമായി. തന്മാത്രകാനുസരണം
 സൃഷ്ടിക്കുക. അദ്ദേഹം സൃഷ്ടിക്കുവാൻ മാത്രമായി. ഇതുതന്നെ
 സംഗതം. വിഷ്ണുദേവന്മാന്റെ മൃത്യുയോഗം? നാദാദി മഹ
 ണ്ഡിനാശനാശങ്ങൾ ഏകദേശമായിപ്പോൾ പ്രത്യക്ഷ
 പ്പെട്ടിട്ടില്ല. അജിതനാകയാൽ ആദ്യത്തെമിന്നുന്നമാണ്.
 തത്ത്വോപദേശമോ നാനാവിഷയസ്വരൂപമാണ് ഏകദേശ
 കശാലമാനമാണ് വിവരണം. ആദ്യേന്ദ്രഭാവത്തിൽ എ
 ന്ന്റെ അന്തരകാണ്ഡം പുനർജന്മമാർത്താദി അത്യന്തമാ
 ദത്താകൂടി പ്രാപിക്കട്ടെ. വിശ്വരൂപിയായ വിഷ്ണുദേ
 വന്മാന്റെ ഏകദേശാശ്രമത്തിൽ എന്തൊക്കെ നാകകൂ
 ടിയായ അവിടെ സ്വപ്നരൂപം പ്രാപിക്കട്ടെ. വിഷ്ണു അ
 വിഷ്ണുനിന്നു പൊക്കംകൊണ്ടോ? കൈയ്ക്കും മാനേന്ദ്രവിദ്യ.
 വിഷ്ണുഭക്തിക്കു മാത്രം അതാണ്. അവിടെ എന്തിനാ
 പ്രിയെന്ന ചെട്ടിയിൽ കൈക്കൊണ്ടുവരികമുട്ടു. ഏകദേശാശ്ര
 മിനായിത്തന്നെ ഭക്തിതാനേന്ദ്രം പരസ്വരൂപമാകുന്നു. അദ്ദേഹ
 വനയോടുകൂടി അറിയ അവിടെ തത്ത്വസ്വരൂപമായി പരി
 പസിച്ചാൽ മാത്രം മതി. ഭക്തിയെ മുക്തിനിർമ്മിക്കണമെ
 ന്നില്ല ഭക്തിതന്നെ ഭഗവാന്റെ സ്മരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കാൻ
 മതി. “സ്വധർമ്മാദായമേവം സാധുനാദായസ്വധർമ്മം
 മന്യേതേനജാനന്തി നാമന്തേദ്യേമനാഗപി” എന്ന പ
 ഛ്ഛം ഇവിടെയും സ്മരണയെക്കൊള്ളാം.

സംസ്കൃതം കരസ്ഥമാക്കിയ പ്രസംഗിസലയെൻ-
 മൃഗമുക്താപലാപ്യം
 ശ്രീവത്സോല്പാസി ഹൃദ്യപ്രതിവന്ദനമാലാം-
 ശ്രാജാദി ഭജാനം

വക്ഷഃ ശ്രീപുഷ്പകാന്തം മധുരാനികര-
ശ്യാമം ശാർങ്ഗപാണഃ
സംസാരാധപത്രമാണൈരവവനമിവയത്.
സേവിതം തത്പ്രപദ്യേ.

൦൮

കൗസ്തുഭാഃപ്രേ പ്രസരകിസലയൈഃ=കൗസ്തുഭത്തിന്റെ അംശം
ശുദ്ധമധുരമാകുന്ന കിസലയങ്ങളാൽ (സർവ്വവ്യഗ്ര
തങ്ങളായ തളിരുകളാൽ) സംസ്കൃതമാകുന്നതുപോലെ വി
രിപ്പു സമീകരിക്കപ്പെട്ടതും മധുരമാകുന്നതും=മനോ
ഹരങ്ങളായ മന്ത്രമാലകളാൽ ശ്രേയ്യമായി നാശമാക്കപ്പെ
ട്ടതും. (ശ്രേയ്യങ്ങളായ ഫലാനികരണോക്തികളായും, ശ്രീവ
ത്സോല്ലാസി=ശ്രീവത്സാകാഷ്ഠപ്രസിദ്ധനായും (ശ്രീമന്തുക
ളായ പത്മജാളികളും) തദ്വാരാ മനഃപ്രാപ്തികാരത്താ
ലും ഉല്പാസാരതാഃശ്രീ സേവിതപ്പെടുന്നതും) മേല്പ്രതി
വനവനമാലാഃപ്രേരാജാദ്വജന്തം=വികസിപ്പിച്ചതും ഓരോ വ
നത്തിലും ഉള്ളതുമായ പക്ഷികളാൽ നിർമ്മിതമായ വനമാ
ലയുടെ കിരണരശിയാൽ രാജിക്കുന്ന ഭൂമധ്യപ്രദേശത്തോ
ശ്രീകൃഷ്ണൻ പ്രവേശനകര്യമുടനീളം ഉള്ളതായ ഓരോ വന
ലോടുകൂടും സമൃദ്ധമായി രാജിക്കുന്ന വൃഷ്ണവീരനായൊക്കോ
ടുകൂടിയതും. ശ്രീപുഷ്പകാന്തം=മധുരമാകുന്ന കല്പക
ന്താൽ മനോഹാരവും (നിരവധി പ്രവൃത്തികൾക്കുള്ളതും നാ
യായവൃത്തികളുള്ളതും മനോഹാരവും) മധുരാനികരശ്യാമം=
മധുരമാകുന്നതുംപോലെ ശ്യാമവും. (ചന്ദ്രൻപ്രകാശം
ശ്യാമവും) അയത്=ത. ത. ത. വർണ്ണം. സംസാരാ
ധപത്രമാണൈഃ=ജനനമരണാദികളായ മായാഭൂതങ്ങളാൽ
ലോകംകൊണ്ടു ഓ വിതന്മാരായവയാൽ. ഉപവനം=ഉപ
വനം എന്നതുപോലെ. സേവിതം=സേവിക്കപ്പെടുന്നു.
ശാർങ്ഗപാണഃ=ശാർങ്ഗപാണിയുടെ. തത്പക്ഷഃപ്ര
പദ്യേ=ആ വർണ്ണത്തിനെ ഞാൻ പ്രപദിക്കുന്നു.

൧൪ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാഭികേശാണവർണ്ണനസ്തോത്രം

ഭഗവത്വക്ഷസ്ത്രി:—ഭഗവത്വക്ഷസ്ത്രിനെ ഉപവ
നതുല്യമാക്കിക്കല്പിക്കുകയും ആ ഉപവനം സംസാരഭ്രാന്താ
ന്തന്മാരാൽ സേവിച്ചുപോകുന്നതാണെന്നു കാണിക്കുകയും
ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ഉപവനവിശേഷങ്ങളും മറ്റും അനന്താ
ത്വത്താൽ അന്നൊ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നിട്ടുണ്ട്.

ഭഗവദ്വക്ഷസ്ത്രിൽ ഭഗവദ്ഭക്തനും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.
അതിന്റെ കാരണം ഈ കീഴെ പറയുന്നവകൾ ഉണ്ടാകാ
കൊണ്ടാണ്. ആ പ്രഭുവാൽ വഴക്കുപോലും വ്യാപ്തമാകാറില്ല.
പിന്നെയും അതിശ്രേഷ്ഠനായ മകനാണിരിക്കാൻ വിശ
്വതരും ആണ്. ഇതു മഹർഷിയുടെ പരമപ്രമാണസംഗ്ര
തമായ ശ്രീവത്സസംഗ്രഹം അത്യന്താധികശോഭയോടെ പ്രകാ
ശിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ആ ശ്രീവത്സമോ ഭഗവന്റെ
ക്ഷമയെ ഉറപ്പുനോക്കുന്നതിനുള്ള ഉറപ്പുള്ളതായുപോയ
ല്ലയോ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു്. വിഷ്ണുഭഗവന്റെ പരമേശ്വര
കൃപയാൽ വനമാലയോ ഭക്തമണ്ഡലമോ ഭിക്ഷാനഭവത
യെന്നപോലെ കിടക്കുകയാണ്. “ആ പാദലാഞ്ചിനീമാ
ലാ സർവ്വതു കസ്യമാജ്ജ്വലാ—മദ്യസ്ഥനകദംബവ്യോ
വനമാലേതിസംസ്തതാ’ ഏവ ഭഗവതത്തിൽ കീർത്തിക്കു
ന്ന വനമാലയുടെ മഹത്വമോ അപാരമല്ലെന്നു. ഭക്താഭീഷ്ട
പ്രദയായ ദക്ഷിണഭഗവതി ഭഗവദപാദങ്ങളെ ഭജനം ചെയ്യുന്ന
കല്പവൃക്ഷമെന്നപോലെ. ആ പ്രഭുക്കൾ ശോഭയമാനമാ
ക്കുന്നു. ഇടതിക്കി സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന വാലിൻസമൂഹംപോ
ലെയുള്ള ശോഭയോടെ പ്രകാശിപ്പിക്കുകയാണ് ആ പ്രഭുക്കൾ. ജനന
മരണഭോഗാദികളായ സംസാരപഥത്തിൽ കടന്നു നടുങ്ങി
രിയുന്ന പരമാർത്ഥന്മാരുടെ ആർത്തിപിനാശകമായ ഉപവന
മാകുന്നു ആ വക്ഷസ്സ്. വിശ്വനാഥ ക്ഷീണിച്ചും നന്ദനവദ
ത്തവരുന്ന ഒരു പാണ്ഡൻ സർവ്വതന്നിഷേധിതമായ ഒരു
ഉപവനം കണ്ടാൽത്തന്നെ അവന്റെ ക്ഷീണം മിക്കവാറും
തീർന്നു. ഏതെല്ലാംതരത്തിൽ അവനും ക്ഷീണം മറന്നാലോ

അതിലധികം വസ്തുക്കൾ അവിടെ സുലഭമാണ്. ആന
കെയും ബാധയില്ല. സേപ്താപാദം വെട്ടിക്കൊന്നു വാ
വിടുന്നതിനു ചേക്കുൻ നേടുകയുണ്ടു. നെർത്തുവീച്ചാൻ
ചോക്കയുണ്ടു. ഇപ്പോൾ പാല സേവിക്കാം. കറവന്റാ
തിലൊക്കെ. അതിനാണിടയെന്നു നാതു. ചോക്കയ്ക്കു
തൊന്നു വേണ്ടിയില്ല. മറ്റൊന്നു വേണ്ടി വേണ്ടാകാൻ നെർത്തു
വീച്ചാൻ കഷ്ടമാണെന്നായിട്ടു. കഷ്ടമാണെന്നു നേടുന്ന
വെക്കുന്നതോ? ശാർദ്ദാ മന്നിന്റെ വെക്കുന്നതാണ്. ശാർദ്ദാ
യുദ്ധമാണു കൈയിൽ വെക്കുന്നതു്. ആ വെക്കുന്നതിനെ വി
ണ്ടും വിണ്ടും പ്രണമിക്കുന്നു.

കാന്തം വാക്കുമാറിത്തന്നു വിധേയവരളാ

കാളിമാകാലശത്രാ-

ശിന്ദോർബിംബായമാനോ മധുപമുവതരോ-

മമ്മേർശിന്ദോരേതേനഃ

ശ്രീമാന്നിത്യം വിധേയം ദാവിതമിതിതഃ

കൗസ്തുഭശ്രീപ്രതാപനഃ

ശ്രീപത്മഃ ശ്രീപത്മഃ നശ്രീയ ഇവ ഭയിതോ

വത്സലൈഃ ശ്രീയഃനഃ

൨൯

യഃ യാതാഷു ശ്രീപത്മം, കാവശത്രാശു ശരം കാളിമാ
ഇവ=കാലകാലന്റെ കണ്ടുവെത്ത കാളിമ എന്നതുപോലെ
യും, ഇന്ദോർബിംബം അതഃ യഥാ=മന്ദ്രബിംബത്തെ ലാ
ഞ്ചനം എന്നതുപോലെയും, തരോഃ മമ്മേർശിന്ദോരേതേന=വു
ക്കു നതിന്റെ പൂങ്കുലയെ ഇന്ദ്രിയം എന്നപോലെയും, ശ്രീ
പത്മഃ വക്ഷഃ=ശ്രീപതിയുടെ വക്ഷസ്സിനെ, നിതാന്തം കാന്തം
=എപ്പോഴും ശോഭനമാനമാക്കിക്കൊണ്ടു, രാജതേ=ശോഭി
ക്കുന്നു. ശ്രീയഃ ഭയിതഃ വത്സ ഇവ=ശ്രീമഹാലക്ഷ്മിയുടെ പ്രി
ത്യാസ്തനായ വത്സൻ എന്നതുപോലെ ആ ദേവീയാൽപരി
ലാഭ്യമാനനായി, കൗസ്തുഭശ്രീപ്രതാപനഃ അവിരളമി

ഒന്നു ശ്രീവിഷ്ണുപാദാഭികേരാനതവർണ്ണനസ്തോത്രം

ജിതഃ-കരസ്തദമണിപ്രഭാപ്രസരങ്ങളാടു നിമന്തരം സമ്മിതി
തന്നായി, ശ്രീമാൻ-ശോഭാസങ്കേതനായി, അഥവാ മഹദ്
കന്നായികിഭന്ന, ശ്രീഭദതഃ-മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ വക്ഷസ്സി
ലുള്ള, സഃ ശ്രീവത്സഃ-ആ ശ്രീവത്സൻ, നഃ ഭീഷഃ നിത്യം
ഉള്ളെല്ലാ വിധേയഃ=നമുക്കു ഐശ്വര്യത്തെ ഏപ്പോഴും
അത്യധികമായി വിധാനം ചെയ്യട്ടെ

ശ്രീവത്സസ്തുതി:—സാക്ഷാൽ ഭഗവാൻ മഹാവിഷ്ണുവി
ന്റെ വക്ഷസ്സിലുള്ള ശ്രീവത്സം അതിപ്രകാശമാനമായി പ
രിചസരിക്കുന്നു. കാലകാലകണ്ഠത്തെ കാളിമ എന്നപോലെ
യും, മന്ദ്രജിംബത്തെ പഞ്ചജനം എന്നപോലെയും, വൃക്ഷ
പുഷ്പലയെ ഷട്പദം എന്നോ പഞ്ചമം, ശോഭായമാനമാക്ക
ുന്നു. ഭഗവദ്വിക്രമാധിപനായ കാളകൂടം കാളകണ്ഠകണ്ഠത്തെ
ശോഭിപ്പിക്കുന്നു. ആ കാളകൂടംകൂടി ശ്രീഭദമേശ്വരസ്തുതി
യാകയാൽ മഹാഭഗവാനുൾത്തരമായിത്തീർന്നു. മന്ദ്രജിംബ
ത്തെ നാഭം ശോഭിപ്പിക്കുന്നു. ധാമമേയമായ മന്ദകാ
ബിംബത്തെ; വിമലമായ നിമിഷത്തെ കസ്തൂരിനി-കഞ്ച
നപോലെ നാഭം തേജോമയമാക്കുന്നു. ആ അർച്ചന
വിഭവമണ്ഡലമണ്ഡിതമായ മഹാകവികൾക്കു പരം സ്മൃ
തിക്കുന്നു. അതിസുദൃഢമായ പൂർണ്ണയിൽ ദൈവമെന്നിട
ന്നുദ്യയാമന്ത്രമുതലാകാൻ, ശോഭ പുഷ്പതികായുള്ള പ
ഞ്ചമീമധുപാനഭോധപനായ മധുപൻ ഭോഭോപകാരിയാ
ണെന്നു ദൃഢ്യേകം പറയണമിട്ടുള്ളൂ. അപകാരം ശ്രീ
വത്സം ശ്രീപതിയുടെ വക്ഷസ്സിനെ അർപ്പിക്കുന്നു. ആ
ശ്രീവത്സമോ? വത്സസ്ഥിതമായ മഹാവിഷ്ണു. മഹാ-മാനസീ
രഭോജസ്സുഭനായ വത്സനോ എന്നു തോന്നുമോ? ആ ഭേ
വിയാൽ പരിപാളിക്കപ്പെടുന്നതാണ്. കരസ്തദമണിപ്രഭാ
സമൂഹങ്ങളോ? നിശ്ചന്തരം പ്രകീർത്തിക്കുന്നതാണ്. മാത്രമല്ല
മഹദ്കരമാണ്. ഭഗവാൻ ഭക്തന്മാരുടെ വാഞ്ചലത്തെ
സാധിപ്പിക്കുന്നതിനു വേണ്ടുവോളം ശേഷിയുള്ളതാണ്. അ

പ്രകാരമെല്ലാമിരിക്കുന്ന ത്രിപതിയുടെ വക്ഷസ്ഥിതമായ
 ത്രീവത്സാ നമുക്ക് ഐശ്വര്യത്തെ അത്യധികമാക്കുവാനും
 പ്രദാനംചെയ്യട്ടെ.

സംഭ്രാന്താഭോധിമധ്യാത് സപദി സഹജയാ
 യഃ ത്രിയാ സന്നിധിനേത
 നീലേനാരായണോഽസ്ഥപഗഗനതലേ
 ഹാരതാരോപ സേവ്യ
 ആശഃ സർവഃ പ്രകാശ വിദധാപിദധത്
 ചാതമദാസംസ്തതേജാം-
 സ്യാശ്ചതുസ്യാകരോനോദ്യമണിവിമണിഃ
 കൌസ്തുഭഃ സോഽസ്മദൃതൈത്യ.

൩൦

യഃ-യാതനാത കൌസ്തുഭം, സഹജയാ-ത്രിയാ (സാമ)-
 സഹജമായ ത്രിയാടുകൂടി (സാമജമായ ശോഭയാടുകൂടി)
 അഭോധ മധ്യാത്=അഭോധിമധ്യാത്തിൽനിന്നും, സപദി
 ആവിർഭൂതം=പൊട്ടണം ആവിർഭവിച്ചിട്ട്, (പ്രാതഃകാലം
 ത്തിങ്കൽ സമുദ്രത്തിൽനിന്ന പൊട്ടണം ആവിർഭവിച്ചിട്ട്,
 “സ്മദ്, പ്രാതഃ സമുദ്രാദ്ഗച്ഛന്തി) ഹാരതാരോപസേവ്യ=
 മുള്ളുമാറുകയാകുന്ന താരാനികര താൽ സംസേവ്യമാനമായി
 (ഹാരതാരോപാകളെ വ്യാപ്തജ്ഞായ നക്ഷത്രസമൂഹത്താൽ
 സേവ്യമാനമായി) നീലപ്രസജമഭിനീതവർണ്ണമായിരിക്കു
 ന്ന (മാത്സ്യത്തിൽ) മായ്ക്കുകയാണു നാരായണോഽസ്ഥപഗഗ
 നതഃ =പ്രീമഹാവിഷ്ണുവിന്റെ വക്ഷഃപഃപമാകുന്ന ആകാ
 ശതപത്തിൽ (മാറവിഷ്ണുവിന്റെ വക്ഷസ്ഥലംപോലെ
 വിസ്തൃതമായ ആകാശത്തിൽ) ആത്മഭാഗംസർവഃ ആ
 ശഃ പ്രകാശം വിദധത്=തന്റെ ശോഭാകാണ്ടു സർവ്വദിക്ക
 കളയും പ്രകാശമാനങ്ങളാക്കിപ്പെടുത്തുകയും (എല്ലാ ദിക്കു
 കളയും സപകിരണസമൂഹത്താൽ പ്രകാശമാനങ്ങളാക്കി
 പെടുത്തുകയും) അസ്തതേജാംസി=അസ്തമണജാലതേജസ്സു

പ്രെ ത്രീവിഷ്ണുപാദാഭികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

കുള (ചന്ദ്രനക്ഷത്രാഭിതേജോഹോളങ്ങളെ) അവിദധതം ച-
മനച്ചുകൊണ്ടും, ആശ്ചര്യസ്യാകരഃ. ബ്രഹ്മാണഡസദ്ഭുതങ്ങളായ
ആശ്ചര്യങ്ങളുടെ ആകരനായി (പ്രോക്വീധാനാശ്ചര്യ
സന്തതനായി—പ്രത്യക്ഷപ്പെടുകയായി) ഭൂമണിഃ ഇവ=ആ
ഭിസ്യുദ്വഹാനോ എന്നു തോന്നുമ്പോൾ സന്നിധത്തേ. സന്നി
ധനംചെയ്യുന്നു മഹാവിഷ്ണുഃ സഃ കൗസ്തുഭഃ മണിഃ=വ
ഷ്ണുഗോപാൽ=ഈ കൗസ്തുഭഭരണം, നഃ ഭൂതൈഃ അസ്മി-നമ്മു
ടെ ഐശ്വര്യത്തിനായിക്കൊണ്ടു ഭവിക്കട്ടെ.

കൗസ്തുഭസ്തുതിഃ— വിഷ്ണുവക്ഷസ്ഥിതമായ കൗസ്തുഭം ന
മഃ= ഐശ്വര്യദായകമായി ഭവിക്കുമോരുകട്ടെ. എന്തു?
കൗസ്തുഭത്തിന് ആ ശക്തി എവിടെനിന്നു കിട്ടി? പുനരാത്മാ
കൗസ്തുഭം? എവിടെനിന്നുവന്നതായി? ആശ്ചര്യങ്ങളുടെ ഉണയ്ക്കി?
സമ്പന്നികേതമായ പ്രകാശഗോപിയാകുന്ന സമോദഭിതോ
ഭൂതി മന്നാകരത്തിൽനിന്നു പെട്ടെന്നുവിട്ടിട്ടുവന്നതാണ്.
അതുകൊണ്ടുതന്നെ ശ്രോഷ്യാ സിദ്ധിമൂ. ചപാഞ്ചലി
അവിട്ടിട്ടിട്ടു ചന്ദ്രത്തിൽത്തന്നെ മഹാവിഷ്ണുവക്ഷസ്സിനെ
അഭയാമണമെപ്പറയുന്നു. അവിടെയും മഹാഭൂതാത്രയാ
യ വക്ഷസ്സിദഗവാനിയോടുപരിത്തപനയാണു താമസം. ആ
വക്ഷസ്സാ സഭഭജനേനീഹവർണ്ണമാണു്. പിന്നെയാ മൂ
ന്നുമാലകളാൽ വിഭാജിതവുമാണു്. കൗസ്തുഭത്തിന്റെ
സ്ഥിതിയോ? തന്റെ പ്രഭാജനാലകാണ്ടു ബ്രഹ്മാണഡാന്ത
ഭൂതസകലഭിഭക്തേയും ഭക്താശമാനമുഖപന്നതാണു്.
മതിയോ? പോരാ; മറ്റു തേജസ്സുകളെ നാത്മാരൂപ്തം ആ വ
ക്ഷപ്രഭേശത്തു സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ഇതരമാണുജാലപ്രഭക
ളെ അധഃകരിക്കുന്നവയാണു്. എന്നുവെച്ചാൽ സൂര്യായെ
ത്തന്നെ നക്ഷത്രചന്ദ്രാഭി തേജപുഷ്പങ്ങളുടെ പ്രഭ പുണ്യ
തപോലൈ നിഷ്പ്രഭങ്ങളാക്കിക്കളയുന്നതാണെന്നർത്ഥം.
ബ്രഹ്മാണഡത്തിൽ എന്തെല്ലാം ആശ്ചര്യങ്ങളുണ്ടു കാണുന്നു.
നമ്മുടെ ദൃഷ്ടിക്ക് അഗോചരങ്ങളായി എന്തെല്ലാം ആശ്ച

യുക്തം ഉണ്ടായിരിക്കാം. ആ ആശ്ചര്യങ്ങളുടെ വിമുക്തി ലഭിക്കാൻ ഈ കൗസ്തുഭം. സകല ആശ്ചര്യങ്ങളും ഇവിടെ നിന്നുപായത്തെയുള്ളു. ആഭിരൂപനാട് ഉത്പ്രേക്ഷിച്ഛിതി കുന്നതിന്റെ സാരസംഗമം മറ്റൊരു അനന്തരായാമത്തിൽ സ്പഷ്ടമായി പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ.

അപായാപാനക്രൂട്ടാത് സരതിമണിരഥാ

ഭാസമാനാസമാനാ

സാകംസാകമ്പമംസേവസതിവിദധതീ

വാസ്യദ്രംസ്യദ്രം

സാരം സാരംഗസംഖൈർമുഖരിതകസുമാ

മേഘകാന്താ ഖകാന്താ

മാലാമലാമലിതാസ്താനവിമലസുഖൈ-

ശ്യാജയന്തീ ജയന്തീ.

൩൧

അഥാപരമം അഥാപരമം. വിദഗ്ദ്ധാഃ അംഗസം=മഹാ വിഷ്ണുവിന്റെ അംഗസംഗമം. വായു ആനക്രൂട്ടാത് സരതി (സതി)=വായു ആനക്രൂട്ടായ് വിശിഷ്ടമാനായിരിക്കുമ്പോൾ. മണിരഥാസാകം=കൗസ്തുഭപ്രദഭോക്തൃഭൂമി. അസമാനാ ഭാസമാനാ=അതുപോലെ ശോഭിക്കുന്നതും. വാസ്യദ്രംസ്യദ്രംവിദധതീ=വാസ്യദ്രാക്ഷന ശേഖരമാനനാക്കി ചെല്ലുന്നതും. സാരംഗസംഖൈർസാരമുഖരിതകസുമാ=വെങ്കൽസമുദയങ്ങളാൽ ശബ്ദാലയമാനമാകുന്നതും വേണ്ടതുപോലെ സേവിക്കപ്പെടുന്ന കസുമങ്ങളാൽ കൂടിയതും. മേഘകാന്താ=മറ്റും ശ്യാമവർണ്ണകസുമങ്ങളാൽ കെട്ടപ്പെട്ടതും. അതുപോലെ തന്നെ കാന്താ=മഹാനാമം മറ്റും മാലാമലിതാ=പക്ഷിപദഗന്ധിയാൽ പാലിക്കപ്പെടുന്നതുമായിട്ട്. സാകംഗംവസതി=ഇളകിടക്കയുടെ വസിക്കുന്നു. വിദഗ്ദ്ധാഃ അംഗസം=വിഷ്ണുദേവന്റെ അംഗസംഗമമുള്ള. സാജയന്തിമാലാ=ആ ജയകിരയ അഥവാ ജയന്തിനാമധാരിയായ ആ

൬൩ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാദികേശാനന്ദസ്തോത്രം

മാലാ. അസ്താം-നമഃ. സുഖൈര്യേഷയന്തി, സതീ - സുഖങ്ങളോട് യോജിപ്പിക്കുന്നതായിട്ട്. ന വിരമതു=വിരമിക്കാതിരിക്കട്ടെ. (നമ്മുടെ ഹൃദയത്തിൽ നിന്നു മറയാതിരിക്കട്ടെ)

മാലാസ്തുതി:—മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ മഹനീയംസത്തിൽ മനോഹാദിയായ മാല ലഭിക്കുന്നു. വായു അനുക്രമമായടിക്കുമ്പോൾ ആ മാല കുറഞ്ഞതാണിരിക്കുകയുള്ളൂ. സഭാ സംസ്കരണയ വായു അനുക്രമനായിട്ടല്ലാതെ വീശുകയുമില്ല മണിപ്രദാനമിളിതമായിട്ടാണു കാറാത്തുകുന്നത്. മണിയോ കൌസ്തുഭവുമാകുന്നു. ആ മാലയോ അതുപ്രദോജാവിനാദിയായിട്ട് ദാനിക്കുന്നു വാസുദേവനെ ശോഭാകരനാമിപ്പെടുത്തുന്നതാണ് ഹേമകന്ദത്തിനു സിംഹാതിലകമെന്നതുപോലെ. മാലയാണോ വിഷ്ണുഭാവമെന്ന ശോഭിപ്പിക്കുന്നത് എന്നു സംശയിക്കുന്നവർ സൗന്ദര്യസന്ദേശമായ നിദിതത്തെ സ്ഥാനപരിതമായ ഒരു തിരകം ഏല്പുകാരം പ്രാപ്തിക്കുമോ അപ്രകാരം എന്നു വിചാരിച്ചുകൊള്ളുമല്ലോ. വിന്നെത്താ ഇന്ദിനിരപ്പീലിരാജിതവുമാണ്. വാമൻന മൂലം ആ മാലയുടെ മറ്റൊരു മേൽക്കുകൊണ്ടു സഞ്ചരിക്കുന്നു. സൗന്ദര്യകുശലമുള്ളിടത്തു ഷട് പദാളെ അണിയിക്കേണ്ടതില്ല മാറിശ്രീകൈയ്യും മറ്റും ശ്യാമകുസുമപൂർവ്വം കെട്ടപ്പെട്ടതാണു മാല. അഥവാ മുരോ വാമൻനകം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു കണ്ടാൽ അപ്രകാരം തോന്നുമെന്നുമാകാം വക്ഷസ്ഥാനസ്ഥിതയായ മഹാപക്ഷിയായ് നീലകണ്ഠക്കണ്ഠപ്പടുന്നതുമാണ്. പരിവൃതകളായ മന്ത്രിമാർ ഭക്താവിനെ മാത്രമല്ല ചിന്നൊരോരോ അവയ വാമന്റെയും ഓരോ ഭ്രമണകളേയും എന്നു വേണ്ട ഭക്താവിനെ സംബന്ധിച്ച പുതിനേയും പരിപരിപിക്കുന്നതാണ്. വിശേഷിച്ചു ഭഗവാനു കൂടുതൽ ശോഭയെ പ്രദാനം ചെയ്യുന്ന ആ മാല ഭഗവതിക്കു കരുതുകാവഹവും

ആയിരിക്കുമല്ലോ. ആ മാലയോ ജയകരിക്കാണു്. വിജയപ്രഭയാണു്. ചൈതന്യത്തിന്നാമതാകുകയത്രമാണു്. ആ മാല നമ്മുടെ സമുദാനന്ദസുഖങ്ങളോടു യോജിപ്പിക്കുന്നതായിട്ടു നമ്മുടെ മദ്ധ്യസ്ഥിയിൽ നിന്നു മറയ്ക്കുന്നതിന്നുള്ളതു്. എപ്പോഴും സുഖപ്രദമായി സ്ഥിതിചെയ്യട്ടെ.

ഹാരസ്തോതൃപ്രഭാഭിരൂപിതവനവനമാലാം
 ശുഭിരൂപാശ്ചൈവൈ

ശ്രീഭഗവാപ്യംഗഭാസം ശബളിതമവിഭി-
 ന്നിഷ്ഠാഭിശചാതി

ബാഹുവ്യംഗൈവ ബാഹുവ്യംഗിപുടമഭിതസ്യാ
 ഭിതാപാമതത്

ബന്ധാർത്ഥം ബാധതാംനോബാഹുവിഹരികാം
 ബന്ധുരം ബാഹുവ്യം

൩൨

ഇത് ബാഹുവ്യം = മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ യാതൊരു ബാഹുവ്യം (അംഗവ്യവസ്ഥ) രാസം ഉപാധിഭാവിതമാണി. മാലകളുടെ വർദ്ധിച്ചിരുന്ന സ്വഭാവം ഉണ്ടെന്നും പ്രാശ്നിക പ്രതിവനവനമാലാശുഭിരൂപം = നീളം കൂടിയതും രാസവനങ്ങളിൽ നിന്നും ശബളിക്കുറുപ്പു കസ്യമങ്ങളാൽ രാസവുമായ വനമാലയുടെ കിരണസമുദായങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കും. അംഗഭാസം ശ്രീഭഗവപി = അംഗങ്ങളുടെ (അംഗങ്ങളുടെ അംഗമുള്ള ബാഹുവ്യങ്ങളുടെ ഉപാധിഭാവിതമാണി എന്ന കാരണത്താൽ) ശബളിതമാണെന്നും. ശബളിതമവിഭിനിഷ്ഠാഭിശചാതി = ശബളിതമാണെന്നും. നിഷ്ഠാഭിശചാതി = ശബളിതമാണെന്നും. (ഒരു പ്രാസംവിഭാഗം കൂടുന്നതും മാലയിൽ കിരണമെന്നുമാത്രം രാസം രാസം മാലയെന്നുമാത്രം) പ്രഭാഭിരൂപാശ്ചൈവൈ, മാലാശുഭിരൂപം. ഇത് ബാഹുവ്യം = ബാഹുവിഹരികാം ബന്ധാർത്ഥം ബാധതാം = ആ ബാഹുവ്യം നമുക്കു് അനേകതരത്തിലുള്ള അനന്തരങ്ങളെ ഉണ്ടാ

നൂ 2 ത്രിവിഷ്ണുപാദാദികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

കിരതിർന്ന സംസാരബന്ധരൂപമായ ആന്തിയെ ഇല്ലാതെയാക്കിത്തീർക്കട്ടെ. അതിനായി അജിതസ്യബന്ധാരം തത്ത്വബാഹുല്യം-അജിതന്റെ അതിസുന്ദരമായ ആ ബാഹുല്യത്തെ ബാഹുല്യേന അജ്ഞപിപ്തംബലപാ ഏവം പിന്നെയും പിന്നെയും കൈകൂപ്പിത്തൊട്ടുകൊണ്ടുതന്നെ നന്ദോന്മീയാമാമഹം-നാം പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

ബാഹുല്യസ്തുതി:—മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ അംശപ്രഭം ശോഭിക്കുന്നു. പലതരത്തിലുള്ള മണിമാലകളുടെ സ്വരകൂട്ടാൽ ശോഭാമയമായിരിക്കുന്നു. ആപാദംബറിനിയായ വനമാലയുടെ കിരണാവലി പ്രസരിക്കുന്നു. വിശാലരൂപിയായ ഭഗവാന്റെ മാലാ വനമാലയെന്നായിരിക്കാമല്ലോ. ബ്രഹ്മാബ്ധാന്റെ മഹത്തുള സകല വനാദിസ്തംഭങ്ങളും മേന്മയുള്ള മാലയെന്നുമാകാം. തോരവളകളുടെ കിരണകളെപ്പോലെ സർവ്വതാവിധാരിയായിരിക്കുന്നു. പലതരത്തിലുള്ള പ്രഭകൾക്ക് പ്രകീർണ്ണമായ നിഷ്പന്നിന്റെ സവിശേഷമായ ശോഭയ്ക്ക് ദിഗ്വയാളം വ്യാപ്തമാണ്. ജനനമരണരൂപമായ സംസാരമാഹാന്തി നമുക്കു പലതരത്തിലുള്ള അനന്തംബലം ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുക്കിക്കൊടുക്കുന്നു. അതിനു നിഷ്പോഷില്ല. നാം ഏതു രുചിയെപ്പോലും ഭാവൽക്കരുണമില്ലെങ്കിൽ അതിനു വിനാശം വരികയ്ക്കില്ല ഈ ബാഹുല്യം ആ ബന്ധാന്തിരൂപമായ നാരിയെ് തെ ബാധയായിത്തീർക്കട്ടെ. ഒഴിയാബാധയായി തീരണമെന്നു സാരം ബാധാപശമനഭാരാൽ സ്വാഭാവികമായ സ്ഥിതി മാറിപ്പോകും നമ്മുടെ മനസ്സിൽ സ്വാഭാവികമായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ബന്ധാന്തിയെ ബാഹുല്യം ബാധിച്ചു മാറ്റിക്കൊണ്ടുപോയപ്പോഴാണു് ആ ഭക്തി മാറിയാൽ മനസ്സ് ശുദ്ധസത്യാസ്വരൂപമായി ഭവത്ത് ജനനാപസമാധി. തദാസ്വാന്തര്യമായി, സമുദാനന്ദസ്വരൂപമായി; സാത്രം പ്രസഭകതമായി. അതിനായി നമ്മൾ നിരന്തരം കൈ

നൂറ് ശ്രീവിഷ്ണുപാദാദികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

കിരുകുട ബാഹുക്കൾ, മോഹമഹാനിദമു-എനിക്കു മോഹമാനിയെ ഓന്നൊന്നു കൂട്ട

ബാഹുസ്തരി:—തന്മിരുപതിയുടെ നിരവധി ആയുധസമൂഹത്തോടു കൂടിയ ബാഹുക്കൾ നമ്മുടെ മോഹത്തിന് നശിപ്പിക്കുന്നതിന്റെ “സഹസ്രപാദാക്ഷിശിരോത്ത്വം” ഇത്യാദി ഭിക്ഷകളിലെ സഹസ്രപാദത്തിന് ആയിരം എന്ന പദ്യംപൂർത്തമല്ല ധരിക്കേണ്ടതെന്നും നിരവധി എന്ന അപദ്യംപൂർത്തമല്ല ധരിക്കേണ്ടതെന്നും മുൻപേ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതാണ്. മോഹന്റെ ബാഹുക്കൾക്കു വിശ്വപരിചാരണം എന്നൊരു വൃതധാരണം മാത്രമുള്ളൂ. വേദകർമ്മമായ മോഹയെ കർമ്മിയന്മാരും നിർമ്മാണത്തിൽ അതിസമർത്ഥരും ആണ്. ആ ബാഹുക്കൾ ആ ബാഹുക്കളുടെ സ്ഥിതിയെക്കൊണ്ടു നാദാദിഭാഗവതപംഗാനന്ദാർത്ഥം ഇതുവരെ അറിയാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. അത്യന്തസഹജങ്ങളും അവിചാരികങ്ങളും ആയ നിരവധി യശസ്സുകളെ സമ്പാദിച്ചുവെന്നുവ. ബ്രഹ്മാണഡത്തിൽ നടക്കുന്ന അത്യന്തകുലശരീരകളും കൗമാരകൾ ആ ബാഹുക്കളാണ്. അവിടുത്തെ സുയ്യധങ്ങളും അത്യുഷ്മളങ്ങളാണ്. ജ്ഞാനാദധനികൊണ്ടുതന്നെ ശത്രുസമൂഹമർദ്ദനം ചെയ്യുന്ന ധനുസ്സു; നാഗമാത്രക്കൊണ്ടുതന്നെ അസുരന്മാരെക്കൊല്ലുന്ന നാഗയണപ്രസംഗം; അസുരന്മാരെക്കൊല്ലുന്ന നാഗകുലം; സകല തേജപുഷ്പങ്ങളും മേജസ്സുകളാകുന്നതാണ്. അതിശയമരുന്ന തൃപ്തിയും; പരസ്സമഗ്രം ശത്രുമർദ്ദനം ചെയ്യുന്ന കൗമേദികീരദ; അശ്വനിൻകർമ്മപദ്ധതികളിലെ ധനികളെന്ന പദങ്ങളും; എന്നുമൊക്കെ നിരവധി ശത്രുസമൂഹത്തെ ധരിച്ചിടുന്നതാണ് ബാഹുക്കൾ. മറ്റിയുടെ—സംസാരത്തിന്മാരിലായ മറ്റിയുടെ—ആ സഹസ്രബാഹുക്കൾ നമ്മുടെ മോഹമോഹികളെ ഇല്ലാതാക്കി ഏകദേശം സത്യ സ്വരൂപമാക്കി ചെയ്യട്ടെ.

കണ്ണാകുളം ഗവണ്മെന്റ് കലാകര്യലയം:-

കുടുംബലോകസ്രവസ്തോകരം -

അദ്വൈതം: കൗസ്തുഭസ്വാർഥശുദ്ധിപരിത-

ചേരിയ പള്ളം വിഭാഗം

കണ്ഠ:ശ്ലേഷ്മാശ്ചരമാ: കര പലായ പരിഭവ-

ଉତ୍କଳ ସମ୍ରାଜ୍ୟ

ചെലവുകൾക്കുവേണ്ടി കണക്കു വെച്ചു മെ മതി.

കണ്ടുഭാവം വിചാര

22

രേ=യാതായ കണ്ഠാ, കണ്ഠാകുന്ദാദ്ഗതൈഃ=കണ്ഠ
 പ്രദേശത്തുള്ള പ്രാണപ്രവാഹനാൽഭൂതങ്ങളായി, കനകമ
 യവസന്തംബധാരാശ്രയഃ ഉദാഹരണകനകരത്നയക്ഷമാ
 യി വസി കനകം=മുഖം കിരണങ്ങളാൽ മനോഹര
 ങ്ങളായിരിക്കുന്ന (ഇപ്പോൾ നമുക്കു ദാനം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ട്
 ിരിക്കുന്ന) കൗസ്തുഭസ്യ അപി=കൗസ്തുഭത്തന്നെ; ഉഷഭിഃ ഉ
 ഭ്യോഭൈഃ=നാരികരായ പ്രഭകളാൽ വാപവിതഃ സന്തഃ
 വർദ്ധിപ്പിക്കപ്പെട്ടതാകട്ടെ, ചന്ദ്രവർണ്ണഃ ചന്ദ്രാതിപചന്ദര
 വർണ്ണനാഭശ്രീ ശോഭിതഃ. രമ.യാഃ കണ്ഠാശ്ശേഷ-മ
 ഹാമക്ഷിപ്തൈഃ കണ്ഠാശ്ശേഷഭാഗാൽ, കവചായാശ്ച ഭൂ
 റ്റിതൈഃകരണപദങ്ങളാൽ അമ്മയെപ്പറ്റത്തപ്പെടാതെ,
 ഭൂതരൂപ-സുരരൂപമായി, ദാമധരശാലസപരൂപമായി
 ിരിക്കുന്ന, അത്രയൊക്കെ കണ്ഠ-ഈ മഹാവിഷ്ണുവി
 ന്റെ കണ്ഠത്തൽ, മേലരി കണ്ഠഭാഗം വിമല വസന്ത
 ണ്ണൈർ ബലി അഥവാ മന്ദിരം ആവസ്യഭാഗം വെടി
 ണ്ണു വസിക്കട്ടെ.

കണ്ഠസ്തുതി:—ഭഗവതുകണ്ഠത്തിൽ നിറവയി ആദാ
ണസമൃദ്ധം പ്രകാശിച്ചുനാ. കന്ദകമലകന്ധാലങ്ങളുടെ കി
രണജാലം അതിമനോഹരമായി ശോഭിക്കുന്നു. കന്ഠസ്തു
തിയിന്റെ അതിമനോഹരമായ പ്രഭ ദിഗന്തരാളത്തെ പ്രകാശി

ആന ത്രീപരീതപാദാദികേശാന്തവർണ്ണനാസ്തോത്രം

മുപ്പിടുന്നു. സ്വതഃ കണ്ഠം പ്രകാശമാനമാണ്. ഇപ്രകാരമുള്ള പരിവർണ്ണങ്ങളാൽ വിവിതമാണ് ആ കണ്ഠം വിഭജിക്കുന്നത്. തന്നെയോ? തത്പ്രദാരാശികളാൽ കണ്ഠം പലപ്പോഴും വിഭജിക്കപ്പെട്ട ഭാഗങ്ങളായിത്തീർന്നു. പക്ഷേ ഗോവിന്ദ! ആ കണ്ഠത്തിൽ സ്വതഃ ഗോവിന്ദപദം വെളുത്തു. തത്കണ്ഠാഭ്യോമധാവിതയാമഹ് ഭഗവതി ഏനാ പാപത്തതുകാഞ്ച ശരൈശ്ചക്രം സ്ഫുടമാകുന്നു. ഭഗവതീകരതപകങ്കണങ്ങളാൽ ആ ശരതലം മുദ്രിതമാകുന്നു. സുഭാസപത്മപാദം മഹാപാദമായിത്തീർന്ന ആ കണ്ഠത്തിൽ ഏകദാ മതി പാദിക്കപ്പെട്ടു. യാതൊരു അപമൃദാ വരും പ്രകാശം നൽകാതെ. സുഭാസമയവും സമുദിതനവസംഖ്യമാദധാരാഃ വൈകണ്ഠൈർ കണ്ഠത്തിൽ വാദിക്കുന്നമതിൽ ആവാം വെടിഞ്ഞുതന്നെ വേണമല്ലോ.

പത്മാനന്ദപ്രഭാപരിവർണ്ണന

ത്രീപരീതപാദാദി

കാദേവ കാദേവ കേവലപ്രവരശരവരാ

പൂർണ്ണൈഃ പ്രദർശിത

വക്ത്രാകാശാന്തരനാഥിരവതിനിതലം

ഭക്തതരൈഃ പരദാ

ത്രീഭൂർഭൂതവാസോദ്യമണ്ഡിതവതഃ

നാശനോഽസ്തപാശന

൩൫

യഃ യാതൊരു ഭക്തവാസസ്സ" (അധരോഷ്യജ്ഞാനം.) പത്മാനന്ദപ്രഭാതാപകുളീഭവിഷ്ണു" ആനന്ദത്തെ കൊടുക്കുന്നവനായി. (താമരയ്ക്കു ആനന്ദത്തെക്കൊടുക്കുന്നവനായി.) പരിവർണ്ണനത്രീപരീതപാദാദിപരിവർണ്ണന കരതപ്രദയാൽ പരിതമായിരിക്കുന്ന അഗ്രഭാഗത്തൊടു കൂടിയിരിക്കുന്നവനായി. (പരിവർണ്ണന അജ്ഞാതൻ പ്രഭ

യാൽ പരീതമായ മുൻകാഗതോദ്യോഗിയായതി) കാശി
കാശികണ്ഠപുവരശശധരാ പുരണേന്ദ്രിണഃ ഉചിതസമ
യങ്ങളിൽ പാഞ്ചജന്യമാകുന്ന ചന്ദ്രന്റെ പുരണത്തിൽ സ
മർപ്പനായി. (ശുക്ലപക്ഷതിരികളിൽ ചന്ദ്രൻ വൃശ്ചികമാ
ക്കുന്നതിൽ സമർപ്പനായി—ആദിത്യനാണു ശുക്ലപക്ഷതി
യികളിൽ ചന്ദ്രൻ വൃശ്ചികത്തുണയെന്നു സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കു
ന്നു) വക്ത്രകാശേന്ദ്രസ്ഥഃ വക്ത്രകാശേന്ദ്രകാശേ
ത്തിന്റെ മദ്ധ്യഭാഗത്തു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതായിട്ടു്. (ആ
കാശേന്ദ്രസ്ഥനായിട്ടു്) ഭാരതാര്യം വക്ത്രകാശേന്ദ്രകാ
നാ നക്ഷത്രസമൂഹത്തിന്റെ ശോഭയെ നക്ഷത്രശോഭയെ
തിരുത്തുന്നതിന്നു സ്പർശിക്കുന്നു. ശ്രീഭട്ടാര്യസൗഭാഗധാരസം
ഖ്യാനം വക്ത്രകാശേന്ദ്രത്തിന്റെ ഈ ഭാഗം സ്പർശിക്കുന്ന ആദി
ത്യൻ. നക്ഷത്രാഭിജ്ഞാനാശനായ: പുര പാപമാകുന്ന
തമസ്സിനെ നശിപ്പിക്കുന്നതിന്നായി വക്ത്രകാശേന്ദ്രം. (ആദിത്യൻ
തദോദയശേഷമാണെന്നു്) അസ്തമിക്കുക.

ഭരണവസനസ്തുതി:-- മഹാവക്ത്രിയുടെ മഹാഭാഗ്യശ
വധിയായ വിഷ്ണുഭഗവന്റെ അധരോഷ്ടഭാരം നമ്മുടെ പാ
പതമസ്സഞ്ചയധാരകളായിട്ടു വക്ത്രകാശേന്ദ്രത്തി
യുടെ മനസ്സിന്നു ഭരണമാത്രത്തിൽ പോലും പ്രതിനിധിത്വം
പ്രദമാണെന്നു കൊടുത്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു അത്യന്തം പ്ര
കാശിക്കുന്ന രക്തപ്രദാസമൂഹത്താൽ സർവ്വതഃ പരിപ്രസിക്ക
ന്ന അഗ്രഭാഗത്തോദ്യോഗിയായ ണു്. മുഖഭാഗം തൊന്നി
പ്പഴംപോലെ തുളുമ്പിക്കുന്നവയാണു്. ഉചിതസമയങ്ങള
ളിൽ പാഞ്ചജന്യനിന്നുതന്നെ ചന്ദ്രിപ്പിക്കുന്നതിൽ അതിസ
മർപ്പമാണു്. ആ ധവനി ശോകത്തെ മേൽക്കീഴ് മറി
ക്കുന്നതിന്നു പ്രസി സമർപ്പമാണു്. മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ വ
ക്ത്രമാകുന്ന ആകാശമദ്ധ്യത്തിൽ തേജോമയങ്ങളായി പര
സ്പർശിക്കുന്നു. തെങ്ങുകളെ കാത്തിയെ അധഃകരിക്കുന്നു
പോലും, അവയെ പ്രഭയില്ലാത്തവയാക്കിത്തീർക്കുന്നു. ശ്രീഭ

നമ്പ്ര ത്രിവിഷ്ണുപാദാദികേശാനന്ദവർണ്ണനസ്തോത്രം

തന്മാവിന്റെ ഭക്തവാസസ്സ്യ എന്ന പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് ഐശ്വര്യഭാവമായ മഹാലക്ഷ്മി തന്റെ സ്വന്തമാക്കിത്തീർത്തിരിക്കുന്നതാണെന്നു വിചാരിക്കണം. തത്ത്വജ്ഞാനത്തിൽ സകലൈശ്വരങ്ങളും സാമന്തമാകുന്നതാണെന്നു ധ്യാനിപാപത്തെ തമസ്സാക്കിക്കളിപ്പിരിക്കുന്നു. പാപതമോധപം സകലായ ഭക്തവാസസ്സ്യ പാപവിനാശകമായി ഭവിക്കട്ടെ. ഉച്ചിഷ്ഠമോദസപാദസ്യം അനന്യാത്വത്തിൽ സ്പഷ്ടമാക്കിയിരിക്കുന്നു.

നിത്യം സ്തോമാതിഭക്താനിജകമിതൂരലം.

വിപ്രയോഗാക്ഷമായാ

വക്ത്രേന്ദോരന്താഃഃഘ്രേ കൃതചസതിരിചാ-

ഭാതിനക്ഷത്രരാജിഃ

ലക്ഷ്മീകാന്തസ്യകാന്താ കൃതിരതിവിമലസ-

ന്ദപലമുക്താപലപ്രീതി-

ദൃതാജി സന്തതം സാ നതിനാതിനിഭതാൻ

രക്ഷതാഭക്ഷതാൻ.

ന ന്ന

ഇതേയായാതിഭക്താവി. നിത്യംസ്തോമാതിഭക്താൻ= നിരന്തരമുള്ള സ്തോമാതിഭക്താൻ എന്നു പാദം. നിജകമിതൂര= തന്റെ ഭക്താവിന്റെ. വിപ്രയോഗാക്ഷമാ= വിപരീതത്തെ സഹിക്കാത്തതായിട്ട്. വക്ത്രേന്ദോഃ അന്താരം= മുമ്പെത്രന്റെ മദ്ധ്യസ്ഥത്വം. കൃതചസതിരിചാ= കൃതചമെടുത്തിരിക്കുന്ന. നക്ഷത്രരാജിഃ ഈ അപരത്തെ ഭാതിനക്ഷത്രം ജ്യേഷ്ഠ എന്നു തോന്നുമ്പോൾ അത്യന്തം ശോഭിക്കുന്നു. കാന്താകൃതിഭംഗനോ ഹരാകൃതിയോഃപ്രീതിയുതം. കാന്തി വിമലസന്ദപലമുക്താപലപ്രീതി= അത്യന്തം പ്രകാശമാകുന്ന അതിസുന്ദരമായ മുത്തമണികളുടെ ശോഭാപാലമുള്ള ശോഭയോടുപ്രദിയുതം. അക്ഷതാ= നാശമില്ലാത്തതുമായ. ലക്ഷ്മീകാന്തസ്യകാന്താജി= മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ ആ ഭക്താജി. നതിനാതിനിഭതാൻ

നന്നമസ്സരികകേ സ്സതികകേ മുതലായവയിൽ തല്പരനായ നമ്മളെ. സന്തതം ക്ഷമാതം - എപ്പോഴും രക്ഷിക്കട്ടെ.

ഒന്നാളിസ്സതി:—നിന്നുനമ്മളെ അത്യന്ത പ്രേമംനിമിത്തം തന്റെ കാമകന്റെ വിരഹത്തിൽ ക്ഷമയില്ലാത്തവളായി മുഖമാകുന്ന ചന്ദ്രന്റെ മദ്ധ്യത്തിൽ വസിക്കുന്ന നക്ഷത്രസമൂഹമോ എന്നു തോന്നുമോ. മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ ചന്ദ്രകാന്തിയെ കവർന്നു മുഖാന്തലാക്കുന്ന തന്മിത്വവദിയുടെ കിരണാപ്ലവീകാസൂക്ഷ്മമായ ഒന്നങ്ങരം വിരാജിക്കുന്നു. ഭൗതികഹൃദയങ്ങൾ അക്ഷമയും പ്രേമാധികസ്ഥാനതയും തേജോമന്ദിയും എന്നു ഒരു ഭാഷ്യ തന്റെ ഭൗതികതയെ നിവീനപിത്തയായി വസിക്കുക സാധാരണയാണു്. ചന്ദ്രന്റെ ഭാഷ്യമാണു താരകൾ എന്നതു ലോകപ്രസിദ്ധവുമാണു്. വൃദ്ധിക്കുയങ്ങളുള്ള ചന്ദ്രനെ ഒരിക്കലും പിരിയാതിരിക്കുന്നതിനോ എന്നുതോന്നുമോ. അവ തന്മണ്ഡലമദ്ധ്യവർത്തികളായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. ലക്ഷ്മീഭഗവതിക്കു വ്യത്യാസമില്ല. ഭൗതികവൃദ്ധിക്കുയങ്ങളും മനുഷ്യ ഇവിയെക്കൂട്ടി. മിക്കവാറും ഭൗതികവൃദ്ധി അനാചാരിച്ചാൽ കാണുകയില്ല. അദ്ദേഹം ഭക്താത്മവർത്തിയാണു്. ലക്ഷ്മീദേവിക്ക് അല്പം ഒരു മദമുണ്ടു്. ആ മദം തീർത്തു ഭക്തിസംവർദ്ധനയാക്കുന്നതിന്നു ഭഗവാൻ സ്വയമേവ അപ്രത്യക്ഷനായിത്തീരാറുണ്ടു്. അങ്ങനെ വരരുതെന്നു കരുതി എല്ലാപ്പോഴും ആ ദേവി സേവിച്ചുകൂടിയിരിക്കുകയാണെന്നു ധ്വനി. അവയുടെ ആകൃതിയോ ആകർഷകമാണു്. കാണും ഇവയ്ക്കെ എന്നപോലെ ഭക്തപിത്തത്തെ ആകർഷിക്കുന്നതാണു്. അത്യന്ത പ്രകാശിക്കുന്ന മൂന്നുമണികളുടെ കാന്തിയെ ജയിക്കുന്നതാണു്. പോരാ, അതിമനോഹരവുമാണു്. പിന്നെയോ നാശമില്ലാത്തതാണു്. ജനനമരണാദിരഹിതവുമാണു്. നിത്യനായ ഭഗവാൻ നാശമുണ്ടെങ്കിലല്ലേ ആ ഒന്നങ്ങരംകൾ നാശമുള്ളു. അതൊട്ടില്ലതാനും. അപ്രകാരമല്ലാമിരിക്കുന്ന ഒന്ന

രാജി നമ്മളെ രക്ഷിക്കട്ടെ. നമ്മളെ ഏന്തപറഞ്ഞാലാറെ യെല്ലാമാണ്. പരമഭോഗവതന്മാരെയാണ് വിവക്ഷ. അവരുടെ ലക്ഷണമല്ലേ അന്തിവിശേഷം. ഭോഗവതന്മാരാകാൻ വലിയ വിഷമമില്ല. സഭഃസമയവും ഭോഗവാനെ ഭണ്ഡനമസ്കാരം ചെയ്തുകൊണ്ടോ സ്തോത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു സ്മരിച്ചുകൊണ്ടോ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ചിന്തയുണ്ട്. അവരുടെ സകലാവയവങ്ങളും തദനസരണങ്ങളായ പ്രവൃത്തികൾ ചെയ്തുകൊണ്ടു ഇരിക്കും. ഓ മഹാകവി ഇപ്രകാരം രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു (മുക്തമാലാകന്താവായ ഭക്തനാത്മം—പരമഭോഗവതൻ—കലശേഷാരംവാർ.)

“ജിഹ്വേ! കീഴ്ത്തയകേശവം മുനിപം
 ചോതോ! ജേന്ത്രീധരം
 പാണിദന്ദവ! സമർച്ചയാമൃതകഥാഃ
 ത്രോത്രദന്ത! തപഃശുഭം;
 കൃഷ്ണം ലോകമപോ മനദന്ത! ഹരേർ-
 ഷ്ടമാശ്വരിയുഗ്മാ! ലയം
 ജിഹ്വേപ്രാണ! മുക്തമാലാമുദ്രസീം!
 മൂലം! നമഃയോഃക്ഷരം”.

൩൬

അല്ലയോ നാഭേ! നീ കേശവനെ കീർത്തിച്ചാലും; അല്ലയോ ചേതസ്സേ! നീ മുനിപവാനെ ഭജിച്ചാലും; അല്ലയോ പാണിദന്ദവേ! നീ ത്രീധരനെ വഴിയടക്കുവണ്ണം അർച്ചിച്ചാലും; അല്ലയോ ത്രോത്രദന്തവേ! അമൃതകഥകളെ കേട്ടാലും; ലോകമപയവേ! കൃഷ്ണനെ കൺകളിടെ കണ്ടാലും; ഹേ അശ്വരിയുഗ്മാമേ! മഹാവിഷ്ണുവകൻറെ ആവയത്തെ (വിഷ്ണുഃക്ഷത്രദർശനേത്തിനായിക്കൊണ്ടു) ഗമിച്ചാലും; പ്രാണവേ! മുക്തമാലാമുദ്രസിയെ പ്രാണിച്ചാലും; ഹേ മൂലാവേ! അയോഃക്ഷരനെ നമസ്കരിച്ചാലും; സകലാവയവങ്ങളേക്കും പ്രവൃത്തി കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭക്തന്മാരെ

[illegible]

ബ്രഹ്മൻ! ബ്രഹ്മണ്യജ്ഞാനം മുതിർച്ചിയിൽ

ഭോ!സംഭാസ്യേതപാം

ശാരദ! ശബ്ദ! ത്രിപ്രാകീമന്യസികിമന്യ-

ကံဘဒ္ဒဘဒ္ဒိယ လှေကား

ഇതരം സേവനവും സൗജന്യമായി

מחבר: ד"ר יצחק שניידר

ကျေးဇူးတင်အပ်ကြောင်း ဝမ်းသာစွာ ရေးသားပါသည်။

၁၀၂၁၃၆၇၈၉၁၀၁၁၂

223

[illegible]

വചനസുധാസ്തതി: — ഭഗവത് പാദപ്രണതികാംക്ഷി
 ച ചന്ദ്രികാ ദേവസ്തമം വന്ദന നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു, 'സ്തോ
 ത്രാദികളാൽ തന്തിരുവടിയെ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുത്തി വീണ്ടും വി
 ങ്ങും പ്രണതി ആചരിച്ചു. തത്സമയം മുഖോദ്ഗമിതമാ
 യ വചനാമൃതം അവരെ സന്തോഷിപ്പിച്ചു. ഈ വാക്കുക
 ളുടെ ശൈത്യവും മാധുര്യവും ശ്രവിക്കേണ്ടതാണ്. ത
 ന്റെ നാദീകമലസംഭാസനായ ബ്രഹ്മാവിനോടു് ഒരു ഗുരു
 ഭൂതനെന്ന നിലയിൽ അല്ലയോ പ്രഭാപതേ! അങ്ങയുടെ
 ബുദ്ധി പരബ്രഹ്മലീനയായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നില്ലയോ? എ
 ന്നു ചോദിച്ചു. സാമ്യമെന്ന നിലയിൽ പരമേശ്വരനോ
 ടു കശനം പ്രചരിച്ചു. ഭൂതമെന്ന നിലയിൽ ഇന്ദ്രാദികളോ
 ടു നിജരം പരസ്പരസ്തേയമോതോടുളളി ത്രിലോകിയെ രക്ഷി
 ക്കുന്നില്ലയോ? എന്നു ചോദിച്ചു. തന്നിൽത്തന്നെ നൽകി
 മിത്തനായ - ഭക്തോത്തമനായ — നാരദാദി മഹർഷി
 പുഗോവന്മാരോടു നിങ്ങളുടെ പരമാനന്ദമെന്നയല്ലേ എ
 ന്നു ചോദിച്ചു. വേദോച്ചാരണപടുമായി നിഗമകാതലാ
 യിരിക്കുന്ന ബ്രഹ്മാവിനോടു പരബ്രഹ്മത്തിൽ ദ്രവബുദ്ധി
 സ്ഥിതിചെയ്യുന്നില്ലയോ എന്നതെന്നയാണു ചോദിക്കേണ്ട
 ത്ത്. അവരവരുടെ സ്ഥിതി അറിഞ്ഞാണല്ലോ ചോദ്യംചെ
 യ്തേണ്ടത്. പരസ്പരം സ്തേഹിതന്മാരുടെ കശലത്തിൽ പ
 ല സംഗതികളും അടങ്ങിയിരിക്കും. ദേവന്മാർ പരസ്പരസ്ത
 ങ്ഗികളല്ലാതിരുന്നാൽ മാത്രമേ മൂന്നുലോകത്തിനും ഗുണമു
 ണ്ടാകുകയുള്ളൂ. രാജ്യത്തിൽ അന്തഃമുദ്ര വരുത്തേ
 ള്ലോ. പരമഭാഗവതനായ നാരദാദിമഹർഷീശ്വരന്മാർക്കു
 ഭഗവാനെ ഭരിക്കുന്നതുതന്നെയാണു പാമദാഗ്നം. ഇപ്ര
 കാരം തന്റെ ഭക്തന്മാരോടു് ഓരോന്നു ചോദിക്കുമ്പോൾ
 തിരുമുഖചന്ദ്രനിൽ നിന്ന് അമൃതമയമായ വചനം പുറ
 പ്പെടും. ഈ വചനം നമ്മുടെ മാനസത്തെ ആഹ്ലാദി
 പ്പിക്കട്ടെ. അമൃതകിണറായ ചന്ദ്രന്റെ പ്രഭാജാലം
 ലോകരെ ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നത് അനുഭവമാണു്. ബ്രഹ്മാ

ബദ്ധസൃഷ്ടിസ്ഥിതിവിനാശകനായി വേദവേദനായി ആദി
മധ്യാന്തരഹിതനായി ഭക്താനുഗ്രഹദായകനായി പരബ്ര
ഹ്മാനന്ദസപരൂപനായിരിക്കുന്ന ഭഗവൽക്കർമ്മവചനനിര
സ്തമിതമായ വചനപീഠാലം നമ്മുടെ മാനസത്തെ ആമ്
ളാദിപ്പിക്കുമോ എന്നു ചോദിക്കാനാല്പ. ആ വചനമനുസ
ര്യ നമ്മുടെ മനസ്സിനെ ആമ്ളാദിപ്പിക്കട്ടെ.

കണ്ഠസ്ഥസപ്തകഭൂതാജപമകരമഥാ
കണ്ഡലപ്രാതഭീപ്യ-
മാണിക്യശ്രീപ്രതാപൈപാമിളിതമളി-
ശ്യാമളം കോമളയത്
പ്രോദ്യത് സുശ്ലാശ്ശരാജനരതകമുകരാ-
കാരചന്ദനം മുരാഭേർ
ഗാഢമാഗാമിനീംനോഹയതുവിപദം
ഗണ്ഡമാമണ്ഡലമതത്.

നവ്യ

കണ്ഠസ്ഥസപ്തകഭൂതാജപമകരമഥാ കണ്ഡലപ്രാ
തഭീപ്യമാണിക്യശ്രീപ്രതാപൈപാമിളിതമളി-
ശ്യാമളം സപ്തവർണ്ണഭാരാഭൂതിയവയം അതിമനോഹരമളാ
യി ഉജ്വലത്തുകളായവയും ആയ മകരാകൃതിയിലുള്ള മഥാ
കണ്ഡലങ്ങളിൽ ഏതുമായി പ്രകാശിക്കുന്ന മാണിക്യങ്ങളു
ടെ പ്രഭാവുപനത്താൽ. പരിമിളിതം=സമ്പന്നവ്യാപ്തമാ
യതും. അളിശ്യാമളം=അളിപ്പെട്ടപ്പോലെ ശ്യാമളവർണ്ണത്താ
ഭൂതിയതും. കോമളം=അതിമനോഹരമായതുമായ. യത്=
യാതൊരു ഗണ്ഡമണ്ഡലമുണ്ടോ. മുരാഭേർ=മുരാമിയുടെ.
പ്രോദ്യത് സുശ്ലാശ്ശരാജനരത മകരാകരചന്ദനം=ഉദിച്ചു
യന്ന് സുശ്ലാശ്ശരാ അല്ലെങ്കളപ്പോലെ പ്രകാശിക്കുന്ന മരത
കാന്തതാൽ നമുക്കിരമായിരിക്കുന്ന കണ്ഠാദികളുടെ ആകൃ
തിയെ ഹരിക്കുന്ന. യത് ഗണ്ഡയോമണ്ഡലം=ആ ഗണ്ഡ
മണ്ഡലം. നഃ=നമ്മുടെ. ഗാഢം=ദൃഢങ്ങളായി അനേ

൭൪ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാഭികേശാന്താർജ്ജുനസ്മൃതം

കാനൽകരങ്ങളായ) ആശാമിനീം=സംഭവിച്ചിരിക്കുന്ന വിനാശം=വിനാശത്തിനെ. ഗമയതു=ഗമിച്ചിരിക്കട്ടെ. ഭൂരികരിക്കട്ടെ എന്നാശയം.

ഗണ്ഡമണ്ഡപസ്തുതി:—മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ ഗണ്ഡമണ്ഡപം നമ്മുടെ വിഷ്ണുവിനെ ഭൂരികരിക്കട്ടെ. എന്നെന്താണു ഗണ്ഡമണ്ഡപം? സപ്തർഷിർമ്മുഖമേ നാതിമനോഹരമുപായമൊ മകരകണ്ഡം അഥം തന്തിവച-ിയുടെ കണ്ഠം ഉൾ നഥിൽക്കൊണ്ടുനാ. നാദത്തിൽ, ഭോജ്യങ്ങളായ മണികൃഷ്ണരംഭം തിരിച്ചിരിക്കുന്നു. നാതിന്റെ പ്രദമോ സർവ്വവ്യാപിതൃവിടുന്നു. നാതിന്റെ മഹത്തമമായ പ്രദമോ സർവ്വപ്രിയമേണ ഗണ്ഡമണ്ഡപം. വാണിൻകൂട്ടം-ഭൂമി-പ്രദമോ ഭോജ്യം പ്രദമോതികാവാതാമ്. പേരാ നാതിമനോഹരമെന്നാണു് പ്രിയയന്നു സർവ്വനെല്ലു പ്രാപ്തം അത്യന്തം പ്രാപ്തി പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന മനോഹരമൊക്കെ മഹാമഹിമയിലുള്ള കണ്ഠാഭിമുഖം കാനൽക്കര ചെയ്യുന്നതാണു്. മഹാകാരുണ്യമുള്ളൊരാളാണു് തോന്നാമെന്നു സ്പഷ്ടമായി നിർവചിച്ചിരിക്കുന്നവകളാണു ഗണ്ഡമണ്ഡപങ്ങൾ. നാദ പാപധർമ്മനം ചെയ്യരുത്.

വക്ത്രാഭാഭോസന്തം മഹാഭാരമുണിം

പകപഞ്ചിംബാഭിരാമം

ദൃഷ്ട്വാ ഭാരം ത്രുകാശ്യ സന്ദർശനം ത-

സുണ്ഡമണ്ഡപമേവ

പോഷ ഭോജിപ്രവാതമാ ഭൂപണമുഗ്രസന്തം-

മണ്ഡപം വാണിൻകൂട്ടം

പോഷാശ്വ സ്മാനി-സ്യ പ്രസരണസന്തം മഹാ-

ണാഭനായ നാ സ്മാത്.

നന്ദൻ

൭൫. പാണമയംതാമര പോഷണം. വക്ത്രാഭാഭോസന്തം വക്ത്രാഭാഭോസന്തം. പകപഞ്ചിംബാ

ഭിരാം-തൊണ്ടിപ്പുഴപോലെ മനോഹരമായിരിക്കുന്നു. അ
ധമമണി-അധമമണിയെ. മുളമുളപ്പാ-പിന്നെയും പി
ന്നെയും കെട്ടിട്ട്. മേടം-ശംശിരുന്നതിനായി. അവ
തരങ്ങളെകൂടി-അവതരിക്കുന്ന ഇക്കത്തിന്റെ. സ്ഫുടം
ഇന്ധമണ്ഡായതേ-സ്ഫുടമായ ചുരുങ്ങുന്നതുപോലെ ആ
യി വെക്കുന്നു. ശ്രവണമുഗ്ദ്ധസതകണ്ഡലാഗ്രൈ-രണ്ടു
കണ്ണുകളിലും വസിക്കുന്ന കണ്ഡലങ്ങളുടെ പ്രകാശം.
ശോഭം-കൃതാതമാ-അത്യന്തം മനോഹരമാകപ്പെട്ടതും. പ്രാ
ണാബ്ധി-പ്രാണസ്യപ്രസരണസരണി-പ്രാണവായുവിന്റെ
സഞ്ചാരമാർഗ്ഗമായിരിക്കുന്നതും ആയ. മുളമുളപ്പാ
ണ-മുളമുളപ്പാ ആ പൊന്നം നദി-പ്രാണവായുസ്പന്ധത്-
നമുക്കു പ്രാണമോണ-നദിയായിത്തീർന്നു വരികയെട്ടു.

നാസികാസ്പന്ധഃ-നാസികാസ്പന്ധം-പുറത്തുനിന്നു ത
ന്നു വരുന്നതും ആനന്ദം പരം സിദ്ധം-ആ മുഖപത്മ
ത്തിൽ തൊണ്ടിപ്പുഴപോലെ അതിമനോഹരമായ അധമ
മണി-പ്രകാശിക്കുന്നു. ആ തൊണ്ടിപ്പുഴത്തെ പിന്നെയും
പിന്നെയും കെട്ടിട്ടു സംശയമന്യം കൊത്തുന്നതിനായി അവ
തരിക്കുന്ന ഒരു കല്ലിന്റെ ചുരുങ്ങുന്നതുപോലെ നാസിക
വിന്ധസ്പന്ധ. ആദ്യം ആ ഇകം സംശയമുണ്ടാകാമെന്നും.
ഒടുവിൽ ആ സംശയം മുറിയ്ക്കുവാൻ നീനം. പരം കൊമ്പി
നായിനകതന്നെ ഏതാ രീതിപ്പെടുത്താം. കൊമ്പത്താമര
മണ്ണി. നാസികയുടെ അതിമനോഹരമായ സ്ഥിതി പ്ര
കാശമുണ്ടാകട്ടെ. ശ്രവണമുഗ്ദ്ധം പരിസ്ഫുട
കുന്ന കണ്ഡലങ്ങളുടെ പ്രകാശം ആ നാസിക ആകാശമാ
ക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇന്ധമണ്ഡായമാണെന്നു വിശദീകരിക്കുന്നു.
നല്ലപോലെ ശോഭിക്കാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന എന്നർത്ഥം. മതി
യോ? പ്രാണവായുവിന്റെ സഞ്ചാരമാർഗ്ഗവുമാണു്. യാ
തൊരു താമ്രപ്രകാശം പ്രകാശനാഥൻ ഗുഹി താമ്രകാശ
തന്നെയായിരിക്കുന്നു. നാസികയുടെ പ്രാണാബ്ധിനായതു

ഒന്നു ത്രിവിഷ്ണുപാദാദികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

കൊണ്ടു സാധാരണക്കാരുടെ പ്രാണവായു എന്നപോലെ വിപാരിക്കത്തു്. അപ്രകാരമെല്ലാമിരിക്കുന്ന നാസിക നമുക്കു പ്രാണദാനത്തെ ചെയ്തുകൊടുത്തു. പ്രാണാനിലന്റെ പ്രസരണസരണിയായതുകൊണ്ടു് പ്രാണദാനത്തിനു ശക്തമെന്നു സിദ്ധിച്ചു. വിശ്വരൂപിയുടെ പ്രാണാനില പ്രസരണസരണിയായതുകൊണ്ടു യാവർദ്ദം പ്രാണപ്രദാനത്തിനു ആ നാസിക ശക്തമെന്നു ധ്വനിപ്പിച്ചു. ജീവസന്ധാരണത്തിനു ജു പ്രാണദാനമാണോ നൽകേണ്ടതു്. അല്ലല്ല. ഇഹ ലോകജീവിതപ്രാണദാനമല്ല. തത്സമീപത്തുചെന്നു സഭാസമയവും തന്തിരുവടിയെ ദർശിക്കുന്നതിനു നമ്മുടെ ആത്മാവിനു കഴിവുണ്ടാക്കിത്തീർക്കണമെന്നാണു പ്രാർത്ഥന.

ദിക്കാലൗ വേദയന്തൗ ജഗതിമുഹൂർത്തൗ

സഞ്ചരണൗകവീരൗ

ത്രൈലോക്യാ മോക്ഷപാവദിദധതിയന്തൗ-

രേവതൃപം മുനീന്ദ്രൗ

അസ്താനബ്ജപ്രദേതേ പ്രചുരതരതൃപാ-

നിർഭം പ്രേക്ഷമാണൗ

പാതാമാതാമൃത്യുശ്യാസിതരുവിരുവിരൗ

പത്മനേത്രസ്യനേത്രൗ.

൪൦

യഥേതദ്രൂപം ഏവ യാതൊരു തൃക്കണ്ണുകളുടെ രൂപത്തെത്തന്നെ. മുനീന്ദ്രൗ=മഹർഷിത്രൈശ്വരന്മാർ. ജഗതി=ലോകത്തിൽ. ദിക്കാലൗവേദയന്തൗ=ദിക്കുകേളയും കാലങ്ങളേയും പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവയും (അറിയിക്കുന്നവയും) അവയെ കൊണ്ടുതന്നെ. ത്രൈലോക്യാ=മോക്ഷപാവ=മൂന്നു ലോകത്തിന്റെയും ആലോകനത്തിനുള്ള ഭീഷണിയായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവയും. മുഹൂർത്തൗ=പിടുന്നവയും പഠിക്കുന്നവയും സഞ്ചരിക്കുന്നവയും ആയ. ഇമൗരവീന്ദ്ര=ഈ സൂര്യചന്ദ്രന്മാർ എന്നു്. പാവദിദധതി=അഭിധാനം ചെയ്യപ്പെടുന്നു. (പാ

യപ്പെടുന്നു) പ്രചാരമകൃപാ നിർരംപ്രേക്ഷമാണേ=അത്യധികതരമായ കൃപയാൽ സമ്പുഷ്ടമായി കടാക്ഷിക്കുന്നവയും. അബ്ജപ്രദേ=ശതപത്രപ്രദാകാസാങ്ങളും. ആതാമ്രശുക്ലാസിതജലിജലികേ=അല്പം ചുവന്നതും വെളുത്തതും കറുത്തതും ആയ കാന്തികൊണ്ടു മനോഹരങ്ങളും ആയ. പത്മനേത്രസ്യനേത്രേ=പത്മാക്ഷനായ വിഷ്ണുഭഗവാന്റെ നേത്രങ്ങൾ. അസ്സാൻപാതാം=നമ്മളെ പാലിക്കട്ടെ.

നേത്രസ്മൃതി:—വിശേഷമെന്നായ വിഷ്ണുഭഗവാന്റെ വിശാലനേത്രങ്ങൾ നിർമ്മലമായ പ്രഭാകരഹിതകണ്മാനാണെന്നു വർണ്ണനയായ മഹർഷിപുരാവന്മാർ വിളിച്ചു പറയുന്നു. ആ സൂര്യചന്ദ്രന്മാരോ ലോകത്തിൽ ദിക്ചക്രകാഘചക്രങ്ങളെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവരാണു്. ദിക്ചക്രങ്ങളെന്നാൽ പ്രാച്യാദിദിക്കുകളേയും, കാലചക്രങ്ങളെന്നാൽ മുഹൂർത്താദി പ്രളയപർവ്വതമുള്ള കാലങ്ങളേയും ധരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. സൂര്യചന്ദ്രാദി ജ്യോതിസ്സുകളില്ലെങ്കിൽ ദിക്ചക്രവായുക്കളുടെ ഒരു ജനാധിവാസവിഹീനമാകുമെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണു് ആ ജ്യോതിഃപ്രകാശങ്ങളെ നൈത്രലോകങ്ങളെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന ഭീമങ്ങളാണെന്നു പറയുന്നതു്. ജനതതിദി ലോകം മുഴുവനും കാണുന്നതിനുള്ള ആളാണെന്നു അവ. സൂര്യോപാസന തുടങ്ങിയുള്ളവയെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു “ആദിത്യാജായതേവൃഷ്ടിഃ തത്ത്വാനാം തതഃപ്രഭാഃ” ഇത്യാദി വേദവാക്യങ്ങൾ സ്മരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. ഭഗവാൻ നിമിഷിതനേത്രനായാൽ ലോകം ഇങ്ങിടയെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. പിന്നെയും പിന്നെയും സഞ്ചരിക്കുന്നവായന്നു പദപ്രയോഗംകൊണ്ടു യാതൊരു വിരോധവും കൂടാതെ പ്രത്യയോമാത്രം സഞ്ചരിക്കുന്നവയെന്നു ധ്വനിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. തത്കടാക്ഷവിഷേപങ്ങൾ അത്യന്താധിക കരുണാമയങ്ങളാണു്. ഭക്തതതിക്കെന്നു വർവക്ഷ. തന്തിയവദിമുഖേ കരുണാപൂരിതങ്ങളെ

ഒരു ത്രീവിഷ്ണുപാദാഭിഷേകോത്സവസ്തോത്രം

ഈ തൃക്കാകുലം ഭക്താർത്ഥിജനങ്ങളും ഭക്താനന്ദോ
 യങ്ങളും ആണ്. തത്സമഗ്രാപമോ ചെന്താമരങ്ങളും
 പോലെ മനോഹരങ്ങളാണ്. പിന്നെയോ അല്പാല്പമായ
 മദ്ധ്യം, ചെറുപ്പം, കറുപ്പം, ഈ നിറങ്ങളിലകലർന്നതാണ്.
 വെളുപ്പും കറുപ്പും നേത്രത്തിൽ വരാം. അല്പമായ കരു
 ത്തല്ലെങ്കിലും ഉണ്ടാകുന്നു. അതു പലപ്രകാരത്തിലാ
 കാം. ശരീരപ്രാജ്ഞയുടെ നേത്രങ്ങളിൽ — വിശേഷിച്ചു
 കടക്കുന്നുകളിൽ — അല്പം ഒരു കരുതല്ലെങ്കിലും പ്രകൃത്യാ ഉണ്ടാ
 യിരിക്കും. ഭക്തന്മാരുടെ പരിതാപംകൊണ്ടുണ്ടായതാണെ
 ന്നാവാം. ചെറുശ്ചന്ദ്രവർത്തമായ മഹാലക്ഷ്മിയെ വരണ
 നോക്കിയെന്നതുകൊണ്ടാണെന്നും ഉണ്ടാകാം. സംസ്ഥാ
 നപ്രകാരത്തിൽ കിടന്നുവന്ന ലോകത്തെ ഭരിച്ചുയർത്താ
 ണെന്നും വരാൻ പാടിപ്പോയ്ക്കിട്ടു. ഇന്നിപ്പോൾ പലപ്രകാര
 ത്തിലും വരാണെന്നു ചെന്താശീവന്മാർക്കറിയാവുന്നതാണ്.
 ഈ പ്രകാരമെല്ലാമിവിടുന്നു അത്യന്തമനോഹരങ്ങളായ തൃക്കാ
 കുലം നമുക്കു പാദിക്കട്ടെ.

പക്ഷാകാരാദികാളിസ്ത്വേദമുദികശശാ -

ജാലംസംശ്ലേഷം

നേത്രാംഭോജമുബോധോത്സുകനിദ്രതതാ -

നീനദ്രാഗ്ദ്ധാദേ

പക്ഷിനാമസംക്ഷിപ്തവിനയഗണാ -

പാദമഞ്ചാണാസനാൽ -

മൃദായനോദ്രതിദ്രിദ്രസമ്പകരാരാ

ഭൂലതേ ചാലയേതാം.

ശ്രീ

പക്ഷാകാരാദികാളിസ്ത്വേദമുദികശശാജാലംസംശ്ലേഷം
 പനേത്രാംഭോജമുബോധോത്സുകനിദ്രതതാ നീനദ്രാഗ്ദ്ധാ
 ദേ = അതാമൃദാകൃതിയിലുള്ള നാലുക്കുടുംബം സമൂഹത്തിൽ
 പരിസ്ത്വേദിക്കുന്ന നെന്തിന്നാകാകുന്ന ജാലംചന്ദ്രന്റെ സ

നഗ്നനും മേതുവായി അടുത്തിരിക്കുന്ന തൃക്കണ്ണുകളാകുന്ന താമരകളെ വികസിപ്പിക്കുന്നതിൽ ഉത്സുകങ്ങളായി നല്ല പോലെ പഠിപ്പിച്ചിട്ടിരിക്കുന്ന വണ്ടുകളുടെ പക്ഷത്തുവെക്കും പോലെയുള്ള പ്രദയോടു കൂടിയവയും, വഴിയികൂതവിണ്ഡഗണാപാഠശാലാണാസനാൽപ്പായം-ഭവനങ്ങളെ പക്ഷി കരിച്ചിരിക്കുന്ന അപാഠശാലാണങ്ങളെ അയക്കുന്നതിനുള്ള ബാണാസനത്തിന്റെ (വില്ലിന്റെ) അൽപ്പായമോടു കൂടിയവയും, ഭൂതിഭൂതിപ്പുസംകരം തേ-അത്യധികമായ ഐശ്വര്യങ്ങളുടെ ഉത്ഭവത്തിൽ അതിവേഗത്തോടു കൂടിയ പക്ഷിനാഥസ്വ-മഹാപക്ഷികളാണെന്നും, ഭൂതദൈവ-തകരം, അസ്സൽ-മോയേതാ-നമ്മാളെ പഠിപ്പിക്കും.

ഭൂതാസ്സതി: — വിശേഷം മനോഹരമായ നാൽപ്പതാകാരത്തിലുള്ള നെഹിതകത്തിൽ മൂന്നുകണ്ണുകളും വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ നെഹിതകത്തിന്റെ അലോചനത്തു പരികൃതകരം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. നെഹിതകമാകുന്ന അൽപ്പാളന്റെ ഭർത്താവിൽ തൃക്കണ്ണുകളാകുന്ന താമരകൾ കൂമ്പിയിരിക്കുന്നു. ആ താമരകളെ വിളമ്പുന്നതിൽ അത്യന്തോത്സുകങ്ങളായ ഷട്പദങ്ങളെപ്പോലെ പഠിപ്പിച്ചിട്ടിരിക്കുന്ന പരികർഷകകരം. പഠിപ്പിച്ചിട്ടിരിക്കുന്ന ഷട്പദങ്ങളുടെ പക്ഷത്തുവെക്കും മാത്രമേ കാണാൻ സാധിക്കുകയുള്ളൂ വാല്യ അതുപോലെ നാത്യന്തമനോഹരമായിരിക്കുന്നു ഭൂതകരം. പിന്നെയോ? ഭക്താഗ്രഗണ്യനായ ഭവനൻ ഭഗവൽ ഉപ്പാദം കണ്ടു വരികയാൽ എഴുതിയിരിക്കുന്നു. അതിനായി കാണാമസ്സനങ്ങളായ കാക്കകൾ അവരിൽ പഠിപ്പിച്ചു. ആ കാക്കകളുടെ ബാണങ്ങളും പരികർഷകങ്ങളെ ആ കാക്കകളാണെന്നുള്ള അയക്കുന്നതിനുള്ള മാർഗ്ഗമേ ആകട്ടെ എഴുതിയിരിക്കുന്നു. ചാലം മുറുമുറു. പകുതി മാത്രമേയുള്ളൂ. ഓരോ പരികരവും എന്നു മനസ്സിലാക്കേണ്ടതാകുന്നു.

൮൦ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാഭികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

മതിയോ? പോരാ, അത്യധികമായ ഐശ്വര്യങ്ങളുടെ ഉല്പത്തിസ്ഥാനങ്ങളാണവ. ഭക്താഭീഷ്ടൈശ്വര്യപ്രദങ്ങളെന്നു സാരം. പരീക്ഷിക്കാതിട്ടുള്ള പലനും ഐശ്വര്യോല്പാദകമാകുന്നു. ലക്ഷ്മീനാഥന്റെ ഐശ്വര്യദേവതാനാഥന്റെ ഐശ്വര്യദേവതയെ ചൊല്ലിക്കു നിറുത്തുന്ന സാക്ഷാൽ പരിപൂർണ്ണശ്ചിദാനന്ദസ്വരൂപിയുടെ—ഭൂലതകരനമ്മളെ പാലിക്കട്ടെ. സകല ഭുഖങ്ങളും കടയോടെയാതുകളുണ്ടതു രക്ഷിക്കട്ടെ.

പതൊത് പാതാമുപാതാത് പന്തശപതിഗതേ -

ർഭൂ യഗം ഭൂനമധ്യം

യേനേഷച്ഛാലിതേന സ്വപദനിയമിതാഃ

സാസുതാഭവസംഘാഃ

ഇത്യല്ലാലാടരംഗേ രജനീകരതനോഃ

രഘ്വണ്ഡാവദാതേ

കാലവ്യാഖ്യാനം വാവിലസതി സമയാ

ബാലികാ മാതരം നഃ

൪൨

യേന ഇതച്ഛാലിതേന യാതൊരു ഭൂ യഗത്തിന്റെ അല്പമായുള്ള പലനത്താൽ, സാസുതാ ഭവസംഘാഭവനായം അസുതനായം സ്വപദനിയമിതാഃ അവയുടെ സ്ഥാനത്തിലും വ്യാപാരത്തിലും നിയമനം ചെയ്യപ്പെടുന്നു. രജനീകരതനോരഘ്വണ്ഡാവദാതേ ഇത്യല്ലാലാടരംഗേ അരഘ്വണ്ഡാപോലെ നിർമ്മലമായി, ഇത്യസ്ഥാനമായിരിക്കുന്ന പലാടമാകുന്ന രംഗഭൂമിയിൽ, സമയാബാലികാമാതരം കാലവ്യാഖ്യാനം വാ വിലസതി-ആ ഇതകാലമുൾ ബാലികാമാതാവായിരിക്കുന്ന കാലവ്യാഖ്യാനമോ എന്നു തോന്നുമാറു യാതൊരു ഭൂ യഗം വിവസുന്നു. പന്തശപതിഗതേ ഭൂനമധ്യം തത് ഭൂ യഗം നഃ പാതാമുപാതാത് പാതാത്-ഗന്ധധാരാഹരനായ സാക്ഷാൽ മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ ഭൂനമ

ധ്യമായ ആ ഭൂയഗം നമ്മളെ നാകപതനത്തിൽനിന്നു പാലിക്കട്ടെ.

ഭൂയഗസ്തുതി:—മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ ഭൂയഗം നാതിന്റെ ഒരു ചരണമെന്നു കണ്ടു ദേവന്മാരെയും അസുന്മാരെയും താമരവൃക്ഷ സ്ഥാനങ്ങളിലും വ്യാപാരങ്ങളിലും പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്നു. പക്ഷപ്പുരയിരോധികളായ ദേവസുന്മാരെ മറ്റു പല നിവൃത്തി നിർമ്മിക്കുന്നതിന്നു് അതിന്റെ ഒരു ചരണം മാത്രമേ ആവശ്യമുള്ളു. അതിപരാക്രമശാലികളായ ദേവസുന്മാരുടെ നിഷേധാധാര പരാജയപ്പെടാൻ ബാക്കി കാര്യം പായാൻില്ലല്ലോ. അധർമ്മമനുഷ്ഠിക്കാൻ വളഞ്ഞു വിചാരിച്ചാൽ കഷ്ടമാകും. ആ പാപമോ ഒരു നൃത്ത രംഗമെന്നപോലെ വിപസ്യുന്നു. ആ നൃത്തരംഗത്തിൽ ആണു് ഭൂഗന്ധർവ്വമായ ഭൂയഗംനടന്നു് ചെയ്യുന്നതു്. ബാഹ്! കാമാതാപായ കാളസ്പർദ്ധയമോ എന്നു തോന്നുമാറാണു് ആ ഭൂയഗം വിപസ്യുന്നതു്. ഭൂയഗത്തിന്റെ ഇന്ദ്രധനുഷ്ഠിലും ഗന്ധർവ്വങ്ങളുടെ ഉപരിഭാഗത്തു് ശോഭായമാനമായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന കറുത്തകളുത്തുമാണു് ഉദ്ധിക്കു ബാഹ്! കാശബ്ധകാണ്ടു് ചോതിപ്പിക്കുന്നതു്. ഭൂയഗത്തെ കാളസ്പർദ്ധയമോ എന്നു് പ്രേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ അതിന്നു സമീപത്തു സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന മുയ്യൻകുറളുമാരുടെ അവയുടെ ശിശുക്കളെന്നു സങ്കല്പിക്കുന്നതിന്നു് സാഹചര്യമുണ്ടു് ഭൂയഗത്തെ ഈ ശിശുക്കളുടെ മാതാപാപായി രൂപംനമയ്ക്കുകയും ചെയ്യും. ബാഹ്! കാശബ്ധകാണ്ടു് നൃത്തരംഗത്തിൽ നടന്നു ചെയ്യുന്ന നാടിയുടെ സങ്കല്പിതകളും ചെയ്യും അതിവിശാലമായ പാപമനുഷ്ഠനം അവയുടെ നടനത്തിന്നു തോന്നിച്ചതും ആകുന്നു. ഇപ്പോൾ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ ഭൂയഗം നാകപതനത്തിൽനിന്നു നമ്മളെ രക്ഷിക്കട്ടെ. കാലവ്യാളിപ്പയമോ എന്നുള്ള ഉൽപ്രേക്ഷയും പതനപതിഗതി എന്നുള്ള പ്രയാഗവും സൂക്ഷിച്ചുവെ

൮൨ ബ്രഹ്മവിഷ്ണുപാദാഭികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

ക്ഷിപ്യാൽ സാസുരാദോസംഘാഃ എന്നുള്ള പ്രയോഗത്തിന്റെ ഔചിത്യം സ്ഫുടമാകുന്നതാണ്. വിശപവ്യാപിയാത വിശപമുതന്തിയുടെ മൂർത്തിയിൽ പരസ്സാസ്സർവ്വകളായ ജീവജാലങ്ങൾ ഊഗിതാനാസരണം പ്രവർത്തിക്കുന്നതിന്നു സന്നദ്ധരായായിരിക്കുന്നു. അവയെല്ലാം ഭൂയോഗത്തിന്റെ ഒരു ചക്രത്തിൽ വിധേയങ്ങളാകുന്നു. നരകപതനത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുകയാണാവശ്യം. വിഷ്ണുവക്തവ്യമാർ നരകം കണ്ടിരിക്കാൻപോലും കിട്ടുകയില്ല. പാതാളഭയവും കമ്മുഖ്യാകൃത്ത്യിലുള്ള സംസാരത്തെ ഔതിപ്പിക്കുന്നു. ഈ സംഗതികൾ ദ്രവമപ്പടുത്തിക്കൊണ്ടാലോമിപ്പാൽ പദപ്രയോഗത്തിലുള്ള ഔചിത്യം വെളിപ്പെടുന്നതുമാണ്.

ബ്രഹ്മസ്മാരേക്ഷ ചാപച്യുതശരണികര-

ക്ഷീണലക്ഷ്മീകടാക്ഷ-

പ്രോത്ഫുല്ലത് പത്മമാലാവിധസിതചരിത-

സ്ഫുടികേശാനപിഹം

ഭൂയാത്ഭൂയോ വിഭൂതൈശ്ചമദ്ഭാണപതേർ

ഭൂപതഃപവപചധ്യാ-

ഭൂതമതേത് പണ്ഡിതം പാണ്ഡിത്യമനുഭവേ

ഖണ്ഡനം മണ്ഡനം

൪൩

യത് പണ്ഡിതം യാതൊരു ഗോപികയും. ബ്രഹ്മസ്മാരേക്ഷ ചാപച്യുതശരണികാ ക്ഷീണലക്ഷ്മീകടാക്ഷ പ്രോത്ഫുല്ലത് പത്മമാലാവിധസിതചരിത സ്ഫുടികേശാനപിഹം ബ്രഹ്മസ്മാരേക്ഷായ സ്മരന്റെ ഇക്ഷ ചാപത്തിൽ നിന്നു തുളഞ്ഞുപോകുന്ന ശരണകളെ ക്ഷീണിപ്പിക്കുന്നതായ മഹാക്ഷ്മയുടെ കാക്ഷങ്ങളാകുന്ന വികസിച്ച് താമപ്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതായും അത്യന്തം വിഭവുന്നതും മഹിതവും സ്ഫുടികമയവും ആയ ശാപപിഹം എന്നതുപോ

ഡ. ശോഭനം=ശോഭിക്കുന്നു. ഭൂതാദിപദാധ്യാത്മം =പരിക്ഷിക്കുകയുടെ മധ്യത്തിൽനിന്നുവന്നതും. ജനിതാണതഃഖണ്ഡനം=ജനനമെന്നരൂപമായ തമസ്സിനെ ഖണ്ഡിക്കുന്നതുമായ. ഭൂതാദിപദം=ഭൂതാദിപതിയുടെ. മണ്ഡനംതത്=ഉത്ഭവം പുണ്യം=അവതരണരൂപമായ ആ ഉത്ഭവപുണ്യം. നമഃഭൂമിഭൂതൈശ്വര്യഭൂതാത്=നമഃ=നമിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ഐശ്വര്യത്തിനായിരിക്കുന്നു ഭൂമിക്കെട്ട്.

പുണ്യസൂതി:- കാർമ്മയശ്വാമളകോമളനായ വിഷ്ണുഗോപന്റെ ശോഭാസർവ്വമായ നിമിത്തത്തിൽ ഭൂതാദികളുടെ മധ്യത്തിൽ നിന്നും താത്പര്യമായ ഒരു ഗോപിക്കറി ഉയർന്നു പ്രശോഭിക്കുന്നു ആ ഗോപിക്കറി കണ്ടാൽ അതി ധവളമായി അമ്മസ്ഫടികസങ്കാശമായി ഭവിക്കുന്നു ശിവഭിദ്ഗമാണെന്നതന്നെതോന്നിപ്പോകും. ഇവിടെ വൈഷ്ണവശൈവാഭേദം സ്ഫുരിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതും ചിന്തയ്ക്കതക്കതും. ശിവഭിദ്ഗത്തിൽ മാലാപാശ്ചാത്യ സാധാരണ പരിചാരം. ഈ ശിവഭിദ്ഗത്തിൽ ഒന്നാമതും ഒരു മാലാപാശ്ചാത്യന്റെ ഏതാണമെന്നു? അസങ്കാശസർവ്വമായ ആ ഗോപിക്കറിയിൽ നിന്നും ഉദിച്ചവർക്കായ മഹാപക്ഷി വൃക്കടാക്ഷങ്ങളെ ഒരിക്കലും പിൻവലിക്കുന്നില്ല. സകല സൗന്ദര്യസാമർത്ഥ്യമായി അവതരിച്ച പക്ഷിഭാവത്തിലും കണ്ണിമക്കാതെ സദാസമയവും നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് ആ ഗോപിക്കറിയുടെ സൗന്ദര്യത്തെയും ധ്വനിക്കുന്നു. ശക്തിസ്വരൂപനിയായ ഗോപിയുടെ കടാക്ഷഃഘോഷം വകസിദ്ധ താമസപ്പോലും കൊണ്ടാണു മാലാപാശ്ചാത്യരിൽനിന്നു. അതായതു കടാക്ഷാധിപനായ മാലാപാശ്ചാത്യരിൽനിന്നു തന്നെ സങ്കല്പം. ആ കടാക്ഷങ്ങളുടെ സ്ഥിതിയോ? നാതികരോനായ മകരധവളന്റെ കരിമ്പുവിലിടുന്നതും തുരുത്തുപൊഴിപ്പുന്ന ശാസ്ത്രങ്ങളെ ക്ഷീണിപ്പിക്കുന്നതാണ്. കസ്യമശോ

പുരുഷോത്തമപാദികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

തിശായിയാണെന്നുമാത്രമല്ല: അവയെ അത്യന്തം ക്ഷീണിപ്പിക്കുന്നതുമാണ്. ശിവൻ ശാപദായകനായിരുന്ന ഭന്ധുക്കരിച്ചു. ശിവലിംഗംഗമാകട്ടെ ശാപലിംഗം മാലയാണെന്നും കയും പ്രയോഗിക്കുന്നവന്റെ പരിപൂർണ്ണമനോഹരയാക്കിത്തീർക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇവിടുത്തെ സാഹിത്യരസം അത്യന്തം ആസ്വാദ്യമാണെന്നു. സംസാരമകമായ ജനനമരണരൂപമാകുന്ന തമസ്സിനെ ഉന്മൂലനാശം ചെയ്യുന്നതാണ് ആ ഗോപിദേവി എന്നുപറഞ്ഞാൽ ആ ഗോപിദേവി മനോമുക്തത്തിൽ പ്രതിബിംബിച്ചാൽ പിന്നെ ആ ജീവാത്മാവിനു ജനനമരണമില്ല. മോക്ഷംതന്നെ. “അലങ്കാരപ്പിയോവിഷ്ണു” എന്നുമുള്ളൊരാൾ അദ്വൈതത്തിന്റെ ഗോപിദേവി ആ ശരീരത്തിനു—സജ്ജലദണ്ഡിപശ്ചാത്തമമായ കാമദംഭരത്തിനു—സൗന്ദര്യവൽക്കനവ്യാകുന്ന ഒരു അലങ്കാരംതന്നെയാണെന്നു വിവക്ഷ. ആ ഗോപിദേവി സകലൈശ്വര്യപ്രദായിയായിത്തീർക്കട്ടെ ഇഹപരലോകൈശ്വര്യപ്രദായിയായി തീർക്കണമെന്നല്ല ഉദ്ദേശം. പിന്നെയോ? സച്ചിദാനന്ദസ്വരൂപമായ മോക്ഷൈശ്വര്യത്തെത്തത്ത്വില്ലാതെ പ്രദാനം ചെയ്യട്ടെ എന്നാകുന്നു.

കൃ

പീഠീഭൂതാലങ്കാരേ കൃതമുക്തമഹാ-
 വേലിംഗപ്രതിഷ്ഠ
 ലാലാട നാട്യരംഗേ വികടതരതദേ
 കൈകദാഭരണധിയായ
 പ്രോദ്ഘോഷൈവരാത്മരത്നാ പ്രകടപടകീം
 പ്രസ്ഫുരന്തിം സ്ഫുടാംഗം
 പടീയം ഭാവനാഖ്യാം ചടുലമതിനദീ-
 നാദികാം നാദയേന്നു.

നമ

പീഠീഭൂതാലങ്കാരേ-പീഠംപോലെ ആയിത്തീർന്ന അലങ്കാരത്തോടുകൂടിയതും. (കേശം ഉണ്ടാകുന്ന ഭേദത്തിന്റെ

നമീപദേശം) ഉത്തമമനുഷ്യാഭിംഗപ്രതിഷ്ഠ ശിവ
 ഭിംഗപ്രതിഷ്ഠ ചെയ്തതാണോ എന്നു തോന്നാമെന്നു സ്ഥിതി
 ചെയ്യുന്ന മകുടത്തോടു കൂടിയതും വികടതരതടേ=വിശോഭ
 മായ തന്ത്രപ്രദേശത്തോടു കൂടിയതും ആയ. കൈകളോടോ
 പാദനാദ്യരംഗം=കൈകളോടുകൂടിയെന്നറിഞ്ഞുതന്നയാക
 ന്ന നാദ്യരംഗത്തിൽ നാം പാടിയിരുന്ന മന്ദപ്രതിനിധി=ന
 മ്മനുഷ്യാർക്കായി സ്വഭാവമെന്നതന്നെ പാപപരമായിരിക്കുന്ന
 ഈ മന്ദിരമെന്നയാകുന്ന നാടി. ആത്മതത്ത്വപ്രകടപടകളാ
 ള്ളോർ=പ്രാപ്തന്മാർ ആത്മസൂത്രപരമായ പ്രസിദ്ധതികളു
 ള്ളവെ മാനിമിട്ട്. സ്ഫുടാംഗപ്രസ്ഫുടന്മാർ=അംഗം
 നൂതി തെളുപ്പമായ പ്രസ്ഫുടിച്ചിരുന്നവരായി. ഭാവനാ
 ബ്രഹ്മാഭിംഗമാണെന്നു വേദാന്തമുദിച്ചിരിക്കുന്ന നാടിക
 യെ. നാമേത്=നാമനമെച്ചപ്പെട്ടു.

പാദസ്മൃതി:—നാത്തിയവടിയുടെ പാദം അതിവി
 ശാലമായിരിക്കുന്നു. പാദത്തിന്റെ ഉപരിഭാഗത്തിൽ
 കേശോർഗമദേശത്തിന്റെ അധഃഭാഗത്തു് രത്നപ്രാസ
 ദേശം വർണ്ണന. ആ പ്രദേശം ശിവഭിംഗപ്രതിഷ്ഠച
 യ്തതാണോ എന്നു തോന്നാമെന്നു മനോഹരമായിരിക്കുന്നു. ഓ
 മിടെ തന്മിത്വവടിയുടെ തിരുമുടി ശോഭാമനമായി വർണ്ണ
 ന്നതായിരുന്നു തദ്വ്യാപകത്തെ ഒരു നാദ്യരം അക്ഷിപ്തപ്ര
 കീർത്തി. ആ നാദ്യശാലയിൽ അതിവലുതമായി പാപ
 മായിരിക്കുന്ന നമ്മുടെ ബുദ്ധിയാകുന്ന നാടി എന്തായിരി
 കുന്നു. ആ നാടി അതായതു ബുദ്ധി തന്റെ ഭാവന എന്നു
 പ്രസിദ്ധമായ നാടികയെ—സ്വകനകമായ—വളരെക്കാ
 ലം നാടനം ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. നമ്മുടെ മനസ്സ് ദ്രവ്യത്തിന്റെ
 ലവംഗപ്രദേശത്തിൽ ഇം വിശാലതയുള്ള പ്രകാശവ്യവസ്ഥ
 ടി വളരെക്കാലം സ്ഥിതിചെയ്തതു് എന്നു തദ്വ്യാപ്തം ആ
 നാടി ആദ്യം ഏന്താണെന്നു ചെയ്തേണ്ടതു്. സ്വകീരമായ മം
 യാകുന്ന തിരുമുടി പരീക്ഷിക്കേണ്ടതും. നാദ്യരംഗത്തിൽ തി

മൂന്നു ത്രിവിഷ്ണുപാദാദികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

രജ്ജീവ (കട്ടൻ) നീക്കീട്ടുവേണമല്ലോ നടനവിഭാവനം പ്രവേശിക്കുന്നതിന്നു്. അതായതു് മതിക്കു് ഒരിക്കലും ആവസ്ഥയും വരുത്തുന്ന വിവക്ഷ. പിന്നെയോ അംഗപ്രതിപദിസ്ഫുരിച്ചെന്നു കാത്തിയുള്ള നാദികളെക്കൊണ്ടാണു നർത്തനം ചെയ്യിക്കേണ്ടതു്. നമ്മുടെ ഭാവന ഓരോനിമിഷവും തെളിഞ്ഞുതെളിഞ്ഞു വരുന്നുതാകുന്നു. ആവസ്ഥയിൽ തന്നെയുപരിയിൽ ഭാവന ആവേശിച്ചാൽ നിമിഷംതോറും സ്ഫുടമായി പരിസ്ഫുരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമെന്നുള്ളതു സുപ്രസിദ്ധമാണു്. മതി സ്വഭാവേന ചപലമാണു് ലാപവ്യംകൊണ്ടു സ്ഥിരതയ്ക്കില്ലാതെ വരുന്നു. ആ മതിയിൽ നിന്ദാവിർഭവിച്ചെന്ന ഭാവന മാതാവിനെപ്പോലെയാ ഒരു മാതാശ്രുടിയോ ചപലയാകാവുന്നതാണു്. അപ്രകാരം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതുമാകുന്നു. എന്നാൽ തിരശ്ശീലനീക്കി മംഗളവാനാൽ ആട്ടം മതിയാക്കുതെ നാടികയ്ക്കു പോകാൻ പാടില്ലാത്തതുപോലെ മടിപെടിച്ചതു ഭാവന പാദാദികളിലെത്തിയപ്പോൾ അവിടത്തന്നെ ചിരകാലം വർത്തിക്കേണ്ടതാണെന്നും വർത്തിക്കുന്നതാണെന്നും വിവക്ഷ. മുകുതിനിധിച്ചാൽ പോകരുതെ എന്നാണെന്നിൽ ഭാവനദൈവങ്ങൾ പരിപൂർണ്ണമാതിയ്ക്കു ത്രിമിക്കാരുള്ളതു്. സദാസമയവും ഭാവനയെ ദർശിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണു് നാമക്കാവശ്യമായുള്ളതു്.

മാലാജീവാളിപാമന്തഃ കവലയകലിതാ

ശ്രീപതേഃ കന്തളാജീ

കാളിന്ദ്രാജാമൃദൂർധ്വനോ ഗുഹിമരശിം-

സമം, നീസ്രഭയാന

രാജാധാരാതിവക്ത്രം സകലശരീകലാ-

ദ്രാണിപോലാന്തരന്താ

ലോകൈകാലോമൃതേയാ പ്രദീപതസകലൈ-

സാഖിലം മംഗളം ന

൪൫

യാ=യാതൊരു മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ കൗതൂഹി. കാര്യം
യക്ഷിതാമാലാളി ഇവ=കുരിശുവെച്ചുകൊണ്ടു നില്ക്കിയ
യ മഹാപരമാത്മാവെന്നോ? അഥവാ ഹാശിസംഗ്രഹം. ഹി
സ്സൽയാ=ബ്രീഹദേശ്വരന്റെ ശിരസ്സിൽ അമിതിചെയ്യുന്ന
ദേവഗംഗയോടുള്ള സ്സൽയോത്തപായി. കാളിന്ദീ=കാളിന്ദി
നദി. ആത്മ-മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ ശിരസ്സിൽ ആദരാഹ
ണം ചെയ്തിട്ട്. മൂർധ്വോന്നാമുതിര=ആ മൂർദ്ധിയിൽനിന്നു
ഗളിക്കുന്നതാണെന്നോ? അഥവാ സകാശശിക്ഷാഭാഷി
വോലാത്തരാത്മാക്കൾ=പുണ്യ ചന്ദ്രനാണെന്നുള്ള ഭാഷിനിമി
ത്തം ഇളകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന രത്നരാത്മാക്കൾക്കു കൃത്യമായ
വക്ത്രം=താഴെ=താഴെ ചുമക്കുന്ന ഗമിക്കുന്നതാണെന്നോ? സക
ലൈശ്വര്യം=സകല ഭോഗാലോ. ആലോചന=ആ
ലോചിക്കപ്പെടുന്നു. അളിയാമ്ന=ബ്രീഹദേശ്വരന്റെ
ശോഭനിയം=പാലം ശോഭനമാകുന്നതായ മഹാപക്ഷ്മി
ണാളന്റെ. സാകൗതൂഹി=ആ കൗതൂഹി. നന്ദാപിപം
മഹാപ്രദീപനം=നമുക്കു സകല സൗകര്യങ്ങളും നൽ
കട്ടെ.

കൗതൂഹി: — മഹാപക്ഷ്മിണാകുന്നതായ മഹാവിഷ്ണു
വിന്റെ മനോഹരമായ വാർകുണ്ടും വിവസ്യനും. അതു
കാലാനന്ദർ കലിശ്രീകളുടെ തീർത്ഥ മാലാപരമ്പര
യാണോ എന്നു സംശയിക്കുന്നു. പലാ കാർമ്മ
ലക്ഷ്യായകാമയായ കാളിന്ദീയാണോ എന്നും സംശയി
ക്കുന്നു കാളിന്ദി അവിടെ വാർകു കാരണമെന്തു? ബ്രീ
ഹദേശ്വരന്റെ തിരുമുടിയിൽ സകലഭോഗാലോചനയാ
യ ഗംഗാനദി വിവസ്യനാകാളിന്ദിനദി ഒഴിച്ചു. ആ ദേ
വഗംഗയോടു ഒരു മുഴങ്ങ അസ്മദയുണ്ടായി. അത്രക്കു
യോ എന്നാൽ ഞാൻ വിശ്വപ്രപഞ്ചമായ വിഷ്ണുഭഗവാന്റെ
വിശാലശിരസ്സിൽതന്നെ കടിക്കാണ്ടുകൊള്ളാം. എന്നു
വിചാരിച്ചു അവിടെ സ്ഥിരവാസം ഉറപ്പിച്ചു. ഉറപ്പുപോ?
അവിടെനിന്നൊഴുകിത്തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. അതെന്നയാ

പ്രശ്നം: വേദത്തിലെ അടിസ്ഥാനപരമായ ആശയങ്ങൾ

ഞോ എന്നായി സംശയം (ദേവഗൗതമ ബ്രഹ്മജ്ഞിയിൽനിന്നു
 പ്രവചിതമാണെന്നതാണെന്നുള്ളതും മിന്നിക്കേണ്ടതാണ്) പാ
 ഭാഷ്യപ്രകാരമുള്ള ഗൗതമൻ തിരിച്ചറിയപ്പെടുന്നതിൽ
 ശിശുവായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം മുഖമാകുന്ന
 മുഴുത്തറയിൽനിന്നും മുട്ടാണെന്നായിത്തീർന്നു മാറ്റം ചേർന്നു
 നന്നായിട്ടു ഗ്രഹിക്കാനാകുകയാണോ എന്നായി പിന്നെ
 ഒരു സംശയം. പുണ്യപത്രമെന്നതാണ് മാറ്റം ഗ്രഹിക്കുന്നതെ
 ന്നുള്ളതുകൊണ്ടു നല്ലതായിത്തീർന്നു സ്ഥിരമാകുന്നു. ദേവകൻ
 ഇപ്രകാരം ഓരോ ആലോചനയ്ക്കും മേൽപ്രകാരമേ തിരിച്ച
 വരിയുള്ളൂ. സർവ്വവേദവിജ്ഞാതനായ — വേദവിൻ
 ശോഭാവിജ്ഞാതനായ — ശോഭാമാനനായ മഹാഭക്തി
 മണിയുന്ന മഹാവിദ്വാനിന്റെ കരളും നമുക്ക് സകല
 വിധ മൗഢ്യങ്ങളും പ്രദാനപ്പെടുത്തും.

സ്വാർത്ഥതയ്ക്കും സമൂഹ സൗഹൃദത്തിനുമെതിരെ-

உ.அ. 93 திரு. ஐ. கு. உ. அ.

പ്രൊഫ. രാമചന്ദ്രൻ നമ്പൂതിരിയുടെ-

ଭେଦିତାଃ ସ୍ବପ୍ନତଃସଃ

ഭരണസംയോജിത മ.ആർ.പി.പാർട്ടി:-

പ്രൈം ടൈം ടെലിവിഷൻ

കേരളാകേരളീയർക്കുവേണ്ടി വാഗ്ദാനം ചെയ്ത വിപ്ലവം

കേരളപ്രദേശം.

and

ഭൂമിയിൽ ഉൾപ്പെട്ടവർക്കും ഭൂമിയിൽ ഉൾപ്പെട്ടവർക്കും
 സ്വർഗ്ഗം. സ്വർഗ്ഗംകൊണ്ടും തന്നെയും വെട്ടിയെടുത്ത ആകാശം എപ്പോഴും
 കർമ്മത്തിലായിട്ടും അല്ലെങ്കിൽ ആകാശം കർമ്മത്തിലായിട്ടും. വി
 ഭവനംകൊണ്ടും വെട്ടിയെടുത്തവർക്കും ഭൂമിയിൽ ഉൾപ്പെട്ടവർക്കും കർമ്മ
 ത്തിലായിട്ടും സ്വർഗ്ഗംകൊണ്ടും ഭൂമിയിൽ ഉൾപ്പെട്ടവർക്കും. സ്വർഗ്ഗംകൊണ്ടും
 ഭൂമിയിൽ ഉൾപ്പെട്ടവർക്കും. സ്വർഗ്ഗംകൊണ്ടും ഭൂമിയിൽ ഉൾപ്പെട്ടവർക്കും.

[illegible]

കേരസ്തൂതി: —കായസ്കയിൻ കാതിലിത്തുന്ന സജ
പഞ്ചദഹിപശ്യഃമമനായ കഞ്ചാസാഗരൻ കണ്ണടച്ച നിദ്ര
യോടുകൂടി ശയിക്കുമ്പോൾ അടിച്ചത് മുടിവെറു ഒരുപാ
ടെ എയ്യുന്നിറ കാണുന്നപോ ആ നിറമുദയവയാണു
തത്തിയവായിച്ചു കേൾക്കേൾ. ഉപേന്ദ്രാവതാരപോലും
സ്വീകരിച്ചു ദേവന്മാരെ പരിചരിച്ചു ഭക്താർത്തിഭജന
ങ്ങൾ കേൾക്കേൾ എയ്യവിധം ഇരിക്കുന്നുവോ" അയാൾ
പോലും അറിയുന്നില്ല. പോരാ, ബ്രഹ്മശാസ്താനന്മാർ
പോലും അറിയുന്നില്ല. അയാൾ ബ്രഹ്മാണുമാരും മുഴു
വൻ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു എന്ത പൊതുതാൽ വിശ്വസ്ത
പിച്ചു കെ വിശ്വാസകേൾക്കേൾ ബ്രഹ്മാണുമാരിനൊരോ മുഴു
വൻ വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നതും സ്വസ്ഥിയിൻ ത
രംഗപരവരകൾ പോലും പ്രകാശമാനമായിരിക്കുന്നു കേൾ
പാറക്കേൾ. ചിന്നൊരോ സ്പഷ്ടാദൃഷ്ടാദൃഷ്ടായിരിക്കുന്നു.
ആനന്ദസദായകമായി തെളിഞ്ഞു വെളിപ്പെട്ടു ഭഗവദ്യുതി
യുടെ കർമ്മപ്രസാദമായ ഭോക്താർത്തി ഉപേന്ദ്രാഗതേ
കു നർദ്ദിച്ചിരിക്കുന്നതാണോ എന്നു കാണുകയും എത്രയെ
ത്തത്തിൽ സന്ദേഹം ജനിച്ചിരിക്കുന്നതായാ വെണ്ണുന്നവ
യാണു് ഈ കേൾക്കേൾ. ശത്രുക്കളുടെ ആകാശമാണു്

നാം ശ്രീവിഷ്ണുപാദാദികേശാനന്ദവർണ്ണനസ്തോത്രം

കരുണാതാമിട്ടാണു കാദികൾ സങ്കല്പിക്കേണ്ടതു്. ശത്രുവ
 പൃസ്താകന്ന കാമഗുരു അഗ്നിയിരിട്ടെരികുന്നു. അപ്പോൾ
 അതിൽനിന്നു രോഷമാകുന്ന ഒരു അഗ്നി സമുജ്വലിക്കുന്നു.
 ആ അഗ്നിമൂലം പൃഥ്വീമൂലം ഉത്ഭവിക്കുന്നു. അതാണോ
 ഈ കേശജലം എന്നു തോന്നാം. കേശജലം കേശിനിധി
 മനസ്സെടുക്കുന്നു. കേശദ്രിട്ടിന്റെ കേശജലം എന്നാ
 ലെ പദ്യങ്ങളു്? നമ്മുടെ സംസാരശ്ലേഷപാശത്തെ കട
 യോടെ ഖണ്ഡിക്കണം. നമ്മുടെ ശ്ലേഷ പാശത്തെതിലു
 ലഭിക്കാം. അവിടുള്ളതുകൊണ്ടു്; ഞാൻ എന്നുള്ള
 അഹങ്കാരംകൊണ്ടു്; രാഗാദികൾകൊണ്ടു്, ദോഷാദികൾ
 കൊണ്ടു്; അർത്ഥശൂന്യംകൊണ്ടു്; അത്യധികമായുള്ള ആ
 ശകൊണ്ടു്; ഇവകൾ പരിഹരിക്കുന്നതിലും ശ്ലേഷങ്ങളുണ്ടാ
 കാം. അതെല്ലാം ഇവിടെ വിവരിക്കുന്നില്ല. ഈവക
 സകല ശ്ലേഷങ്ങളും നമ്മുടെ ഹൃദയത്തെ പാശരൂപേണ
 ബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ പാശത്തെ ഖണ്ഡിക്കുന്നതിന്നു
 ശ്ലോനിഗ്രഹരഹിതപരിപാവനകർമ്മപദ്ധതി ഗോപാൽ വി
 രാഗപ്രഭാന്റെ കേശജലംകൂട സമാന്യാതിതമായ സാമ
 ത്വവും ഉണ്ടു്. ആ കേശജലം നമ്മുടെ ഈ വക ദോഷ
 ജലം തീർത്തു പരിപാവനമായ ഭക്തി വരിക്കുന്നതിന്നു
 വഴിയുണ്ടാക്കുന്നതാണു് എന്നാശയം. “അസ്യ കേശേഷു ഭി
 മന്തഃ” എന്നുള്ളതുകൊണ്ടു് മേഘസ്ഥാനം കേശമാണെന്നു
 ധരിക്കുന്നു.

യത്ര പ്രത്യുപ്ലവതപ്രവാപരിലസത്-
 ഭൂരിരോപിഃപ്രതാപ-
 സ്ഫുടന്ത്യാ മുതലിച്ഛരാശേർദ്വമണശതചിത-
 വ്യാമവദുർന്നിരക്ഷ്യം
 കർത് പാപോപയോധിജപദകൃതമഹാ-
 ഭാസപദമംഗിശങ്കാ
 ശശധനഃ ശബ്ദിശ്യാത് കലികലധതമഃ പാ-
 ടനം തത് കീരീടം.

യത്ര-യാതൊരുകിരീടത്തിൽ, പ്രത്യുച്ഛരണപ്രവരപരിസന്തപ്രദിദരാമഃ പ്രതാനസ്ഫുഷ്ടം=ഖചിതങ്ങളായ (വസ്തുപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന) ശ്രോഷ്യാനങ്ങളുടെ, ചുറ്റിലും പ്രകാശമാനങ്ങളായ ശോഭനീയതയിൻ്റെ സ്ഫുടങ്ങളെക്കൊണ്ടു, മൂലാഭേദത്തിൽ=മുഖവെറിയുടെ ശരീരം. ഭൂമന്തശ്ചിതവ്യോമവട്ടുന്ദീരീക്ഷ്യം=ഒന്നിമുറ്റിച്ചുവാൻ സൂര്യകോടി പ്രകാശപോലെ നോക്കാൻപാടിപ്പോന്നതായിത്തീർന്ന ആകാശമായിത്തീർന്നു. പാരോപരോധി=നമുദ്രമധ്യത്തിൽ, ജഗദ്രൂതമഹാഭാസപദാർത്ഥനി ശബ്ദകർത്ത്=അത്യുജ്വലമായി ജഗദിഷണ ആർത്ഥനിജപാപാമയോ എന്നുള്ള ശബ്ദത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതും, കലികലയതമഃപാടനം=കലിമർദ്ദകലയമായി ചെയ്തപ്പട്ട തമസ്സിനെ നശിപ്പിക്കുന്നതും ആയ, തത്കീരീം=വിജ്ഞാതവാനെൻ്റെ ആ കിരീടം, നഃശശ്വത് ശമഭിശ്യാത്=നമുക്കു് എപ്പോഴും മോക്ഷംതരട്ടെ.

കിരീടസ്തുതിഃ—കാളമോഹകോമളനായ കരുണാമൂർത്തിയുടെ കോടിസൂര്യപ്രകാശാധികാരിയായ കിരീടം വിശദീകരണം. സരസ്യഭാസ്സരഭഭാസുരങ്ങളായ അനവധി ശ്രോഷ്യാനങ്ങൾ ആ കിരീടത്തിൽ വസ്തുപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. നവംഭതാവിസാരിയായ തവയുടെ ശോഭാതിശയംകൊണ്ടു ഭഗവന്മുന്തി കോടിസൂര്യപ്രകാശവിതമായ ആകാശപോലെ ലർശനീയമല്ലാതായി ഭവിച്ചിരിക്കുന്നു. ശത്കാലനീയമോഹാവൃതമായ ആകാശത്തിൽ ഏകസൂര്യൻ ഉദിച്ചു യന്മാർത്തനെന്ന വ്യോമം ഭൂന്ദീരീക്ഷ്യമാകുന്നു. അപ്പോൾ കോടാനുകോടി ആഭിത്യന്മാർ ഉദിച്ചുയന്മാർത്തനെ കഥ പരയേണമതില്ലല്ലോ. കാതാനുവർത്തനായ ഭഗവാന്റെ ശരസ്സിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന കിരീടത്തിൻ്റെ ശോഭ ആ വ്യോമസ്ഥിതിക്കു താഴ്ന്നിരിക്കളെന്നു. പാരോപരോധി ശോഭിതമായ നമുദ്രമധ്യത്തിൽ അത്യുജ്വലജപാലാമാവാ വിചീന്ദിയതോടുകൂടി പ്രസ്ഫുരിക്കുന്ന ബലധാനം

നമു പ്രിയപാദാദികേശാന്താർജ്ജുനസ്തോത്രം

നാണോ എന്ന ശങ്കയെ ഉണ്ടാക്കുന്നതാണു തൽകീർതി. മഹാപുരുഷന്റെ സമുദ്രപ്രഭാവും തൽകീർതിയെ ബലവത്താക്കുന്നതുപണം ചെയ്തിരിക്കുന്നു. കപികാലദോഷമുപരിതമാകുന്ന തമസ്സിനെ കടയുടെ നശിപ്പിക്കുന്നതിന്നു പശ്ചാത്തമാകുന്നു തന്റെ അർപ്പിപ്പുക കീർതി. ഇദ്ദേഹത്തെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്ന വിഷ്ണുഭഗവാന്റെ ആ കീർതി നമുക്കു് എപ്പോഴും മഹത്തര ഉപകാരമാകട്ടെ. കോടിസ്വർണ്ണകാരമാനമെന്നും ബലവത്തും സമാനമെന്നും മഹദ്യമമപദ്യയോഗംകൊണ്ടു ജനനമരണാദിരൂപമായ സംസാരാസധതാമിസ്രഹ്ലേഭകരമാകുന്നു കീർതിമെന്നു ധ്വനിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഭ്രാന്തപാ ഭ്രാന്തപാ യദന്തസ്ത്രിഭുവനമുതാ-

പൃണ്യുകോടീരനേകാ

ഗന്തും നാണം സമന്വേദ ഭൂതജ്വല പന്നാ-

ഭിന്നാഭീകനാളാൽ

ഉവയജന്തുജ്വലിതഭ്രീസ്മിദ്ഭുവനമപരം

നിർമ്മേതത് സദൃക്ഷം

ദേമാംഭോധഃ സദേയാന്നിരവധിഭൂതം

കൈത്യവിപ്രേഷിണോ നഃ

രവ്യ

ത്രിഭുവനമുതാപി-ബ്രഹ്മാവരപോലം, യദന്ത=യാതൊരു നാഭീനാളീകനായതിന്റെ അന്തർഭാഗത്തിൽ, നാനേകാ=പൃണ്യുകോടീർ-അനവധി സംവത്സരങ്ങളെ, ഭ്രാന്തപാ=ഭ്രാന്തപാദന്താനുഭവമർപ്പി-പലതരത്തിലും ചുറ്റിത്തീർന്നതിട്ടും അതിന്റെ അവനാനന്തതാമതിക്കുന്നതിന്നു് അസമർപ്പനയിട്ടു്, പന്നാ=ഭിന്നാഭീകനാളാൽ ഭൂതജ്വല ഉവയജന്തു ഉവയജ്വലിതഭ്രീഃ=നാണം കണ്ടുപിടിക്കണമെന്നുള്ള ആശ നശിച്ചതിനുശേഷം ആ നാഭീനാളീകത്തിന്റെ നടുത്തിൽ നിന്നു ഭൂതരം ധ്വനപോലെ ഉയ

സ്വപ്നാവസ്ഥയിൽ ഉള്ളിതളിയിലായിട്ട്, അപരം ത്രിഭുവനം തത്സദൃശമായിത്തീർന്നു. പേരെ ത്രിഭുവനത്തെ അതിന്റെ തുല്യമാക്കുവാൻ നിർമ്മിച്ചു. ദൈത്യവിദ്വേഷിണിനിയമം സദോദാരോദായി. ദൈത്യവിദ്വേഷിയുടെ അതിവിദ്വേഷം ആ ദോദാരോദായി, നന്ദി അമൃതം ദോദാത-നമുക്കായിരിക്കട്ടെ. കൈവെട്ടിയതായത ഭരണം ചെയ്യട്ടെ.

ശരീരസ്തുതി: - ഓരോ അംഗവുമുള്ളതും പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം സ്തുതിച്ചതിനുശേഷം മ. ൧൩൮൪ ശരീരത്തെ സ്തുതിക്കുന്നു. ബ്രഹ്മാസ്ഥാവിർഭാവത്തിൽ മുൻപ് അതായതു ഒരു ബ്രഹ്മരൂപം കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം അനന്താസ്ത്രം ആരംഭിക്കുന്നതിനു മുൻപ് ദൈവകപിതാമഹാനായ ബ്രഹ്മദേവൻ നാദമണിയായ നാകദ്വീപിന്റെ നാഭിസ്ഥിതിയിൽ ആവിർഭൂതനായി. ഈ നാഭിസദോദരത്തിന്റെ അന്തം കണ്ടുപിടിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിന് ഒരു അതിമോഹം ആവിർഭവിച്ചു. അതിമോഹം ഉണ്ടായാൽ ധനിക്കൊക്കെ സാധാരണയുണ്ടല്ലോ. നാഭിസദോദരനുള്ള ദോദരനെ ഉള്ളിപ്രക്ഷിപ്തി വളരെ വളരെ സംവത്സരം മുറിക്കൊണ്ടിട്ട് അത് കാണാതെ ഒരു വെളിക്കനപ്പോലെ കറുക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്തു. വലുതായ സ്വപ്നാവസ്ഥയിലായി. മൂലം മുഴുവൻ ശമിച്ചു. ഭക്തി ഉൽഭൂതമായി. ആടിനാത്തതെല്ലാം പ്രത്യക്ഷനായി. കണ്ണിയിൽ ത്രിഭുവനത്തെ ദർശിപ്പിച്ചു. അപ്പോൾ അത്യാത്മ ഉന്മേഷം ഉണ്ടായി. അത് വിശേഷാലാകുഷ്ഠിയിൽ ദർശിച്ചതുപോലെ അപമായ ത്രിഭുവനത്തെ നിർമ്മിച്ചു. മോചനപ്രയോഗത്തിന്റെ ഔചിത്യം അത് വാച്യമാകുന്നു. വിശേഷാലാസന്നിധിയിൽ ബ്രഹ്മദേവൻപോലെ വലുതായ ദ്രുതം തന്നെ. ദ്രുതം ദ്രുതിമോദല്ലെങ്കിൽ അത്യാത്മം അത്യാത്മം. ഒരു സ്ഥിതിയുമാണ്. ബ്രഹ്മദേവന്റെ സ്ഥിതിയും അതുപോലെ തന്നെ. പ്രശംഭത്തിൽ മൂലംകൊണ്ടു ഭക്തി

൯൪ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാഭികേശാന്തവർണ്ണനാസ്തോത്രം

ഉദിച്ചില്ല. കിടന്നു ഭൂമിച്ചു. അവസാനം ഏല്പാം നേരെ യായി സംസാരസാഗരസംഭ്രാന്തരായ നമ്മുടെ സ്ഥിതിയോ ഇതിനെക്കാൾ കഷ്ടമെന്നു പറയാനില്ലല്ലോ. ഒടുവിൽ ഭക്തികൊണ്ടു തത്സദൃശത ലഭിച്ചു തനിക്കുതാൻ പോന്നവനായിത്തീർക്കാ എന്നുള്ളതു വാവകുരു. അപ്പോൾ മഹിമാവിശയത്തോടു കൂടിയ ശൈത്യദിവിന്റെ അതിരറ്റ ഭേദാംഭോധി നമുക്കു കൈവശ്യമുതം നൽകട്ടെ ശൈത്യദിവ്യെന്നതിൽ സംസാരാസുരവിഭേചി എന്നുള്ളതു ധ്വനിപ്പുന്നു. പാൽക്കുഴിയിൽ നിന്നു ജലാമരണനിവാരകമായ അമൃതം ഉത്ഭവിച്ചതുപോലെ ഈ ഭേദാംഭോധിയിൽ നിന്നു കൈവശ്യമുതം ഉൽഭവമാകും. ഭക്തികൊണ്ടു തീർത്ത മാകുന്ന ആ അമൃതം ദൈവപരമായെന്നു പരമേശ്വരൻ നമുക്കു തരമാറാകട്ടെ. ആ ഭേദാംഭോധിയോ അതിനു വെടിഞ്ഞതാണ്. വിശ്വപരമേശ്വരന്റെ വിശാലത വാചാല ഗോപരമാണല്ലോ. കാർക്കണ്ഡിയാനു കൊണ്ടലിനിണ്ടു ലോകമാര വിശ്വപാപിയായ ശരീരത്തെ അതിരറ്റ സമുദ്രത്തോടുപമിച്ചതിലും അതിൽനിന്നു കൈവശ്യമുതം ഉത്ഭവിച്ചിട്ടുള്ളതും പ്രദർശിപ്പിച്ചു സെവിത്വവും അനുദൃശമായിരിക്കുന്നു.

മത്സ്യഃ ശ്രമോ വരാഹോ നരഹരീണപതിർ -

വാമനോ ജാമലഗ്നഃ

കാകസ്ഥകം സപാതീ മനസി ജവിജയീ

ശശികല്പീ ഭവിഷ്യൻ

വിഷ്ണുരംശോ വരാഹഃ ദുഷ്കൃതകരാഃ

ധമ്മസംസ്ഥാപനാത്ഥഃ

പായാസമുത്താശ്ചുതേ ശുഭതരകമണാ

ഭാരവിന്നാശയായേ.

൯൯

തഃ - താതാതാ മഹാവിഷ്ണു, മത്സ്യഃ ശ്രമഃ വാരാഹഃ നരഹരീണപതിഃ വാമനഃ ജാമലഗ്നഃ കാകസ്ഥകം സം

൯൬ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാദികേശാനന്ദവർണ്ണനസ്തോത്രം

ഭഗവദ്പാദേ സ്വീകരിച്ചുതെത്തുകൊണ്ടു? എന്നൊരു ചോദ്യം എതിർപക്ഷത്തുനിന്നു വരുന്നതിന് ഈ പദ്യം ഹേതുവാകുന്നു. അതിനു സമാധാനമായി എന്റെ അദ്യ ബദ്ധ്യയിൽ തോന്നുന്ന ചില സംഗതികൾ ഇവിടെ വ്യക്തമാക്കാമെന്നു വിചാരിക്കുന്നു. ഭഗവത്സരണിൽ രാഗാത്മാക്കളുടെ ആവശ്യം കാണുന്നില്ല. എന്നാൽ പരശുരാമ ശ്രീരാമായണങ്ങൾ ഏകദേശം സമീപിച്ചല്ലേ എന്നു ചോദിക്കുന്നപക്ഷം ശ്രീരാമന്റെ അവതാരകാര്യാദേശങ്ങൾ നിരോധിച്ചുപോയതുകൊണ്ട് പരശുരാമനെ സംബന്ധിച്ച് നാഡകൊന്നും കേട്ടിട്ടില്ല. പരശുരാമനോടു വില്ലുവാങ്ങിയതുകൊണ്ട് മാത്രമേ സാക്ഷാൽ ശ്രീരാമായണമോ ഭൃശം തുടങ്ങുന്നുള്ളൂ. സുബാഹുവധാഹസ്തമോക്ഷാദികൾ ഉദ്ദേശത്തിലകപ്പെട്ടുനില്ക്കുന്നതായെന്നാണെങ്കിൽ അതിനെ കാട്ടുമാന്ത്രികമായി ഗണിക്കാൻ പറ്റില്ല. വിശ്വാമിത്രാജ്ഞാനം നൽകിയ അവനെന്നു എന്നു മാത്രമേയുള്ളൂ. സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയാൽ സീതാവിവാഹവും വിശ്വാമിത്രാജ്ഞാനം രണ്ടുമാണെന്നായിരാം. പരശുരാമനോടു വില്ലുവാങ്ങിയ ശ്രീരാമൻ പൂർവ്വജന്മത്തിൽ വില്ലെടുത്തപ്പോൾ ചെങ്കുഴലുകൾ പൂർത്തിയായി ലഭിച്ചതുപോലെ കാണിക്കുകയും കൂടി നോന്നി എന്നും കാണുന്നുണ്ട്. പോരെയിൽ ബന്ധുദ്രാവതാരം അന്നന്താംശസംഭവമാണെന്നു പ്രകാശമായി പ്രസ്താവിക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. അന്നന്തം വിഷ്ണുവും ഒന്നല്ലേ എന്നു ചോദ്യത്തിന് ഇവിടെ സമാധാനം പറയേണ്ടതില്ല. അതും വിഷ്ണുപരമേശ്വരൻ വരുത്തിയോട് ചേർന്നതും ആ കൂട്ടത്തിൽ ചേർക്കാതെ നൽകില്ല. ഭഗവാനെങ്കൊണ്ടു നന്ദേശ്വരനായ കാർത്യായനിൽ ദർശനപ്പെട്ടിരിക്കുമെന്നുതന്നെ ബന്ധുശ്രീ നന്ദേശ്വരനായി തെളിഞ്ഞുവന്നു. മേഘനാദധാരി അമാന്യകാർത്യായനും പരമേശ്വരൻ സാധിച്ചതായി കാണുന്നുണ്ട്. അതുകൊണ്ടിരിക്കട്ടെ. കപിയിൽ പല രാവതാരങ്ങളും പ്രാധാന്യമുള്ളപ്പോൾ അതു വെ

ടിങ്ങു ബുദ്ധനെത്തന്നെ സ്വീകരിച്ചുതന്നുകൊണ്ടു്? ബു
 ഝൻ വൈദികകർമ്മധർമ്മകാര്യം? ആദ്ധ്യാപാദർ
 നായ സ്വീകരിച്ചുതന്നാകാം? എന്നാണു് തന്നെ നരതി
 ന്നം നാല്ക്കു സമാധാനം പറയാം. “യദേവേവേദിഭിര്യത”
 ഇത്യാദി ഭഗവദ്ഗീതാപദ, ആദ്ധ്യാനം മൂലം ഞാൻ ചെയ
 യ്ക്കുതിൽ വായനക്കാർ മനസ്സിരുത്തുന്നതെന്നുപേക്ഷിക്കുന്നു.
 അപ്പിധമുദ്ധ പദം അതിതാദാർശ്യമുള്ളതാണു് പ്രീതിയു
 നെ ഭഗവദ്ഗീതാ പദം കൈക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതു്. അദ്വൈത
 മതപരിപാദനമായ ആദ്ധ്യാപാദനാണു് ഇതു് ചെയ്തിരി
 കുന്നതു്. കർമ്മമുഖാനന്ദകരിമാർക്കു് കർമ്മമോക്തം
 ഭൂമിയിൽ സമാധാനം ബുദ്ധാധാരം. അവിടെ നാലു
 നെത്താർ പരാമർശമായിട്ടുള്ളതു് വൈദികത തന്നെ
 നാമാവശേഷമാകുകയുണ്ടായിട്ടെന്നോ എന്നുള്ള സംശയി
 ക്കേണ്ടതാണു്. സന്നതനമരം അനാധാരമായി കരു
 ത്തിൽ കരുതൽ കരുതൽ കരുതൽ ആ കരുതൽതാണു്
 അ മഹാത്മയായ പ്രീതിയുദ്ധൻ. ആ ബുദ്ധനോടു് ആദ്ധ്യാ
 പാദപദമുള്ള വലിയ കരുതലാണു് ഇപ്രകാരം വൈദിക
 ത്തിയിരിക്കുന്നതു്. മിന്നമതാനന്ദമായിട്ടുള്ള പദം ബു
 ഝനെ വൈദികതധർമ്മകുന്നതും പറഞ്ഞുവരുന്നു. “
 എന്നാൽ നായ ശരിയല്ല: നൂക്കുമാരോടൊന്നിച്ച് മിന്നമ
 തവും ബുദ്ധമതവും തമ്മിൽ പിന്നമല്ല. കർമ്മമോക്താസാ
 രികം സന്നതനമരത്തെ അനാധാരമായിട്ട് അറി
 ക്കാൻ ചെയ്തു തന്നെ നശിപ്പിച്ചു. അതിനാൽ സന്നതനമതം
 ഗ്രഹണനാണു് പ്രീതിയുദ്ധൻ. ജീവികളുടെ ഉണ്ണുതിൽ ജീ
 ത്തിൽത്തുടക്കം മഹാത്മയായ അന്നമതമതം പ്രകാരം ഉ
 വാൻ ഉദേശിക്കുകയും ചെയ്യാം. പരിപൂർണ്ണമായ പ്രീതിയുദ്ധ
 താണു്, പ്രീതിയുദ്ധൻ മഹാത്മയായ എന്നുപേരു
 ദേവതയും പുറത്തായി കാണുന്നു. ബുദ്ധാധാര
 ത്തിൽ സതപ്രാണപരിപൂർണ്ണത കാണുന്നു. കർമ്മമതം
 സകലലോകക്ഷേമത്തിനാണെന്നും കാണുന്നുണ്ടല്ലോ, വി

നവ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാഭിഷേകോത്തര'സ്തനസ്തോത്രം

സ്തോത്രം ശങ്കിച്ചു ഇവിടെ നിറയുന്നു. വിഷ്ണുവിന്റെ താമരങ്ങളെ സിന്ധവ്? ഭവനമിതത്തിനും ധർമ്മ സംസ്ഥാനത്തിനും അഭയകൊണ്ടുതന്നെ സാധുപരിപാലനത്തിനും ആകുന്നു. എപ്പോഴാണവതാമരങ്ങളാകുന്നത്? ഈ രണ്ടു ഭാഗ്യത്തിനുകൂടി അല്ല സമാധാനം പറയുന്നു. “പരിത്രാണായ സാധുനാം വിനശയചമയ'കൃതാം ധർമ്മ സംസ്ഥാനാത്മകായ സംഭവമിച്ഛേദ്യം” “യദായദാമിധ ജന്യ ഗൃഹാദിച്ഛതിദാമത! അഭ്യർത്ഥാനമധർമ്മസ്ത തദാത്മാ നംസ്തസാമൃദ്ധം” രാജാ യുഗനിലും ആവശ്യപ്പെടുമ്പോഴൊക്കെ അവതാരം ഉണ്ടാകുന്നു. ഭൂമിയിൽനിന്നു സാധുക്കൾക്കുപ്രദാനയായ സാധുജനപരിപാലനമായ ഒരു വാൻ ഭൂമിനിഗ്രഹത്തിനും സാധുപരിപാലനത്തിനും ആവിർഭവിക്കുന്നു. സാധുക്കൾക്കുപ്രദാനവും ഭൂമിയിൽ വിജയവും സർവ്വവിജ്ഞാൻ അവന്റെ ധർമ്മത്തിന് അധികാരവും അധർമ്മത്തിന് അഭ്യർത്ഥനയും സിദ്ധിക്കുമെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ഭഗവദ്കർമ്മകൊണ്ടു ധർമ്മത്തിന് സംസ്ഥാപനം സിദ്ധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഈ പത്മങ്ങൾകൊണ്ടു ധർമ്മ സംരക്ഷണസാധുസംരക്ഷണ ഭൂമിനിഗ്രഹശിഷ്ടപരിപാലനകാർമ്മ്യം ചെയ്യുന്നതിനായി കർമ്മകളിൽനിന്നുവരുന്നവരെയും അവതാരങ്ങളെന്നു ധരിക്കുന്നു. എന്നാൽ അവതാരം അനേകം കാണുമല്ലോ? ഉണ്ട്. അവയിൽ പത്തുവതാരത്തിന് പ്രാധാന്യം കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു മാത്രമേയുള്ളൂ. ഈ തത്വം കൂടെ ഉദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ടു ബുദ്ധതത്വം വീക്ഷിക്കുന്നവർ ഭിന്നാഭിപ്രായക്കാരായിത്തീരുകയില്ലെന്നു വാഗ്ദാനിക്കുന്നു. ബുദ്ധാവതാരങ്ങളായില്ലെങ്കിൽ സന്നാതനമതവും തന്മൂലം ഭാരതാഭിമാനവും ഇതിനു മുൻപുതന്നെ നശിച്ചുപോകുമായിരുന്നു. അതന്നെ വരികയില്ല നിശ്ചയം. ഇപ്രകാരം സന്നാതനമതത്തിനടുത്തുതന്നെ കാണുന്ന അവസരങ്ങളിൽ ഉൽകൃഷ്ടമായവയെയാണ് ഭഗവതാരങ്ങൾ എന്നു പറയുന്നത്. അപ്രകാരമല്ലാമിരിക്കുന്ന അംശാവ

താരങ്ങൾ ഭക്താഗ്രഗണ്യനായ എന്നു പാലിക്കട്ടെ. ആ അമ്പതാംതരം ഇത്തരകതണുതാമയിന്നാശയക്കപ്പോടു കൂടി യാണു പരിപാലിക്കേണ്ടതു്. ഭക്താന്തിദണ്ഡനത്തിൽ അത്യാവേശം ഭഗവാൻ സംഭാരിപ്പുന്നതാണു്. ഭക്തന്മാരിൽ അതിമഹാ കരുണ അദ്ദേഹം ചെയ്താലും പോരാ, ആ കരുണയുടെ ഭാരത്താൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഏതൊ പരവശമായിപ്പോകും. പരവശമായാൽ പിന്നെ എന്നതാണു് ചെയ്യുന്നതു് എന്നു് അറിയാൻ പാടില്ലാതെ തീരുകയത്രെ ചെയ്യും. അപ്പോൾ ഇണമേ ചെയ്യുകയുള്ളോ എന്നാണു് ജിഹ്വ സകല ഇണസ്വരൂപനായി ആനന്ദസ്വരൂപനായി പ്രകൃതിയിൽ നിന്നു ഭിന്നനായിരിക്കുന്ന പുരുഷനാണദ്ദേഹം. സത്യാജ്ഞാതാജ്ഞാതമികയായ പ്രകൃതിയാണു് വികൃതികളെല്ലാം ചെയ്യുന്നതു് അപ്രകാരമുള്ള മനസ്സരിതിയോടുകൂടെ ഭഗവദ്വതാരങ്ങൾ എന്നു പരിപാലിക്കട്ടെ.

യസ്സാത്വാചാലാനിപുതന്മാഃ സമമപിചനസാ
 ലക്ഷണാശീക്ഷമാണാം
 സ്വാത്മമാദാത്പരാത്മവ്യപാകകഥന-
 ദ്വാഹിനോവേദവാദാഃ
 നിത്യനന്ദസംസ്ഥിന്നിവാചധിമൃതം
 സ്വാന്തസംക്രാന്തബിംബ-
 ജ്വാലാപത്യാപിനിത്യംസുഖയതിരമിനോ
 യത്തദ്വ്യാനമരോന്തഃ

൫൦

ഇത്യാഹതാത മഹസ്സ്, യസ്സാത്മനസാസമോവാചാല = യാതൊന്നാങ്കൽനിന്നു് മനസ്സോടുകൂടി വാചകളേയും, നിപുതന്മാഃ = നിവർത്തിക്കുന്നവരായി (അതു് ഇതുതന്നെ എന്നിങ്ങനെ അറിയുന്നതിന്നു് അസമത്വമായി) ലക്ഷണാം ഈക്ഷമാണാം = ലക്ഷണയെ (സൂക്ഷ്മപ്രമാണത്തെ - സൂക്ഷ്മരൂപത്തെ) ഈക്ഷിക്കുന്നവരായി, വേദവാ

ഭാഷ്യേവാദാദരന്മാരായി, സ്വാതന്ത്ര്യവാദാത്-സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെ അർത്ഥം ഹേതുവായിട്ടുള്ള (സ്വാതന്ത്ര്യം സിദ്ധിക്കാതെ) പരാത്വർഗ്ഗപരകർമ്മനശ്ശാപിനഃ-പരാത്വർഗ്ഗസന്നക്ഷമനശ്ശാപിനളായിരിക്കുന്ന, യമിനഃ-യമികളെ, സ്വാതന്ത്ര്യസംക്രാന്തബിംബമായാതെ, പി-തന്റെ അന്തഃകരണത്തിൽ സംക്രാന്തമായ ബിംബത്തിന്റെ മായയുടെ പ്രാപ്തികാണ്ടുപോലും, നിത്യസുഖയതി-എപ്പോഴുംസുഖിപ്പിക്കുന്നു; നിത്യാനന്ദം-നിത്യാനന്ദസ്വരൂപമായി, സ്വാതന്ത്ര്യവിത്-സ്വാതന്ത്ര്യകാരകമായി, നിരവധിം-അവധിയാതായി, അത്യന്തം-അപരം-അപരമായി (പ്രകൃതസ്ഥമായി)രിക്കുന്ന തത്ത്വമഥഃ-ഈ മഹസ്സ് തത്ത്വമാത്രാത്-നമ്മളെ എപ്പോഴും രക്ഷിക്കട്ടെ

മഹസ്സ്തഃ-സതപാദസ്തമോജ്ഞാത്മികമായ പ്രകൃതിയിൽനിന്നും മഹസ്സിനേയും വാക്കിനേയും നവ്വാനിപ്പിച്ചും അഥവാ സംഹാരാത്മികമായ വേദകല്പത്തിൽ നിന്നും മഹസ്സിനേയും വാക്കിനേയും നിവർത്തിപ്പിച്ചും മഹാപ്രാപ്തർ സ്ഥിതിപ്പെടുന്നു. അത് ഇതുതന്നെ എന്നിങ്ങനെ അറിഞ്ഞതിനസമർത്ഥരായിരിക്കുന്നു. “തത്ത്വമസ്യ”-ഇ വാക്യത്തിൽ അർത്ഥം-നമ്മുടെ തത്ത്വമസ്യ-സൂക്ഷ്മസ്വരൂപം അറിഞ്ഞതിന്നു സമാസമയവും സൂക്ഷിപ്പു വീക്ഷിക്കുന്നു. ത്രാസം മഹസ്സ്-ൽ സമർപ്പിക്കുന്നു. വേദവാദാദരന്മാരായ' എന്നു പദവാചാർത്ഥകാലം വേദാതം തത്ത്വമനന്തരീന്ദ്രമാരായി എന്നർത്ഥം ഗർഭിതം. സ്വാതന്ത്ര്യം പ്രദിക്കുന്നില്ല സൂക്ഷ്മമാണെന്നുള്ളതാൽ അതാൽ സ്വാതന്ത്ര്യമില്ലെന്നു വെളിപ്പെടും. പരന്മാരായ പ്രയോജനത്തിൽ തല്പരരായിരിക്കും. അതായത് സ്വാതന്ത്ര്യം പ്രദിച്ചിട്ടില്ലാത്ത പരന്മാരായി തല്പരരായിരിക്കണമെന്നർത്ഥം. ശ്രേഷ്ഠമാര തത്ത്വവാദമെന്നും, പരാത്വർഗ്ഗങ്ങളെ നിരസനം ഉണ്ടായാലും അതിന്റെ കർമ്മംകൊണ്ടു ഏ

ഘാർഹന്മാരാണ്. ആക്ഷേപിക്കുന്നവരുടെ ഇണകൾക്കും കൊണ്ടു കൂടി ഘാർഹന്മാരാണ് മറ്റൊരാൾ. തങ്ങളുടെ മനസ്സിലുണ്ടെ ആക്ഷേപിക്കുന്നവരുടെ കീഴ്ത്തനത്തിലും അവർ മടി വിചാരിക്കുന്നില്ല. മേൽപ്രകാരമുള്ള മറ്റൊരാൾരെ ചെല്ലുവരുന്നതിനും സുഖിപ്പിക്കുന്നു. എങ്ങനെ? അവരുടെ മനസ്സിൽ ഒരു ബിംബമുള്ളതായ സംഗ്രഹിക്കുന്നു. ആ മായയുടെ പ്രാപ്തികൊണ്ടുവർ സുഖിക്കുന്നു. മനസ്സിലുണ്ടെ മനസ്സിൽ ഒരു തേജസ്സമൂഹം ഉൾക്കൂട്ടമാകുന്നു. അതു ചെല്ലുവരുന്നതിന്റെ പ്രതിബിംബത്തിന്റെ മായ മാത്രമെന്നത് അവർ സുഖിക്കുന്നതിന് അതു മതിയാകുന്നു. മഹസ്സേകനുമുള്ളത്? നിത്യാനന്ദസ്വരൂപം. പല ബ്രഹ്മാണുഷാരുടെയും അന്തർവ്യാപിതമാകുന്ന ആനന്ദസമൂഹത്തിന്റെ സംപൂർണ്ണസ്വരൂപമാണ്. അവിടെ ആനന്ദമല്ലാതെ അന്യമില്ലെന്നതും. സ്വയംപ്രകാശമാണ്. അതിന് അധികപ്പെടാതെ ഇതുവരെ ആരുമുണ്ടായിട്ടില്ല. ഇനി ഒട്ടാകെയാകട്ടെ. ആദ്യന്തരവിതയും സർവ്വ നിമിതവുമാകുന്നു അപ്പോൾ. സൂക്ഷ്മസ്വഭാവത്തിന് ഒരിക്കലും ഒരന്തരത്തിലും മാറ്റം സംഭവിക്കാത്ത ഏകവസ്തു അതായതു സമുദാനന്ദസ്വരൂപമായ ആത്മാവ്. ആ വസ്തുവിനാണ് അമൃതം ഏതാ ഭാവത്പാദനാമധേയം ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. ആ മഹസ്സ് നമ്മുടെ രക്ഷിക്കട്ടെ ഭക്തന്മാർ മാത്രമേ പരമപരമാധിനാത്മകമായ നമ്മെസ്സ് സമർപ്പിക്കാൻ സാധിക്കുകയുള്ളൂ. ആ ഭക്തന്മാരെ രക്ഷിക്കട്ടെ എന്നാണ് സമസ്തം ഈ പലതും സൂക്ഷ്മമായി ചിന്തിക്കുന്നവർ പല സംഗതികൾ പ്രത്യക്ഷപ്പെടും. സതപഃജസ്സമോഹണാത്മികതയോടുകൂടിയിരിക്കുന്നത് അതീതമായി ഒരു മഹസ്സ് ആണ്. അതിനെയാണ് പ്രകൃത്യരീതനായ പരമപുരുഷനെ നാമകരണം ചെയ്തിരിക്കുന്നത്.

“സത്യം ജ്ഞാനമനന്തം ബ്രഹ്മ” “സർവ്വഭൂതത് ബ്രഹ്മ” “ആനന്ദോ ബ്രഹ്മ” “തത്സൃഷ്ടപതദോതാപ്രാവിശത്” “നിഷ്പലം നഷ്ടം” “നാസംഗോ നന്വി സ ജഗതേ” “ഈകാശേതത്സർഗതഃ” “പുഷ്പമേ” ഇത്യാദി ബ്രഹ്മപരിഹാസപ്രകാശിതവും “മയംതതമിദം സർവ്വ ജഗദ്യുക്തമുക്തിനാ” “തപാദിദേവഃ പശുഃ പരാണഃ തപസ്യവിശ്വപസ്യപരം നീധാനം യേത്താസിയേദ്യം ച പരം ച ധാമ തപഃ തതം വിശ്വമനന്തബ്രഹ്മ” “പ്രകൃതിഃ പശുഃ ധൈര്യം നിശ്ചിതാദി ഉഭാവപി ചികാരാംശ്ച ഇന്നാം ശൈവ ചിദിപ്രകൃതി സംഭവഃ” ഇത്യാദി ദഗ്ദ്ധത്വീ താപ്രകാശിതവും “തപാമാമനന്തിപ്രകൃതിഃ പശുഃ പരാണഃ തപ വർത്തിനിം തദുഗിനമുദാസീനം തപാമേവപശുഃ വിദ്യ” “ഹൃദയസ്ഥമനാസനമകാമം തപാം തപസവിനം മയാപു മനഃപസ്പൃഷ്ടം പരാണമജരം വിദ്യ” “അദ്വൈതനിഗ്രഹീതേന മനസാ ഹൃദയാശ്രയം ജ്യോതിർമയം വിചിന്തപന്തി യോഗിനഃ സ്വപാഃ വിമുക്തയേ” “സാ ഹൃദി മുക്തിർബ്രഹ്മിദി ജേത്രിധാ സാ സാമാന്യമേഷാം പ്രമാധാതപം വിദ്യോർ ഹമാന്യസൃഹവിഃ കദാചിത് വേദഃസ്തേഷോസ്താപി ധാതു രാദ്യേ” ഇത്യാദി മഹാകവി കാളിദാസപ്രകാശിതവും “ഉ ഭാസിതാദം നിഗ്രഹീതമാനമസർഗ്രഹീതമധ്വജമദ്യോ കഥഞ്ചന ബഹിർവ്യാകാരം പ്രകാശഃ പരമവിദ്യഃ പരാതനം തപാം പശുഃ പരാവിദ്യഃ” ഇതി മഹാകവി മാഹാപ്രകാശി തവുമായ ആ പരമജ്യോതിസ്സ്പ്രിഹിതപാവിയാമ” ഇവിടെ ഭഗവദ്പാദർ പദാന്തംകിടന്നത്. ഇവയെല്ലാം വ്യാഖ്യാനമുതുന്നതു് തത്ത്വായശ്ചമല്ലെന്നു കണ്ടിട്ടുകൊണ്ടും വിസ്താരമുണ്ടെന്നുണ്ടെന്നു കണ്ടിട്ടുണ്ടെന്നു പറയാമെന്നു വിചാരിക്കുന്നു. “സമുദാനോപാസന” “നിർഗുണോപാസന” ഇങ്ങനെ ഉപാസനകൾ കൊണ്ടു തനിലുണ്ടല്ലോ. നന്ദിൽ സമുദാനോപാസന നിർഗുണോപാസനയുടെ പടിവാതമാണ്. പടി ഇറങ്ങുന്നപോലെ മാത്രമേ സമു

ണോം സംസ്കാരം ആവശ്യമുള്ളു. എന്നാൽ പല ഭിക്ഷുക്കളിലും “സാത്വച്യസാലോക്യസാഹ്ച്യസംയജ്യ”മുക്തികളെപ്പറ്റിപ്പറയുന്നു. തന്റെയും നിരർത്ഥമെന്നു അസ്മാദൃശന്മാർ പറയുന്നതു് അർത്ഥത്തുമായ തെറ്റുതന്നെയായിരിക്കും. ഭക്താഗ്രാണ്യന്മാരായ പലരും മുതിർന്നവരായ ഏകാന്തവാസിനായ ചാരമേശ്വരനെ ഭജിക്കുന്നതായും ലോകമുള്ളതായും അറിവുണ്ടു. സർവ്വജ്ഞനായ നാരായണീയത്തിന്റെ അവസാനഭാഗത്തിൽ,

അഗ്രോപശ്യാമി തേജോ നിബിഡതരകവാ
 യാവലീ ലോമനീയം
 പീഠാഷ്ടപ്യാവിതോഹം തദന തദഭരോ
 ദിവ്യകൈശോരഭം
 താമസ്യോരംഭാച്ഛം പരമസുഖംസാസ്പദം
 രോമാഞ്ചിതംഹൈ-
 രാവിതം നാരദാഭൈര്യവീലസദുപനിഷത്-
 സുന്ദരീമണ്ഡലൈശ്ച

ഇത്യാദി പദ്യപാദം ഗോലോകവാസിയെ ഭജിക്കുന്നതായി കാണുന്നുണ്ടു്. എന്നാൽ ഒന്നു കൈയ്യായി പറയുമെന്നു തോന്നുന്നു. സകല മതങ്ങളുടേയും അധിപ്താനാത്മകമായി, വിശ്വവ്യാപകമായിരിക്കുന്ന പാണ്ഡ്യം ഏകം “രസോഽവസരം” എന്നതുപോലെ വിശ്വവ്യാപകമാമസ്മാദൃശ്യം വിവസ്യുന്നുണ്ടു്. “ഇച്ഛാമാത്രാ പ്രഭോഃസൃഷ്ടി” എന്നു പറയുന്നതുപോലെ ആ മഹസ്സിൽ നിന്നു്—പാണ്ഡ്യത്തിൽനിന്നു്—സതപാജസ്സുമാണുണ്ടാക്കിയവ പ്രകൃതി ആവിർഭവിച്ചെന്നു. ആ പ്രകൃതിയാണു പന്തീടു ചരാചരാത്മകമായ പ്രപഞ്ചസൃഷ്ടി ചെയ്യുന്നതു്. മനനശീലനായ മഹർഷിപംഗവന്മാർ പരമജാതമുപവർത്തിനിയായ

൧൦൪ ശ്രീവിഷ്ണുപാദാദികേശാന്തവർണ്ണനസ്തോത്രം

പ്രകൃതിയെന്നും ആ ഏകജ്ഞതയെന്നു പറയുന്നു. ആ
ഒന്നിൽനിന്നാണ് ബ്രഹ്മവിഷ്ണുശാഭി പ്രപഞ്ചകർത്താക്കൾ
ഉണ്ടാകുന്നതെന്നു പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതുമില്ല. ആ മഹ
സ്സിനാം വിചാരിക്കുന്നതുപോലെ ഒരു ആപത്ത കൈ
ക്കൊള്ളുന്നില്ല. ആ ജ്യോതിസ്സിനെ ദർശിക്കുന്നതിനുള്ള
ഏല്പുപ്പാഴി മഹാകവി കളഭാസർ വെളിപ്പെടുത്തിയിരി
ക്കുന്നു. നിരന്തരാഭ്യാസക്കൊണ്ടു നിഗ്രഹിതമായ മനസ്സി
നാൽ ഏതൊരുതരമായിരിക്കുന്ന ജ്യോതിസ്സിനെ സംസാര
വിമുക്തിക്കായി മഹായോഗികൾ ധ്യാനിക്കുന്നു. സാധാര
ണക്കാരാൽ അതു ഗ്രാഹ്യമല്ല. ഏതൊക്കെ ശസ്ഥിതമായി
സമ്പൂർണ്ണമായ ആ മഹസ്സിനെ സ്വാധീനമാക്കണമെ
ന്നിൽ - അന്തർദ്ദൃഷ്ട്യാ ദർശിക്കണമെന്നിൽ - കപടസന്ത്യാ
സംകൊണ്ടാണെന്നു സാധ്യമല്ല. മനസ്സിനെ - ചഞ്ചലാത്മ
കമായ മനസ്സിനെ - നാഷ്ടാഹാരയാഗാദി സിദ്ധികളാൽ വ
ശീകൃതമാക്കി ഏകാഗ്രമാക്കി നിർമ്മിക്കൊണ്ടു ധ്യാനി
ച്ചാൽ ആ ഗുഹത് ജ്യോതിസ്സു പ്രത്യക്ഷമാകും. അതിൽ
പാമായി യാതൊന്നും നിലവിലുണ്ടാകാത്ത ആവശ്യവുമില്ല. ആ
സ്ഥിതിയുണ്ടാകാൻ “തത്ത്വമസ്യേദി” വാക്യാർത്ഥജ്ഞാനവും
സിദ്ധിക്കും. ഭഗവത്പാദർ തന്റെ സ്തോത്രം അനുസാ
നിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതിന്റെ ധർമ്മവും ഇത്യാദി സംഗതികളാൽ
മനനശീലമാക്കു കരതലമവകരപോലെ കാണാൻ സാ
ധിക്കുന്നതാണ്. ഭഗവത്പാദരുടെ ഭക്താനുഗ്രഹമാണ്
ആരാധനാമൃതമായിരിക്കുന്നു.

ആ പാദോദാഹരീർദ്വേണ ച പരിഭജനഘോ

രൈഷ്ണവം യഃ സ്വപിഞ്ചേ

ധാരത നിത്യം നിരസ്താഖിലകലികലശേ

സന്തതാനന്ദപ്രദമാദി

ജ്ഞാപജ്ഞാപാത്രശാന്നേ ഹരിചരിതഹവി-
 സ്തോത്രമന്ത്രാനുപാദൈ-
 സ്തത്പാദാംഭോജമാദ്യം സതതമപിനമ-
 സ്തമ്മഹേ നിമ്ബലാദ്യം

൫൧

യഃ=യാതൊരു ഭക്താഗ്രഗണ്യൻ. നിരസ്താഖിലക
 ലികലുഷേസ്യപിതേ=കലുകലുഷങ്ങളെല്ലാം അകലെത്ത
 ജ്ഞിനീക്കിയിരിക്കുന്ന തന്റെ ചിത്തത്തിൽ. സന്തതാതഃ
 പ്രമോദഃസദാസമയവും ആനന്ദഭരിതാന്തകരണനായി.
 ജ്ഞാപാത്രശാന്നേ=രസനാഗ്നിയിൽ. സ്തോത്രമന്ത്രാനുപാ
 ദൈ=സ്തോത്രമന്ത്രാനുപാദങ്ങളെക്കൊണ്ടു്. ഹരിചരിത
 ഹവിഃജ്ഞാപത്=ഹരിചരിതമാകുന്നഹവിസ്സിനെഹോമിച്ചി
 ടു്. ആപാദാംഭോജമാദ്യം=അന്നവും വൈഷ്ണവം ഇദം
 വപഃ=തൃപ്പാദംമുതൽ തിരുമുടിപയ്യത്തമുള്ള അന്നവുമായി
 വൈഷ്ണവമായിരിക്കുന്ന ഈ വപസ്സിനെ. നിത്യംധത്തേ
 ഏഷ്ടാംഗം ധരിക്കുന്നു. നിമ്ബലാദ്യം തത്പാദാംഭോജ
 മാദ്യം=നിർമ്മലങ്ങളായ തത്പാദാംഭോജമങ്ങൾക്കായി
 കൊണ്ടു. വയംസതതംഅപിനമസ്തർമ്മഹേ=നാം എ
 ഷ്ടാംഗം നമസ്കരിക്കുന്നു.

ഫലശ്രുതി:—ഭക്താഗ്രഗണ്യൻ സദാസമയവും വിഷ്ണു
 സ്തോത്രങ്ങൾ ഉച്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. മന്ത്രങ്ങളുടെ ആ
 വർത്തിച്ചാവർത്തിച്ചുകൂടി പാഠങ്ങളോടുകൂടി അവൻ ഹോമത്തി
 ചെയ്യുന്നു. അഗ്നികണ്ഡമോ സ്വരസന്തതനെന്നയാണു്.
 ഹോമദ്രാഗ്യമോ വളരെ വിശേഷം; വിശേഷപരനായ വി
 ഷ്ണുഭഗവാന്റെ ചരിതംതന്നെയാണതു്. അതായതു് സ
 ദാസമയവും വിഷ്ണുസ്തോത്രോച്ചാരണത്തോടുകൂടി കാലയാപ
 നം ചെയ്യണമെന്നു്. വൈദികങ്ങളായ മന്ത്രങ്ങളോടുകൂ
 ടി യാഗാഗ്നിയിൽ ഹവിസ്സ് അർപ്പണംചെയ്യാൻ സകലപാ

പഞ്ചഭൂമി നശിച്ഛ് മോക്ഷം സിദ്ധിക്കുന്നതാണു് എന്നാണു്
 ജ്യോ വർച്ചിരിക്കുന്നതു്. എന്നാൽ അതു സ്വർഗ്ഗസുഖങ്ങൾ
 മത്രമാണു്. “ക്ഷീണേ പുണ്യേ മർത്യലോകം വിശന്തി”
 തത് പുണ്യക്ഷയത്തിൽ വീണ്ടും ഭൂമിയിൽ പിറക്കണം.
 എന്നാൽ ഈ ധോമ—അതായതു വിഷ്ണുനാമസങ്കീർത്ത
 ന—ഫലം എന്നാണെന്നു നോക്കുക. കലികല്പങ്ങളെല്ലാ
 മ്ലാം തദ്യുവാണമാഹാരമ്യം കൊണ്ടു തുലഞ്ഞുപോകും.
 എന്നു പറഞ്ഞാൽ സകല പാപജാലവും നശിക്കുമെന്നു താ
 ല്യമുമാകും. അപ്പൊഴോ ശുദ്ധസത്വസ്വരൂപമായ അന്തർാഗം
 അത്യന്തം തെളിയും. ആ സമയം പ്രമോദാതിശയം നി
 മിത്തം പാദാഭിഷീഷ്വർയ്യാനമുജ്ജ അനന്യമായി വൈഷ്ണവ
 മായ ഈ വപുസ്സു പ്രത്യക്ഷപ്പെടും. തദഭേദത്വം സിദ്ധി
 ക്കുമെന്നർത്ഥം. അനന്യം—പാപലേശസ്സർശിയല്ല ആ വ
 പസ്സു്—ശുദ്ധസത്വസ്വരൂപമായ വൈഷ്ണവമഹസ്സിൽ എ
 വിടെയിരിക്കുന്നു പാപസ്വർഗ്ഗം. ഏതൊരു ഭക്തന്റെ മന
 സ്സിൽ ഈ വൈഷ്ണവമഹസ്സാവിർഭാവിക്കുന്നുവോ അദ്ദേഹ
 ത്തിന്റെ—ആ പുണ്യപുഷ്പാന്റെ—അതിനിർമ്മലങ്ങളാ
 യിരിക്കുന്ന പാപലേശങ്ങളെ ഞാൻ പ്രണമിക്കുന്നു. സഭാ
 സമയവും—ഇടവിടാതെ—സാഷ്ടാംഗപ്രണാമം ചെയ്യുന്നു.
 ഭഗവാനെ നമിക്കുന്നതിനുപകരം ഭക്തനെയോ നമിക്കുന്ന
 തു്? ഇതെന്തുവിശേഷം. ഭഗവാനും ഭക്തനും ഒന്നുതന്നെ,
 അത്രയായില്ലെങ്കിൽ പറയാം. ഭഗവാനെ നമിക്കുന്നതി
 നേക്കാൾ ഭക്തനെ നമിക്കുക; ഭക്തനെ കീർത്തിക്കുക; ഇ
 ത്യാദിയാണു് അദ്ദേഹത്തിനു് അത്യന്തം സന്തോഷത്തെ
 പ്രദാനം ചെയ്യുന്നതു്. ഭക്തപരായീനനാണദ്ദേഹം. പ
 രാണപരമായണോദ്ദേശം അതാണു്. “സാധവോഽഹൃദയം
 മഹ്യം സാധുനാം ഹൃദയസ്തപഹം മദന്യതേനജാനന്തിനാ
 ഹം തേജോമനാഗപി” ഇത്യാദിയാൽ തദഭേദത്വം കല്പിച്ചു.
 ബഹുവചനം കുറിക്കാതെ ഏകവചനം പ്രയോഗിച്ചിരിക്ക
 ന്നതിന്റെ സ്വാർത്ഥ്യം പ്രത്യേകം വക്തവ്യമാണു്. മേൽ

പ്രകാരമുള്ള ഭക്തന്മാർ അധികം കാണുകയില്ല. പോരെങ്കിൽ തദഭേദംകൊണ്ട് തന്മഹസ്സുകളുമേയുള്ള എന്തൊക്കെ ഉപനിഷത്തും. അദ്വൈതമതസ്ഥാപകനായ പരമഹംസ പരിവ്രാജകാചാര്യവർണ്ണനായ ഭഗവത്പാദശ്രീശങ്കരാചാര്യ സാമികളുടെ ഈ പദ്യയോഗത്തിന്റെ രസരചിത്രാഭി കരം ആലോചനാമൃതങ്ങളെന്നല്ലാതെ എന്താണു പറയേണ്ടതു് എന്നു ഞാനറിയുന്നില്ല. ഐവസ്സവസ്വരൂപം; അനന്തരം തന്മഹസ്സ്; അവസാനമായി ഏകം; തദക്ഷരം; തദജരം; തദമേയം; തദനാദ്യന്തം; ശുദ്ധസ്വരൂപമായ ആ മഹസ്സ് ഭക്തമാനസാന്തർഭാഗങ്ങളിൽ സദാ കമിയാടുമാറാകട്ടെ.

